

גליון עט
תמוז - אב
שנת ה'תשפ"ד

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו

קדישת ציון

התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש

ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך דורךשי שלומך וזהם ירעך עדרך

22 ציון! כלי לית יוכי... הועידה השנתית השביעית

9 במקום ארונך אשר נגנז
ובמקום כרוביך אשר שכנו
חררי חרריך סוד ההשתחויה

13 ועת אחרלם
שיבת שבותך
'דוב יושביה עליה'
במשנת מרן הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצוק"ל

21 וכך נקשרו
נפשורת חכריך
הגה"צ רבי משה וולפסון זצוק"ל

23 אשורי מחכה
ויגיע ויראה
עלות אורך ויבקעו
עליו שחרריך
כן, אנהנו משיחיים!

גליון 79
תמוז - אב
תשפ"ד

תמונת השער:
הכותל הדרומי

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'

יו"ר ועורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין
עורך תוכן ועורך אחראי: הרב יואל ברמן
עריכה לשונית: הרב יהודה אפשטיין
עורך משנה: הרב פסח הלפרין
ציילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה.

עיצוב ועימוד:
קליין zk7305@gmail.com

ועדת ביקורת
דוא"ל: ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה
דוא"ל: hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגליונות בדוא"ל,
ולשאלות בכל ענין:

office@kedushastzion.org

☎ 079-6073701 שלוחה 9

📠 077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים
החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחו"ל.
אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

לע"נ

שמואל שמשון בן ישראל

לאה מרים בת ישראל

דב בער בן משה

יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף

משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש

במה לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון. המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות הכותבים בלבד. הארות והערות שתקבלנה בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה, ובפרט כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ ישראל, הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת והשלום אהבו.
דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות:
DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון פועלת להעמיק את תודעת המרכזיות של ארץ ישראל ביהדות, כמקום שנתנה בו כאומה שלמה הפועלת על פי תורת ה'.

תוכן הגליון

חלק א' - מאמרים:

3 דעת תורה - מסודר לפי ימי השנה

ט' תמוז - מרן הגאון רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצוק"ל, כ"ק אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג בעל השפע חיים' כ"ט תמוז - מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל

6 מהפכה בלב, מהפכה בראש, מהפכה בשטח!
הרב יהודה אפשטיין - יו"ר האגודה

7 נקמת ה' - בידי ישראל!
הגאון רבי חיים זאב מלינוביץ' זצ"ל

8 'מתאוננים דקדושה'
הרב משה מלוביצקי

9 ראו חיבתכם לפני המקום!
הרב חיים לנדו

10 המשך סדרת 'מחזה ישעיהו'
אתא בוקר וגם לילה יחד
הרב חיים דוידוביץ'

11 בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'
חלק ט"ז
ליקט: הרב בצלאל גז

13 רוב יושביה עליה
במשנת מרן הגרז"ן גולדברג זצוק"ל
הרב חיים מאיר אינהרן

חלק ב' - המגזין:

21 מרן המשגיח הגה"צ רבי משה וולפסון זצוק"ל

22 הועידה השביעית
דברי ברכה

מהגאון רבי אליהו שלזינגר שליט"א, רב שכונת גילה
סיקור הועידה

אנחנו משיחיים! נאום היו"ר הרב יהודה אפשטיין

28 מקומות בארץ - שכס, חלק ב'
הרב מאיר גולדמינץ

15 בית המדרש

קוראים כותבים ותגובות המערכת

15 על התקופה

מאיפה הבטחון? • פשעה של נחמה • והשבות אל לבבך

16 על הארץ

היכן מועילה זכות אבות • למה לא גרים כאן יהודים? • רבי אליעזר ברגמן ורעיון ההתישבות בלבנון • חלק מהארץ המובטחת

17 שערי הר בית ה'

למה נעמוד בחוץ? • סבו ציון והקיפיה

19 על אודות 'קדושת ציון'

קדושת ציון איננה 'חידוש' • אחים יקרים - נגד מה אתם מפגינים?
• ישראל קדושים המפארים ליוצרים

20 על הגה"צ רבי משה וולפסון

מכתב מנכ"ד
צהר למחשבת המשגיח

התאחדות החרדים לדרישת ציון
על טהרת הקודש

קוראים נכבדים שלום וברכה!

מה נהדר היה המראה המלבב ערב ראש חודש סיון במתחם דוידסון למרגלות בית חיינו, כאשר נחיל של יהודים יראי ה' הולכים וממלאים את המקום, ובעצם נוכחותם מכריזים, כי אכן ה' שוכן בציון, אכן יש ציבור אדיר שחייו סובבים סביב אותה כמיהה, שהשכינה תשרה בשלמותה, שארמון על מכוננו ישב.

האווירה בוועידה הייתה דבר שקשה מאד לתאר במלים. זה דבר שצריך לחוש אותו. המגוון האדיר של יהודים יראים ושלמים שמתאחדים סביב נושא אחד - השבת מלכות ה' בחיים המעשיים שלנו כאן בארץ - מגוון זה בכמות כזו הוא אשר יצר את אותה אוירה יחודית.

אכן, היה זה אירוע מרומם במיוחד, ונאמנים לדרךנו להפוך את החזון למציאות ממשית, מחובתנו לשנס מתנינו הלאה ולהפוך את דרישת ציון על טהרת הקודש לנחלת כלל יראי ה', לדבר הטבעי והנכון ביותר עבור כל בן-תורה, עבור כל תלמיד ישיבה ואברך, נשים, זקנים וטף.

על-כן נבקש מכל מי שמחויק את הגליון הזה, שינסה לדאוג לכל הפחות, שעוד שני יהודים יקראו אותו וירוּ את צמאונם הטבעי לדבר ה' היוצא ממקורותינו הקדושים - מהתנ"ך, מהגמרא והמדרשים ושאר אוצרות האומה.

בפרוס בין המצרים לקראת היום המר והנמנה בו חרב בית מקדשנו אחר שבכינו בכיה של חנים במאסנו בארץ חמדה, מחובתנו להתעורר לתיקון אותו חטא נורא. הדברים מקבלים משנה תוקף בזמננו זה, כאשר זיכנו ה' ברחמי העצומים לשוב ארצנו, אך בהנהגת האומה עמדו אנשים, אשר לא ידעו את ה', וממילא לא השכילו להבין את משמעות המאורעות ולפעול לנוכח הבנה זו.

על-כן אבקש מכל אחד, שבמהלך אותם ימים של חשבון נפש על העוונות שגרמו לחורבן הנורא, שיחשוב כל אחד כיצד הוא פועל על-פי יכולותיו וכשרונותיו למען השבת השכינה למקומה. הנסיון מוכיח, כי ככל שמורגשת יותר הנוכחות של דורשי ציון על טהרת הקודש ללא מורא, כך מגיעים יותר ויותר אנשים לאותה דרישה. מדובר בגחלים לוחשות, הזקוקות למעט רוח על-מנת לבעור, וכפי שראינו בוועידה הגדולה, בה התקבצו כה רבים אשר בווערת בהם אותה להבה.

המלאכה רבה לפנינו, ישנן יוזמות רבות בקנה, אשר חלקן דורשות סכומי כסף גדולים, אחרות דורשות שעות רבות מאד של עבודה והתנדבות של פעילים וחלקן דורשות מסירות נפש יומיומית. אולם הדבר שמוטל על כל אחד בלא קשר ליכולותיו לתרום מגופו ומממונו הוא לעורר את הגחלים, לומר את האמת ללא מורא, ללמוד את הסוגיות הקריטיות לעומקן ולהנחיל את החזון הבוקע מבעד לדפים אלו לכמה שיותר יהודים.

ומי שהביאנו עד הלום, הוא יחזק אותנו ללכת הלאה מחיל אל חיל לקראת גאולתנו ופדות נפשנו בעוז, בתפארת ובהדר.

ברכת התורה,

יהודה אפשטיין - יו"ר אגודת 'קדושת ציון'

- התאחדות החרדים לדרישת ציון על טהרת הקודש.
מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

kdust.office@gmail.com | טל: 079-538-3396 | qdushat-zion.022.co.il

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מזרחי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

הוצאה לאור

גליון חודשי

כנסים

ימי עיון

שיעורים
והרצאות

טיולים וספורים
חינוכיים

דעות תורה

עורך המדור - הרב דוד מלינובסקי

במדור זה נביא בעזר ה' עניני דרישת ציון והמסתעף מדברי גדולי ישראל, שיום פטירתם חל בחודשי הגליון.

הקוראים החשובים מוזמנים לשלוח חומרים מתאימים (נא להקפיד לציין מקור) לעורך מדור זה בדוא"ל MD@KEDUSHASTZION.ORG

נעמוד ונקטרג, והמה בינתיים ישלטו על ארץ ישראל ויטמאו אותה חס וחלילה. אנחנו נפעל בכל כוחנו למען בנינה של ארצנו הקדושה! הלא כל אבן בארץ ישראל - כל כולה קדושה וטהרה! (שם עמי' תפג).

אני צועד בדרכם של תלמידי הבעש"ט והגר"א ולמעלה בקודש

סיפר הרבי, כי שלוחו הלך לשאול בשמו את עצתם וחוות דעתם של גדולי ארץ ישראל, כ"ק האדמו"ר מבעלזא זצ"ל, החזון אי"ש זצ"ל, והגרי"ז מבריסק זצ"ל, בנוגע לתכניתו להשתקע בארצנו הקדושה ולהעלות אליה עוד הרבה יהודים חרדים. "מתוך תשובתם הסקתי" - הוסיף אז - "כי כיוונתי לדעתם בתכניותי, והדבר עודד אותי מאד בדרכי... אני צועד בדרך תלמידי הבעש"ט והגר"א ולמעלה בקודש, בדרכי ראשונים כמלאכים, הרמב"ם והרמב"ן שעלו לחונן את עפר ארצנו ולקומם הריסותיה, בהם תמכתי יתדותי... אינני חרד מפני שלטון החילוניים, כי כל זה בר חלוף, ופתאום יבוא האדון אל היכלו... עתידים הם לחזור בתשובה שלמה וילמדו בינה..." (לפיד האש ח"ב עמי' תעב).

הלואי והיו שומעים לקולו של הגאון רבי עקיבא יוסף שלזינגר זצוק"ל

לספר 'כולל העברים מחזירי עטרה ליושנה', שחיבר הגה"צ עקיבא יוסף שלזינגר זצ"ל [שבו מפורטת תוכניתו לפעול להקמת שלטון יהודי בארץ ישראל על פי תורה] - לספר הזה ולמחברו היתה השפעה עצומה עלי... הלואי והיו שומעים לקולו בשנים הקודמות, כשפרסם את ספרו, כי אז היתה כל תמונת העולם היהודי שונה לחלוטין. אלמלא היו אחינו בני ישראל עושים בשעתו כפי שהציע, יתכן מאד אשר מאות אלפי יהודים מחו"ל, ואולי מליונים ממש, היו שורדים מיוון המצולה ונשארים בחיים, ולא רצנו הקדושה היו פנים אחרות לגמרי. ברם למגינת הלב, הצליחו השטן וגונדא דיליה להפריע אותו מהגשמת תוכניתו (לפיד האש ח"ב עמי' תסז).

אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה?!

הנני מוצא לנחוץ להאריך כאן כאמור להלן: בחודש אדר תשכ"ט נועדתי לשיחה עם אחד הישישים בין חכמי הדור הרב יוסף ברויער (שליט"א) [זצ"ל], ראש קהילת ישורון בניו יורק, ענה ואמר לי: אתה עוסק בנביאים,

בט' בתמוז תשנ"ד נפטר מרן הגאון רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם

מרן הגאון רבי יקותיאל יהודה
הלברשטאם זצוק"ל
האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג בעל
ה'שפע חיים'
ט' תמוז תשנ"ד

זצוק"ל - האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג בעל ה'שפע חיים', אשר נפשו היתה קשורה בארץ הקודש, ופעל רבות למען הישוב בה. נביא כאן קצת מדבריו:

בימינו כל יהודי מחויב לעלות לארץ ישראל

דעתנו היא, שבזמן כזה, כאשר יש אפשרות לכל יהודי לעלות לארץ ישראל, ויש פה ברוך השם קיבוץ גדול של שלומי אמוני ישראל, ועל אף כל המגרעות יכול כל איש לעבוד כאן את ה' כרצונו וכדרכו, מחויב כל יהודי באשר הוא לקיים מצות ישוב ארץ ישראל בגופו ולעלות הנה - כה נכין את עצמנו בהכנה דרבה לדורו של משיח. (מדבריו בהנחת אבן הפינה לקרית צאנז. לפיד האש ח"ב עמי' תקחז).

נפעל בכל כוחינו למען בנינה של ארצנו הקדושה

למי שהעיר לו, כי אולי הפריז על המידה כאשר דרש ברבים על ענין ארץ ישראל והוכיח את המתרשלים בבנינה, ענה: אנחנו היראים עוסקים בקיטרוג גרידא, והם - החפשים שאינם שומרי תורה ומצוה רח"ל - עוסקים בפעולות מעשיות ויוצרים עובדות... גם אני סבור הייתי בעבר שזה תפקידנו... הייתי מקלל המינים בכונה עצומה ומצפה לשמוע שנתקבלה והתקיימה קללתי - אך לשוא. להיפך, נוכחתי לראות שהם הולכים ומתחזקים. אמרתי, איפוא, לנפשי: וכי לא מוטב שנתחלף בתפקידי, דהיינו שאני אבנה את ארץ ישראל בקדושה, והם, החילוניים, הם יהיו אלו שיגדפו אותי?! גמרתי אומר: לא עוד! לא אתן יותר יד לכך, שאנחנו רק

טיול בין הזמנים

פרטים
בזקו האגודה

קו קדושת ציון

קו האגודה 079-607-3701

- הנאומים המלאים מהועידה השנתית (שלוחה 3)
- זמני התפילות בשער הכתונה בימי בין המצרים ותשעה באב (גם בזקו שער הכתונה 079-607-7476)
- פרטים על טיול בין הזמנים אב
- שיעורים, כנסים, ועוד
- השארת הודעה לאגודה (שלוחה 9)

אגודת 'קדושת ציון' מברכת מקרב לב את הרב משה מלוביצקי

מראשי האגודה העומדים בעוז וכמבורה ללא מורא וללא חת ואת נות ביהו

לרגל הולדת בתם

יזכו אביה ואמה לגדולה לבן-תורה, לחופה ולמעשים טובים בחוק ירא א-להים תנתן וירדו נחת מכל יוצאי חלציהם וכן נברך את הסב הגאון רבי שמואל מלוביצקי שליט"א המודריכנו ומחוקנו בכל עת

ותתקיים כמשפחה נפלאה זו הברכה האמורה בפסוק -

כה-אמר ה' צב-אות א-ל-ינו ישראל עוד יאמרו את-הקדש הזה בארץ יהודה ובעירו בשוכי את-שבתם ויברך ה' נהו-צדק הר הקדש

אגודת 'קדושת ציון' מברכת מקרב לב את הרב חיים אינהורן

מראשי אגודתנו וראש הראשון לכל רבב שבקדושה העושה ימים וליילות כפשוטו למען דרישת ציון על טהרת הקודש ואת נות ביהו

לרגל הולדת בנם זלמן נחמיה, הקרוי על שם אבי-זקנו מורנו הגאון האדיר רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל אשר עמד לימין האגודה, פסק, הכריע, סיע, הרריך וחזק את ראשי האגודה בדרישת ציון על טהרת הקודש יזכו האב והאם לרוב נחת ממנו ומכל יוצאי חלציהם ויקיים בהם הפסוק -

יברך ה' מציון ויראה כטוב וירושלים כל ימי חייה ויראה כנים לבנין שלום על ישראל

לתרומה / למנוי גליונות להפצה

לתרומה / למנוי: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' לתרומה בלבד: בנק מזרחי (20) סניף 459 מס' חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

של קדושת ארץ ישראל יותר מעבודה זרה שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה, מה שלא נאמר על ארץ ישראל?

מאסו בקדושת ארץ ישראל

לפי שטחיות הפרשה, היתה חסרה להם מסירות ונאמנות לארץ ישראל, לא רצו להלחם ולמות בעד ארץ ישראל, אבל הכתוב בתהילים (קו כד) אומר: **יִמְאָסוּ בְּאַרְץ חֲמֻדָּה**, ואמרו רבותינו ז"ל (שמות רבה לב, ב): על הכתוב (ירמיה ג ט): **יִאָתְנוּ לָךְ אֶרֶץ חֲמֻדָּה נְחֻלַת צְבִי** – למה נקראת חמדה, שבית המקדש נתון בתוכה, ה"ד (תהילים סח ז): **הֶקֶר חֲמֵד אֶל־לְהִים לְשִׁבְתוֹ**. הם לא מאסו את הארץ זבת חלב ודבש, את המקום מנוחה. גם הם רצו שתהיה להם ארץ משלהם, אבל להלחם על ירושלים מפני קדושתה, למען בית המקדש, ארץ אשר נשבע לאבותינו, את כל זה הם לא גרסו, ולכן טענו 'נתנה ראש ונשובה מצרימה'.

הם באו אל הארץ וראו את אנשי מדות בני ענק מן הנפילים, את ה"ערים בצורות גדולות מאד" ועמלק יושב בארץ הנגב וכו', העריכו כוחותיהם שהם כחגבים נגדם, ולפניהם ארץ מצרים שיש להם בה זכות אזרת, ומצרים אין לה כל הכוחות המאיימים הללו, היא לא באה אל כחותיה אחרי מפלתה, ואם כן מה לנו עם ארץ ישראל. עם מצרים נוכל להתמודד, אבל עם ממלכה אדירה עם כל הטכניקה המודרנית, עם עַם מפותח כל כך, הרי זה איבוד לדעת.

זה החטא של המרגלים, שאמנם עוד הוא צריך תיקון גם בימינו.

פחדו להלחם על קדושת ארץ ישראל

והנה בחטא המרגלים אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכיה של חינוך ואני קובע לכם בכיה לדורות (תענית כט) – משמע שהיה עיקר החטא במה שבכו. וגם [ומאידך] הגזירה נגזרה רק על אלו שמגיל עשרים עד ששים, ומבן ששים ולמעלה לא היו בתוך הגזירה, וגם הפחותים מבני עשרים, והלא כולם בכו, **וְתִשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם**. עוד קשה, שהקב"ה אמר למשה: **סִלַּחְתִּי כַדְבָרְךָ**, ומיד אחר כך אמר לו הקדוש ברוך הוא: **יְאֻלָּם חֵי אֲנִי... כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבֹדִי... אִם יֵרְאוּ אֶת הָאָרֶץ**. אם סלח להם הקדוש ברוך הוא, מדוע לא יזכו לראות את הארץ?

אמנם בסדר צאת מחנה ישראל למלחמה נאמר **וַיִּרְאֶינָה סוּס וַרְכָב עִם רַב מִמֶּנּוּ לֹא תִירָא מֵהֶם** (דברים כא), ו**מִי הָאִישׁ הִירָא וַיִּרְךָ הַלֵּבב יִלְךָ וַיִּשָּׁב לְבֵיתוֹ**, (דברים ח ט) – חסרה לו האמונה והאומץ, ועל כן גם כאן בחטא המרגלים, כל אלה שהיו בכלל צבאות ישראל מבן עשרים ועד בן ששים, אשר נשאו את קולם ויבכו, הם פחדו להלחם, ולא מצאו ענין להלחם בעד המקדש וקדושת הארץ. שש מאות אלף רגלי המוקפים בענני כבוד יושבים ובוכים, הלא נאמר בהם **אִישׁ הִירָא וַיִּרְךָ הַלֵּבב** שנפסל מלצאת במלחמה, אם כן נפסלו גם הם מלהיות חיילים בצבאות ישראל.

ואף שנאמר כאן אל משה **סִלַּחְתִּי כַדְבָרְךָ**, ואעפ"כ – **יְאֻלָּם חֵי אֲנִי... כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבֹדִי... אִם יֵרְאוּ אֶת הָאָרֶץ**, כי הרי אי אפשר עוד לקבלם. ורק אלה שעדיין לא הגיעו לגיל יוצאי צבא, אותם צריכים לחנך, להכשירם להיות ראויים להלחם עבור קדושת ארץ ישראל.

ואף שכל הענין של **מִי הָאִישׁ הִירָא** וגו' נאמר דוקא במלחמת הרשות, ובמלחמת מצוה, שהיא מלחמת יהושע וכיבוש, הא אינו משתחרר בשביל זה, אבל אם הרעיון שלו שכל הענין הוא מיותר, ובעט ומואס בארץ חמדה, אם כן פסול הוא מלהיות מיוצאי צבא.

מצאו מקום מנוחה בבבל וחשבו כי היא יכולה להחליף את ארץ ישראל

ופרשה זו של **יִמְאָסוּ** בארץ חמדה' חוזרת ונשנית בבית שני, וחז"ל ביומא (ט, ב) מספרים: **רִישׁ לְקִישׁ הוּי קָא סְחִי בִירְדְנָא אַתָּא רַבָּה בַר בַּר חַנָּה יֵהָב לִי יֵדָא, אֲלֵ אֱלֵהָא, סִנְיָנָא לְכוּ, דְכַתִּיב (שיר השירים ח, ט): אִם חוֹמָה**

1 ראה שפע חיים ח"ב עמ' רמו: או ירצה עפ"מ"ש זקה"ק בעטרת צבי ביאור מ"ש בזה"ק בעתיק תליא מילתא ולא בסבי טעמא, דכשהש"ת רוצה בהצלת עמו ישראל – לא שייך על זה שום קטרוג, שהרי אין טעם ברצון עיי"ש. וז"ש רצ"ה אותם והשב את שבתם – רוצה לומר, שתושביע להם ברצונך בלי טעם. וראה בדברי הרמח"ל (דעת תבונות סימן לו): וכל סדרי המשפט וכל החוקים אשר חקק, כולם תלויים ברצונך, ולא שהוא מוכרח בהם כלל. הנה כשרוצה – משעבד רצונך כביכול למעשי בני האדם... וכשהוא רוצה – אינו חושש לכל המעשים... זאת נחמנו, כי לא על מעשינו יפקוד, ולא לזכותנו ימתין, או מחסרון מעשינו יחליפנו ח"ו, אלא מפני השבועה שנשבע לאבותינו והברית אשר כרת, הנה אפילו אם לא יהיה זכות בישראל, כשיגיע עת מועד, יום נקם בלב, הנה על כל פנים יושיענו ודאי, כי אדון כל הוא, ויכול לעשות כן כשהוא רוצה.

אם כן אמור לי, הנה אם מסתכלים בספר יחזקאל (לו ח) "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאול לעמי ישראל כי קרבו לבוא" – דומה שהנה זה הוא מה שמתרחש עתה בארץ. אבל אם שמים לב למה שנאמר בתורה – "ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא כה, יח) הלא אי אפשר לומר כן. אם כן, מה מתרחש כאן? וסיים: דרכי א-להינו אינם ניתנים להבין ואף לא זקוקים להבנה ["מען ברויך נישט פארשטיין"].

בחודש סיון באותה שנה נזדמנתי אצל אחד מגדולי החסידות הרבי מקלויזנבורג הגר"י הלבפשטאם (שליט"א) [זצוק"ל] בנתניה, מסרתי לו את דברי הרב ברויער... הוספתי לשאול את הרבי מקלויזנבורג: אבל הלא זה בניגוד לכללים של שכר ועונש שהנביאים מלאים מהם. התחייך ואמר: אתה רוצה להטיל כללים על הקב"ה?! יש והוא נוהג לפי כללים אחרים! (דעת סופרים יחזקאל עמ' שלג הערה ד).

לברך ולשמח על עקירת מסגד מהר בית ה'

בשנת תשכ"ט הצית צעיר נוצרי מאוסטרליה את מסגד אל-אקצה שבדרום הר הבית. רבנו נשאל האם יש לברך על כך 'שעקר עבודה זרה מארצנו' ולהלן חלק מתשובתו –

"ובעניינינו נראה ודאי שבלא שם ומלכות עכ"פ צריך לברך. ומכ"ש כשנעקרה הבית ע"ז אפי' מקצתה ממקום מקדש אלקים, על כל נקודה ושעל חייבין לברך ולהודות להשם הטוב שהקטין הטומאה ובער ממנה ממקום מקדשנו, כאשר שם השם בפי בעזרת אלקי אבותי הקדושים להודות לו על נסיו ונפלאותיו להר ציון מקום שכינה, ומכ"ש שהרשעים והרוצחים מכניסים שמה מתייהם, כמ"ש הש"ך על התורה בפרשת בראשית בד"ה ויהי האדם לנפש חיה וכאשר קונן ע"ז בתיקון חצות ובזוה"ק (פרשת כי תשא דף קצ ע"א, פרשת ויקהל דף ר"א ע"א, ר"מ ע"ב), וזה להכניס מתייהם הטמאים למקום המקדש זה גופא רח"ל הע"ז היותר גרוע שבעולם וכח הטומאה שאין למעלה ממנה, וידעת ההפכים בשוה, ולזה המה מקוננים בתאנת יעלים על שריפת מסגדם כי מזלייהו חזי שהפילו כח טומאתם והמה כרעו ונפלו, וכי"ע מודו בזה שזה הבית לע"ז שלהן הבית טומאה שלהם במקום המקדש זה עצם ע"ז וטומאה, וחייבין להודות ולברך להשם הטוב אשר חס על שמו וביתו, ולקוות שנזכה במהרה לראות בשוה ה' שיבת ציון אכיה"ה, וק"ו בן בנו של ק"ז מבית עכו"ם גרידא שאומר עכ"פ אל נקמות ה', ויתן השם הטוב לראות כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו אכיה"ה" (ש"ת דברי יציב אורח חיים סימן צ)

מִרְן הַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף שְׁלוֹם אִלְיָשִׁיב זְצוּק"ל כ"ח בְּתַמּוּז תשע"ב

בכ"ח בתמוז תשע"ב נלב"ע מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שכידוע היה חשוב בעיניו התפשטות ההתישבות היהודית בארץ ישראל, והיה חרד מפני מסירה של חלקים מארץ ישראל לידי גויים. נביא כאן כמה דברים מספריו.

חטא המרגלים חמור מחטא העגל

בחטא המרגלים רואים כמה גדול היה החטא, שהרי כשחטאו ישראל ועשו את העגל, נאמר למשה **יִלְךָ נַחֵה אֶת הָעָם**, ובחטא המרגלים לא נסלח החטא, ונגזר עליהם **שִׁבְמִדְבַּר הָזֶה יִתְּמוּ וְיָשֶׁם יָמָתוֹ**. וכי גדול כחה

היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז, אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא נמשלתם ככסף שאין הרקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות [עליתם לחצאי - רש"י], נמשלתם כארז שהרקב שולט בו".

ריש לקיש הוכיח את רבה בר בר חנה למה לא עלו בימי עזרא כל היהודים, באשר הם מצאו מקום מנוחה בבבל, וחשבו כי בבל יכולה להחליף את ארץ ישראל, והיינו ש'ארץ זבת חלב ודבש' היה אז גם בבל, אבל 'ההר חמד א-להים לשבתו', היה רק בארץ ישראל, ועל זה ויתרו בלב שלם ועיכבו על ידי זה את השראת השכינה בבית שני. ולכאורה מה רוצה ריש לקיש מרבה בר בר חנה, וכי פוקד הוא עוון אבות על בניהם.

העלייה לארץ ישראל - תחזק כאן את הדת

אבל ריש לקיש ראה, שהחטא עוד לא מצא תיקונו. רבה בר בר חנה התייר הגדול, שעבר על כל כדור העולם, ראה הכל - מתי מדבר של החטא מרגלים, גם את קורח ראה (בבא בתרא ריש פרק המוכר את הספינה) בא סוף סוף לבקר את ארץ הקודש, וכאן ראה ריש לקיש והוכיחו - אילו עלייתם כחומה, הלא היה מתחזק כאן הדת, ואז היה נבנה טירת כסף שאין הרקב שולט בו (דברי אגדה עמ' רעז-רעט).

היוצא לראות מקומות יפים בחוץ לארץ מראה על מאיסה בארץ ישראל

היוצא לשוט, שרוצה לראות את פריז וכדו', וכי מה לא מצא לראות בארץ ישראל, והרי זה 'זימאסו בארץ חמדה' (הערות מו"ק ד:).

רק ארץ ישראל מסוגלת לקיום התורה

גלותם של ישראל באה בהדרגה, בתחילה גלו בני הראובני והגדי, אחר כך 'לכד מלך אשור את שמרון ויגל את ישראל אשרה' (מלכים ב' יז), ואחר כך נשלם החורבן גם ביהודה. ובטעם הדבר יש לומר, דהנה ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות (סנהדרין יב:), ועיקר מעלתה של ארץ ישראל אינה רק בהיותה ארץ טובה ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, אלא משום מעלתה הרוחנית, וכמאמר רבי יהודה הלוי: 'חיי נשמות אויר ארצך' (פיוט ציון הלא תשאל). לארץ ישראל קדושה מיוחדת, ורק היא מסוגלת לקיום התורה - כי מציון תצא תורה: לארץ ישראל יש גבולות, וכל שבתוכה קדוש בקדושתה, ובתוך ארץ ישראל גופא יש מקומות מקומות. וירושלים מקודשת מכל ארץ ישראל, והיא המסוגלת ביותר לתורה - 'ודבר ה' מירושלם' (ישעיה ב' ג) ובתוך ירושלים בית המקדש גבוה מארץ ישראל (סנהדרין שם).

מי שאינו עולה לירושלים מחוסר תשוקה - חמור ממי שאינו עולה מחמת אונס

ועל כן אלה שהיו סמוכים לירושלים ולבית המקדש, מרכז הקדושה, הושפעו לטובה מן הקדושה ולא במהרה חטאו. כאשר בא ירבעם וניתק את הקשר אל הקדושה על ידי שלא הניח עוד לעלות לרגל, הרי בכך רחקה מהם השפעת הקדושה, ואף על פי כן כל זמן שהיה זה מחמת אונס ועדיין היתה בהם השתוקקות לבית המקדש, הבקיעה הקדושה את חומת הברזל והשפיעה עליהם במידת מה, אולם בשעה שביטל הושע בן אלה את הפרדיסאות, וכבר התרגלו שלא לעלות לבית המקדש, עד כי הרגש אל הקודש שהיה בליבם חדל ואיננו עוד, עתה נגלתה רעתם - 'כי עֲתָה הַזְנִיתָ אֶפְרַיִם נְטָמָא יִשְׂרָאֵל' (הושע ה' ג), ואז נחתם גזר דינם וגלו מארצם. ומכל מקום, הראשונים לגלות היו בני גד ובני ראובן, שבחרו להתגורר בעבר הירדן, וממילא היו הרחוקים ביותר מהשפעתה של ארץ ישראל, ולא זו בלבד, אלא כאשר לא מושפעים מן ההשפעה הטובה, כובשות את מקומה השפעות אחרות (שיח איש בין המצרים עמ' קה-קו).

עיקר המצוות - ליושבים בארץ ה'

שינוי בשלהי כתובות (דף קי ע"ב) 'הכל מעלין לארץ ישראל', אלה הגבולות שנתפרשו בפרשת מסעי, לא רק מציינים את השטח השייך לעם

ישראל, אלה גם התחומים לאוירא דארץ ישראל אשר "חיי נשמות אויר ארצך", אלה הן הגבולות שעליהם שינו בריש פירקא קמא דמסכת כלים, עשר קדושות הן, **ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות**, ואשר הרמב"ן בפרשת אחרי מות ביאר מה שאמר ירמיה 'הציבי לך ציונים' - אלו המצוות שישאל מצוינין בהם. ואמר בספרי "ואבדתם מהרה... ושמתם את דברי אלה" - אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוץ לארץ, היו מצוינים במצוות, שכשתחזרו לא יהיו עליכם חדשים. אף על גב שהמדובר כאן הן במצוות חובת הגוף כתפילין ומזוזות, מכל מקום עיקר כל המצוות ליושבים בארץ ה'.

ישוב וכיבוש ארץ ישראל נוהג אף בזמן הזה

והנה הלכה זו - דהכל מעלין לארץ ישראל - פסוקה ברמב"ם ולא השיג עליה הראב"ד, ובשולחן ערוך (סימן עה) ונוהגת גם שלא בזמן הבית, עין ברא"ש בשם מוהר"ם. ואם אחד משני בני הזוג מסרב, הדין הוא דיוציא ויתן כתובה או תצא שלא בכתובה, משום שיש מצות עשה לשבת בארץ ישראל וכמו שכתב הרמב"ן (ספרי"מ מצוה ד לדעת הרמב"ן): והורשתם את הארץ וישבתם בה, והוא מצות עשה לדורות מתחייב כל אחד ממנו, ואפילו בזמן גלות. ("הליכות והנהגות" - בין המצרים עמוד 6).

לעשות כל מה שאפשר כדי למנוע פינוי ישובים יהודים

אני לא מאמין שבהיסטוריה של עם ישראל הייתה עובדה נוראה כזאת, שעם מגרש את בני עמו, זה קורה עכשיו בסוריה אבל בעם ישראל שמחריב את הבתים של עצמו - זה דבר שהוא לא יאומן. אנו מחכים לימים שנחזור לבתי הכנסת בגוש קטיף ונברך 'מציב גבול אלמנה'. אני הייתי אצל הרב אלישיב, שאלתי אותו: לנסוע ולראות לבטל את הגזירה? הוא אמר: מה שאתה יכול - תעשה! כל דבר תעשה! (מתוך משא הגאון רבי שמחה הכהן קוק צוק"ל).

איסור מכירת קרקעות לנכרי בארץ ישראל

בדבר אנשי השמאל הבאים ליחידים הגרים בשטחים, ומציעים להם תשלומים על מנת שיעזבו את בתיהם, והממשלה תוכל למוסרם לערבים, עפ"י הסכם השלום. האם מותר ליחידים למכור בתיהם לאנשי השמאל היהודים, או שמא גם בזה יש לאו של 'לא תחנם', לא לתת חניה לנכרים בארץ ישראל דעת מורי חותני הגאון ר"ש אלישיב נ"י היא כדלהלן: בין שמוכר קרקע ישירות לנכרי, או שמוכר לישראל - והמטרה היא למוסרו לנכרי - שניהם אסורים. אלא שהיה אולי מקום לומר, שאם בין כך תמסור הממשלה בקרוב את השלטון לערבים, והיהודים יאלצו לעזוב בתיהם בגלל הסכנה, אולי מותר כבר כעת למכור את הרכוש, כדי לא להפסיד ממון? אולם דעת מורי חותני היא, שמכיון שברור שהממשלה תפצה כל אחד שיאלץ לנטוש את אדמתו, אם כן אין כל היתר להקדים את האיסור ולמכור כבר כעת, טרם נעשה מצב של סכנה לגור במקום. ולכן אסור כעת למכור. ואנו תפילה, ששומר ישראל ישמור שארית ישראל ואל יאבד ישראל. בצער ובכבוד רב, [מרן הגאון רבי] יצחק זילברשטיין?

בימינו התחילו הנחמות הגשמיות ומצפים לגאולה הרוחנית

'דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה' (ישעיה מ"ב - הפטרת נחמו) - כבר הגיע זמנה, אבל עליה לעשות קול קורא במדבר. גם אם מדברים על לב ירושלים, כאשר נשמע כיום קול - מיסדים ישובים באותם המקומות שהיו שוממים, בניך מרחוק יבאו, אבל - פנו דרך ד', ישרו בערבה מסילה לא-להינו. ביחס למה שנקרא 'דרך ד' מסילה לא-להינו' עוד הדרך אבלה ושוממה מבלי בניה (דברי אגדה עמ' תקיט).

מהפכה בלב, מהפכה בראש, מהפכה בעטות!

הרב יהודה אפשטיין

מתפללים, שלא מניחים תפילין, שאינם יודעים מימינם ומשמאלם - והתופעה הזאת, שקשה לתאר במלים את חומרתה, אינה נחשבת לחסרון בלימודי ליבה. למה? מי החליט שלדעת לפתור משוואות ריבועיות זה ליבה יותר מאשר לדעת ל"ט מלאכות שבת? ישבו להם כמה פרופסורים שלא קרו ולא שנו וודאי לא שמשו תלמידי חכמים, והחליטו מהי ליבת החינוך של עם ישראל, ואין פוצה פה ומצפץ. ולא מדובר כיום על מיעוט חרדי זניח שאומר תודה על כך שנותנים לו לנשום, מדובר על ציבור אדיר בכמות ועוד יותר באיכות, שפשוט הורגל לחשוב במונחים של התגוננות והתנצלות, ולא במונחים של ריבונות ואדנותו כאשר נדבר במונחים של קביעת ערכי הליבה ומקצועות הליבה, נפנים קודם כל בתוך עצמנו, ולאחר מכן גם נשדר כלפי חוץ, כי עם ישראל אכן מושתת על הערכים התורניים ולא על ערכי תרבות המערב הנפסדת, אשר מעריכה את האדם על-פי גובה תלוש השכר שלו.

צבא - תפוח האדמה הלוהט של גיוס לצה"ל אינו יורד מסדר היום, ובכל העת דנים כיצד למזער נזקים, כיצד להציל את מה שאפשר, כיצד לדאוג לכך שלא יעלה בידי השלטון לבצע את זממו ולחלן את הציבור החרדי. וגם כאן - אלו אומרים בכה ואלו בכה, אלו יוצאים להפגנות ואלו עוסקים בשתדלנות, אלו בהסברה ואלו בתחוננים, והעיקר חסר מן הספר - לדרוש צבא יהודי תורני אמיתי, הכפוף בכל תהלוכותיו לדיני התורה הקדושה, שיהודי חרדי לא רק יוכל לשרת בו, אלא השרות יחזק את שמירת המצוות שלו, את ההות היהודית ואת כל האישיות התורנית שלו. **להקים צבא, שחילוני יחשבו לשלוח את ילדיו אליו, כי הוא יודע שהם יצאו משם עם כיפה וציצית, וחשוב לא פחות - עם מערכת ערכים יהודית אמיתית תחת המערכת החלולה שהחינוך החילוני העניק לו.**

משפט - מה לא נאמר על המערכת המשפטית הרקובה, שהורסת כל חלקה טובה במדינה. אולם גם כאן, שכחנו את העיקר, שהכל בנוי עליו. עצם קיומו של משפט שאינו כפוף לדיני תורה, עצם קיומם של שופטים שבחיהם האישיים ובכל אורחותיהם אינם מחויבים לתורת ה' - הרי זה מרד נוראי בבורא עולם, העלול להמיט עלינו אסונות נוראיים. זו האמת שצריכה לבקוע מכל מיקרופון שהוצמד לדובר חרדי. תחת זאת, דנים על רפורמה, שאמנם במצב הקשה הזה היא פיקוח נפש של ממש, אך במקרה הטוב תוצאתה תהיה עוד כמה שופטים 'שמרנים' וקצת מזעור נזקים, אך דבר זה אינו יכול להוות תחליף לעיקר, לחזון, לשאיפה הבלתי-מתפשרת להקמת מלכות התורה בארצנו.

דוגמאות אלו ממחישות כיצד אנחנו צריכים קודם כל להשיב לעצמנו את הערכים הנכונים, ולאחר מכן להנחילם לכלל הציבור. לשמאל הרדיקלי יש משנה סדורה, הוא אינו בוש ממנה, והוא מפעיל את כל כוחותיו להגשמתה. לכן הוא מצליח, אף שמבחינה מספרית הוא מהווה מיעוט מבוטל. אנחנו הולכים ונהיים לרוב, אך טרם הפנמנו את הצורך באותה מהפכה חשיבתית.

הדברים שנכתבו עד כה נאמרו ביחס לכלל הציבור האמוני בארצנו. לגבינו - הציבור החרדי - הדברים אמורים שבעתים. מצד אחד, מדובר בציבור שאת חייו הפרטיים הוא באמת משתדל להשתית אך ורק על ערכי התורה, ומוכן להקריב ולמסור נפש למען אותם ערכים. הציבור החרדי הרבה פחות נגוע בתרבות המערב וברעיונות מערביים מכל ציבור אחר, ולכן היה מצופה ממנו, שיבין את גודל השעה וירתם למאבק על דמותה של האומה. מאידך, ההתנהלות הציבורית של הציבור החרדי כיום לא השתנתה במהותה ממה שהייתה כאשר היינו זן בסכנת הכחדה. המציאות ההולכת ונרקמת זועקת לצורת מחשבה אחרת, צורת התנהגות של זקיפות קומה, של לקיחת אחריות, של הבנה אמיתית, כי נועדנו לשלוט בארצנו וכי כלל האומה מצפה לבשורה שתצא מבית המדרש אחר כל מה שהשקענו בלימוד התורה. הצד השני לא ינוח על זרי הדפנה, ולא יאפשר לנו להמשיך לחיות את חייו. הם מבינים היטב את מהות המאבק, והם יודעים היטב לנצל את אותו יתרון פסיכולוגי שאנחנו מעניקים להם בצורת החשיבה הנחיתת שלנו. התנערות מאותה צורת חשיבה היא המפתח להפיכתו של הציבור החרדי לכח העולה והמשמעותי במדינת ישראל לא רק מבחינה מספרית, אלא מבחינת יכולת ההשפעה בדרך לגאולה השלמה, ויפה שנתעשת שעה אחת קודם, כדי לחסוך את חבלי משיח המיותרים. מי חכם ויבן אלה..

יום, וקריסת המערכת הערכית שעליה מושתתת מדינת ישראל זועקת מכל פינה. פעם זה דיווח על חיל שמואשם ברצח של מחבל נוח'בה נתעב באותו יום בו נטבחו, נשרפו, עונו וחוללו אלפי יהודים ויהודיות, פעם זה דיווח על כך שהצבא מעלים מידע מהציבור, יותר נכון משקר, כאשר נתפס מחבל מהמשטרה הפלשתינית ואומרים שהוא פעיל הגיהאד האיסלאמי - כי הרי אסור לקלקל את האידיליה עם אבו-מאזן, פעם זו הוראה הזויה לא לירות על 'שוטרים' של החמאס, כי הם 'רק שוטרים' ואין ראיות שהם משתתפים בלחימה נגדנו... פעם זה שחרור הארכי-מחבל שניהל את קו הטרור המכונה 'בית החולים שיפא' בתואנה של 'חוסר מקום בכלא' ביחד עם מאה וחמשים חברים לנשק, ופעם זו הוראה מהצמרת המשפטית - אותם אלו שאיימו לפני שנה במלחמת אחים אם יזיזו אותם משלטון העריצות שלהם - להטיב את תנאי המחבלים הנאלחים שנתפסו ולא הצליחו לבצע את זממם ולשווט, לערוף ולבתר גופות של יהודים.

ככל שהדיווחים האלו מקוממים, הם מחייבים חשיבה מערכתית. בכל מקום אפשר למצוא את הנבל התורן שנתן את ההוראה ההזויה. אולם האמת חייבת להיאמר - לא מדובר ב'תקלות', לא מדובר במקרים בודדים שאין קשר ביניהם. מדובר במגמה ברורה של המתיוונים השולטים במערכת השלטון בישראל, אשר גמרו אומר בדעתם לתקוע סכין בגב האומה ולעשות כל שביכולתם כדי שהמערכת הנוכחית תסתיים בתבוסה ישראלית. צריך ללמוד ביסודיות מהיכן זה מגיע, מה שורש הרוע הזה וכיצד ביכולתנו לגבור עליו.

ישנה נטיה אנושית לחשוב, שכל העולם חושב באותם מושגים שאתה חושב במסגרתם. זוהי טעות קשה, שתוצאותיה לעיתים הרסניות. כדי ללמוד איך פועלים אנשים אחרים, צריך להכנס לראש שלהם, לראות את הרקע התרבותי והחברתי במסגרתם הם פועלים, לנתח את צורת החשיבה שלהם על-פי הערכים שלהם, לא שלנו. וכאשר לומדים לעומק את היסודות הרעיוניים שמנחים את אנשי השמאל, את הממסד הבטחוני, המשפטי, התקשורתי ואת שאר בעלי הכח במדינת ישראל, מגיעים מהר מאד למסקנה, כי לא מדובר במשהו שצומח מכאן, מאיזו תפיסה יהודית, ולו מעוותת, או אפילו מתפיסה ישראלית. מדובר בסך-הכל באחת הזרועות של הפרוגרס העולמי, אשר שם לו למטרה להאביד את שם ה' מהבריאה, להתכחש למושגים היסודיים ביותר של טוב ורע ולהשחית את כל הערכים המוסריים שהחברה האנושית בנויה עליהם.

צריך לזכור, כי עיקר הכח של אותו מיעוט המתכחש לבורא עולם וכופה את ערכיו על רוב הציבור היהודי, שמאמין בה' וחפץ בזהות יהודית - עיקר הכח שלו נובע מתפיסתו את עצמו כבעל הבית במדינה, בעוד הציבור האמוני חש כאורח, כמי שהמדינה לא באמת שייכת לו. תוצאות הבחירות בקרוב לחמשים השנים האחרונות לא שינו עיקרון זה, אלא אדרבה - הם חדרו יותר ויותר את המציאות, ולפיה אותו מיעוט הוא שיקבע כיצד יראו מערכות השלטון כאן, בעוד הרוב המוחלט בקרב הציבור היהודי ינהל קרב מאסף כדי להשיג הישגים מדומים, כאותו עכבר הממתין לפרורי העוגה.

רבות כבר דובר ונכתב על הצורה בה מנסים לעצמם הבריונים הפרוגרסיביים את כל מוקדי הכח במדינת ישראל. אולם מחובתנו לדעת, כי לפני הכל ואחרי הכל - יש כאן ענין פסיכולוגי, ענין של חשיבה מובנית, שאם לא נתקן אותה - לא תעזור רפורמה משפטית ולא נייעור של המטכ"ל. מדובר במהפכה שצריכה להתרחש בראש ובראשונה בתוכנו פנימה - בלב, בראש, ולאחר מכן - בשטח. עלינו לחדול מצורת החשיבה של המיעוט הנרדף ולסגל לעצמנו צורת חשיבה של בעלי הבית במדינת ישראל. אביא מספר דוגמאות על-מנת להמחיש את המהפכה הנצרכת.

לימודי ליבה - הציבור החרדי מנהל מאבק מזה שנים מול המערכת שדורשת לימודי ליבה במוסדות החינוך החרדיים. ישנם העומדים בעוז ובגבורה ולא מתפשרים, ישנם הסבורים שיש ממילא מקצועות חול ברמה מסוימת שצריך לדעת, ישנם המנסים ללכת בין הטיפות, כל קהילה על-פי דרכה. אך דבר אחד לא זכינו לשמוע - תביעה נחרצת **שאנחנו, קהל יראי ה', ובראשו גדולי ישראל, נקבע מהם לימודי ליבה!** ישנם מליוני ילדים יהודים שלא יודעים צורה של פסוק, שלא קוראים קרית שמע, שלא

הגאון רבי חיים זאב מלינוביץ' צ"ל

נקמת ה' - בידי ישראל!

לאחרונה נתעורר דיון במהות נקמת ה' באויביו, אחר שבחום מאבק ציבורי 'הזוטר' לכתוב על מצבות של חללי צה"ל 'ה' יקום דמו'. מכיון שרבים טועים לחשוב, כאילו משמעות הביטוי היא שה' נוקם ולא אנו, רצינו להעמיד דברים על דיוקם. במלחמת מדין מצוה ה' בידי משה - 'נָקַם נְקַמְתָּ לַבָּנִים יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים' (במדבר לא ב). אך בפסוק שלאחר מכן אנו קוראים - 'וַיִּדְבֹר מִשְׁהָ אֱלֹהֵי הַעָם לְאֹמֶר הַחֲלִיצֵן מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וַיְהִי עַל-מִדְיָן לַחַטּוֹת נְקַמְתָּ ה'; נקמת בני ישראל היא נקמת ה', ורק גלות ארוכה וארורה יכולה לשבש את המצוה, את הלב ואת כל החושים לדמות כאילו אין מצוות הנקמה מסורה בידינו. וכן אומר הנביא בשם ה' - 'וְנִתְּנִי אֶת-נְקַמְתִּי בְּאֵדוֹם בְּיַד עַמִּי יִשְׂרָאֵל' ופירש רש"י - 'ביד עמי ישראל - הם יהיו שלוחי לנקום נקמתי (יחזקאל כה יד). להרחבת היריעה, נביא מאמר נפלא שנכתב בשעתו על-ידי הגאון רבי חיים זאב מלינוביץ' צ"ל לאחר הפיגוע המחריד באיתמר, כאשר נרצחו חמשת בני משפחת פוגל הי"ד.

הגאון רבי חיים זאב מלינוביץ' צ"ל שימש כדיין חשוב וכבעל סמכות הלכתית ממדרגה ראשונה בקרב ציבור עולי ארה"ב ברמת בית שמש ובארץ כולה. כמו-כן עמד בראש מערכת המפעל האדיר ש"ס שוטנשטיין מבית ארטסקרול הן באנגליה והן בעברית. כבר בימיה הראשונים של אגודת 'קדושת ציון' יצר עמנו קשר והביע תמיכה. שאפטו לשותף אותו בהנהגת האגודה ובפעילותה, אך לדאבונו הוא נקטף בדמי ימיו בשל מחלה קשה. כמה וכמה מבני משפחתו נמנים על תומכי ואוהדי האגודה, וראיון עם חלק מהם נערך בגליון ס"א - מרחשון-כסלו תשפ"ב.

קודם פרשת זכור... אחר-כך פורים

אסור שתהיה כאן טעות. **הסיבה** לכך שאנו מצווים למחות את עמלק, **הסיבה** לכך שאנו מצווים להשמדתו, **הסיבה** לכך שאנו חוגגים זאת, היא לא פחות מאשר השאיפה לביעור... הרוע העימות של עמלק - ושל הערבים - הוא בסופו של דבר עם ה', וליתר דיוק - עם א-להי ישראל. הרי עמלק הוא בסופו של דבר הצאצא המובהק ביותר של עשיו (ראה הרמב"ם ספר המצוות עשה קפ"ח - 'שציונו להכרית זרע עמלק לבד משאר זרע עשיו') - זהו אותו עשיו שמעולם לא השלים באמת עם לקיחת הברכות בידי יעקב ועם לקיחת הבכורה. והערבים, כמובן, מבססים את הטיעון שלהם על ארץ-ישראל על הבנתם, ולפיה ישמעאל, ולא יצחק, הוא ממשיך דרכו של אברהם אבינו.

משום כך מצאנו במצוה זו תופעה ייחודית בתורה, שקיימים שני ביטויים דומים ממש, האחד מצוה את בני ישראל למחות את עמלק [מחאה תמחה את זכר עמלק], והשני מכיל הבטחה של ה' כי הוא יעשה זאת [כי מחה אמחה את זכר עמלק]. יש כאן משחק על כל הקופה - בסופו של דבר, ה' מכריז שמלכותו חסרה כל עוד לא הושמדו אלו המכחישים אותו [הפסוק אומר "כי יד על כס י-ה המלחמה לה' בעמלק מדר' דר", וחז"ל מבראים, כי אין ה' שלם ואין הכסא שלם עד שיוכרת זרעו של עמלק].

הגר"א בפרושו המיוחד לתפילת חנה, מסביר שלעשיו ישנם ארבעה מקומות בו הוא מתקיף את ישראל, אותן הוא יישם בארבעה אירועים במהלך ההיסטוריה. היריעה קצרה מלהציג את דבריו המופלאים בשלמותם, אך ניתן לסכם ולומר, כי המון תקף, לפי הגר"א את היחודיות של היחס שבין ה' לישראל - כלל ישראל מתוארים בפרק ששי באבות כ'קנין אחד' של הקב"ה בעולם. הגר"א מבאר, כי לא מדובר בכלל ישראל לכשעצמם, כי אם ב**יחודיות** שלהם כמייצגי ה' בעולם.

הגר"א מבאר בפרושו על מגילת אסתר (ח טו), שארבע המצוות המוזכרות בפסוק - "אורה ושמחה וששון ויקר" - תורה, יום טוב, מילה ותפילין - הן מצוות מיוחדות בכך שהן אותות, סמלים ליחס המיוחד ולקשר המיוחד של ישראל עם ה'. וכאשר **המון**, צאצאו של עמלק, ניסה לבטל את הקשר הזה, וע"י הבסתו זכה עם ישראל להעמיד ביתו עוז את אותם סמלים בדיוק, את אותה יחודיות שבמעמד המיוחד שלהם לפני ה'.

ובכן, לא הגעתי לנושא של פורים - לשמחה, לעליזות, להשתובבות הנלויה, לאחווה ולאווירה המיוחדת בכללה, לא, לא היום, כאשר אנו חווים הליוות ועצב, דכודן ויאוש. אבל לפני פורים מגיעה פרשת זכור... והגמרא במגילה קובעת, כי הזכירה - זכירת הרע וההכרה בכך שהוא קיים - **חייבת** לקדום לעשייה - לביעור הרע ולחגיגה על ביעורו.

ואולי, אם נזכה להגיע להבנה הזו, אזי נזכה לחגוג את הפורים הגדול של ימות המשיח, כאשר עמלק **וכל** בני המן יושמדו, וה' ימלוך לעולם ועד, ואתו כלל ישראל, עבדיו הנאמנים.

בשל אילוצי דד-ליין של עיתונים [כן, גם שבועונים], שורות אלו אותן אתם קוראים נכתבים מתוך רגשות מעורבים. מצד אחד, עלי להתחשב בעובדה, כי מי שקורא אותם כבר יהיה שרוי היטב באוירת הפורים, אולי אף בפורים עצמו. אולם בפועל, הדברים נכתבים ביום של אסון נורא, של כאב וצער. כוונתי, כמובן, לרצח הנורא של חמשת בני משפחת פוגל מאיתמר בליל שבת האחרון, כאשר הלוייתם התקיימה ביום ראשון.

איני מצפה למשהו אחר מהערבים. זה מה שהם. אולם כאשר ר'ב' עומד להספיד את הנתבחים ושם הוא מכריז [על-פי דיווחי התקשורת] את האמירה המטופשת, ולפיה "הנקמה היא ביד ה', לא בידי אדם", והוא עוד אומר זאת **ימים ספורים לפני שנקרא את פרשת זכור, שם מובאת המצוה למחות לחלוטין את זכר עמלק**, קשה לתאר במילים את דאבונו הלב. וכל זאת - שבוע לפני ימי הפורים, בהם אנו קוראים במגילה, שהיהודים הכו בכל אויביהם מכת חרב והרג ואבדן (אסתר ט ה) על כך שרצו להרע להם. והיהודים בשושן בקשו יום נוסף כדי להרוג יותר מהם, ולתלות את בני המן גבוה על העץ למען יראו ויראו! (א' ט). האם במגילתו של אותו ר'ב' כתובות אותן מלים שבמגילה שלי - שפחדם של היהודים ושל מרדכי נפל על אויבי היהודים (אסתר ט ב, ג)? מי מפחד ממי בארץ-ישראל, רחמנא ליצלן! נשגב מבינתי מדוע נותרה אבן על אבן מהכפר הערבי ערבתה [משם הגיעו הרוצחים]. ואם מישהו מהקוראים מזועזע מהדברים שאני כותב, אז לכל הפחות אצפה ממנו לשתוק ולהתכנס בתוך עצמו בשבוע בו אנו קוראים - "תמחה את זכר עמלק", כאשר מצוות קריאת פרשה זו נועדה לטפח את הכמיהה והנכונות להכות ולהשמיד את אלו השואפים להשמידנו. כל-כך מרתק ההיווכח ברוב האנשים, אשר קוראים את המלה 'זכר' פעמיים [זְכַרְ, זְכָר] כדי לוודא שלא פספסו שום דקדוק בקריאה, שענה שהם נרתעים מעצם המחשבה לבצע בפועל כל פעולה הקשורה בכך!

והאם מישהו שם לב לקריאת ההפטרה בפרשת זכור? האם מישהו מודע לכך, שהעם היהודי כמעט והושמד בפורים בשל אותה רחמנות של שאול שלא הייתה במקומה, בשל אותו חוסר הנכונות שלו לנקום? ושם דובר על נקמה בשל מעשה שקרה מאות שנים קודם לכן!

האם אין ביכולתנו, ביכולתי וביכולתך, קורא יקר, לעשות שום דבר [כפי שהכריז בהלוויה עוד ר'ב' חשוב על-פי הדיווחים]? ובכן, באמת יתכן שברמה האישית אין ביכולתנו לעשות, אבל האם כציבור אנו מביעים תביעה שתגובה כלשהי אכן תגיע על-ידי אלו שבידיהם היכולת, או שמא אנחנו רק מזילים דמעות וממלמלים קלישאות? האם אכן אנו מודעים למתבקש מאלו, את חילול ה' שאנו יוצרים כאשר איננו דורשים מבעלי היכולת לפעול? ועוד לומר ששה ימים לפני פרשת זכור ולפני פורים, שיהודים לא מבצעים נקמה - אין זה אלא דבר תורה לפורים, שראוי היה לחכות אותו עד יום ראשון הבא.

1 הערה: בענין זה ראה מאמרו של הרב חיים אינהורן ונתתי נקמתי באדום ביד עמי ישראל בגליון ע"ד גליון המלחמה המיוחדת.
2 הערת המערכת - נראה, כי כך מפרש הרב זצ"ל את משמעות הפסוק 'קימו וקבלו', ואת דברי חז"ל בהקשר אליו.

'מתאוננים' דקדושה

זָכְרָנוּ אֶת הַדְּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם
חִנָּם אֶת הַקֶּשֶׂאִים וְאֶת הָאֲבֻטְחִים וְאֶת
הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים

הרב משה מלביצקי

עם ישראל. מדבר שממה וציה הופך לפתע לבית גידול מושלם ונעים למליוני בני אדם, עמוד ענן ואש מחופף עליהם, מן ומי באר.

ובדבר הזה אינכם מאמינים.

האמנם?

בין שלל מעלות הדור שבו אנו חיים, ניתן למנות גם את זו: בדורנו קל יותר להבין את החזיון המפליא והנוראי הזה, חזיון העם הנישא על כנפי נשרים ובדבר הזה אינו מאמין.

רגע לפני שאתה מטה אזןך לשמוע ווארט שנון, על דרך האמת או השקר, על האבטיחים והקישואים מושאי כיסופי האספסוף, עצור נא והתבונן, האם הדובר אינו נכד רוחני לעדת המתאוננים?

ההרגל כבר עושה את שלו, ואנו אפילו איננו שמים אל ליבנו שאוזנינו מוצפות רעל מתלוננים ומתאוננים.

מי מאתנו עדיין חוטף שבץ כשהוא שומע את הערגה לדגה אשר נאכל בפולין ובהונגריה חיים?

'אוי מה היה לנו, דור שפל כבד עוון שנזרק בשנת ה' אותו לחור שנקרא ארץ ישראל, דור שאיבד את התום והטוהר היהודי, אלה אזכרה ותשוח עלי נפשי, בהיותנו בפולין והונגריה, מקום אשר האדמה הטמאה מסוגלת להביא כל אמא של 'צאינה וראינה' למעלת הנבואה, ארצות אשר אירן מטרה ומזכך כל ילד אנאלפאבית לטהרה וקדושה תום ויושר, להתהלכות אחרי הא-להים כאחד מבני הנביאים.

ואנו, נעבעך, נכון, היהודי הממוצע בדורנו קוטנו עבה ממתני האיש הממוצע בדורות הקדומים בחכמה ובמוסר, בידיעת התורה והכרת דרכי ה', כולנו יודעים את ה' ומכירים את דרכי העבודה והחסידות, אבל 'הלב היהודי' אינו הוא!

כמובן, מה השאלה בכלל. צאו נא וראו את ספרי השו"ת השונים, קראו מה הן השאלות שעלו על השולחן לאורך ולרוחב הגלות הנערצת, ולא דווקא בענייני אר"ח, י"ד וח"מ, ותעמדו במהרה על ההבדל שבין אמת לנוסטלגיה.

על זה היה דוה ליבנו, על אלה חשכו עינינו, שלא זו בלבד שההתאוננות וההתלוננות והוצאת הדיבה על ה', הנהגתו, ארצו ונחלתו, הוכשרו לבוא בקהל, אלא אף זו, שכל המרבה הרי זה משובח.

ככל שאתה יותר 'ערליכער', כך עליך להשמיץ יותר את דורנו, לכפור בטובתו של מקום ולדחות בשאט נפש כל נסיון יהודות ולשבח על כל הטוב אשר עשה ה' עמנו או לפחות על אחת מאלף אלפי אלפים. וככל שאתה מצליח לדבר יותר בערגה על משעולי אירופה הטמאה ויהודיה בני ובנות הנביאים, כך מוכח יותר שיש לך הבנה בפנימיות, אתה אינך שטחי חלילה שהולך כמו עדר אחרי ה' ומשה עבדו, אתה מקציני המחנה, אתה יודע לחדור במבט מעמיק ולהבין שהמצב האידיאלי של היהודים והיהדות הוא כבר מאחורינו, במערב אירופה, ואנו? לפחות נדע לכסוף ולערוג לחיים היהודיים האמיתיים שחלפו מבלי שוב, וכך נזכה ותיהיה גם לנו נגיעה קלה בקדושה הזו...

עושה מעשה מוקצה ומבקש שכר כקציין!

האם השיח הזה אינו מציף אותנו? האם אנו מבינים את המשמעות של היפוך האור לחושך והחושך לאור? 'הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר' (ישעיה ה.כ).

כשנתקלים בדיבורים כאלה - ולמרבה הצער זה קורה הרבה - צפות מאליהן מילות הקודש של המשורר הא-להי רבי יהודה הלוי בקינת 'ציון הלא תשאלי': הוא משתוקק ואלה משתוקקים, הוא עורג ואלה עורגים, הוא נכסף ואלה נכספים, הוא משתוקק עורג ונכסף לאדמת הקודש, למקומות אשר נגלו הא-להים לציריך וחוזיך, והם משתוקקים, עורגים ונכספים לטומאת ארץ העמים ולחשכת הגלות.

המצוה הגדולה מכל, אשר אין חפץ לה' ביצירה זולתה, ההודאה לה' וסיפור תהילותיו, הומרה ע"י המוקצים במצוה חדשה והפוכה - 'מתאוננים דקדושה'.

לא, אתם אינכם מקצינים, אתם מוקצים.

שׁוּב אנו חווים את ההתרסקות מאיגרא רמא לבריאה עמיקתא.

זה עתה השלמנו את המסע המרומם של יציאת מצרים. מצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כל בכור ובאלהיהם עשה ה' שפטים, ובני ישראל יוצאים ביד רמה, ככלה היוצאת לקראת חתן, בספירה וכיסופים ליום המקווה, יום שמחת העליונים והתחתונים ברדת ה' על הר סיני בלהבות אש להנחילנו תורת אמת וחיי עולם.

במקביל ללוח השנה שמוליך אותנו מיציאת מצרים לקבלת התורה, מנווטות אותנו פרשיות השבוע לבנין המשכן וחנוכת הנשיאים, ולסידור עם ה' איש על מחנהו ואיש על דגלו באותות לבית אבותם מסביב לאהל מועד.

עוד כהרף עין, ואנו נכנסים לארץ ישראל, מעמידים מלך, מוחים את זכר עמלק, בונים את בית הבחירה ומביאים את הבריאה לשלמות תיקונה במלכות ש-ד'.

אבל למרבה הטרדגדיה, ברגע שלפני הסוף הטוב, כמו משום מקום, ניתן עלינו האסון.

'ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה'. וישמע ה' ויחר אפו ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה המחנה... והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו... וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו ויחר אף ה' מאוד ובעיני משה רע" (במדבר יא א-ז).

את המסמר האחרון נרגיש בבשרנו כעבור שבוע: חטא המרגלים וגזירת המוות במדבר.

אנו בכינו בכיה של חנים, וה' קבע לנו בכיה לדורות.

אנו מתבוננים ממרחק הדורות על המוקצים לשפלות אשר בקצה המחנה ולבנו נופל בקרבנו. יש להם תלונות על א-ל מוציאים ממצרים, משפל העבדות הנוראית, מתהומות הייסורים, הנכות והשכול, הא-להים המוציאים ברכוש גדול ומביאים אל ארץ זבת חלב ודבש. כשאנו שומעים את טענותיהם שכל כולן סילוף, עיוות וכפיות טובה שאין כמותם, הלב מתפלץ, הדם מגיע לנקודת הרתיחה, הנפש משתוממת והרוח נופלת.

איך אפשר, איך יתכן להגיע לכזו שפלות.

בפרשת דברים מגולל משה רבנו את סיפור המרגלים, ואת דבריו אל העם בעת ההיא: "ואמר אליכם לא תערצו ולא תיראו מהם. ה' א-להיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם ככל אשר עשה אתכם במצרים לעיניכם. ובמדבר אשר ראית אשר נשאך ה' א-להיך כאשר ישא איש את בנו בכל הדרך אשר הלכתם עד באכם עד המקום הזה. ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' א-להיכם. ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנתכם באש לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם" (דברים א בט-לב).

לפי פשוטו של מקרא, טענת משה היא, שאחרי שראיתם את כל נפלאות ה' וכי אין כמוהו בכל הארץ, מוטל עליכם להאמין בכחו לקיים את הבטחתו להביאכם אל הארץ, כי אין מעצור בידו מהושיע אם במעט ואם ברב, ואל לכם לשים לבכם לדברי המרגלים הממיסים את לבכם, וכן מבואר ברש"י על הפסוק.

אולם האור החיים הקדוש מבאר את הדברים באופן שונה, אלו דבריו:

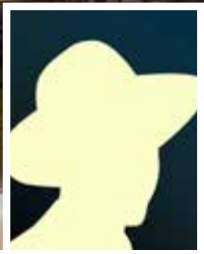
"צריך לדעת כוונת אומרו 'ובדבר הזה, ורש"י ז"ל פירש - על הבטחת ביאת הארץ הוא מדבר. ואין נראה כן, אלא כפשט הכתוב, שעל נסי מדבר הוא אשר נשאל ה' כאשר ישא איש את בנו שגם בדבר הזה אינם מאמינים, וזה לך האות, אומרו (שמות יז ז) 'היש ה' בקרבנו אם אין, וכמשל שהביא בזוהר על אב שנשא בנו על כתפו, פגעו באדם אחד והיה הבן שואלו על אביו וכו' כמו כן ישראל עם ה' ברוך הוא, והוא מה שנתכוין במאמר **ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' א-להיכם** [היינו, שאינכם מאמינים] שהוא הנושא אתכם..."

שומו שמים. ה' משבר את כל כוחות הטבע כפי שלא עשה מעולם, משה רבינו מתרה בפרסיה שוב ושוב על העתיד לבוא על מצרים אם לא יכנעו לדבר ה', ושערה לא נופלת מדבריו ארצה, מצרים שוקעת לתוך עצמה ונאלצת לגרש את

1 ע"פ רש"י (במדבר יא א): בקצה המחנה. במוקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב. רבי שמעון בן מנסיא אומר, בקצינים שבהם ובגדולים.

ראו חיבתכם כלפני המקום!

הרב חיים לנדו

והנה חז"ל (חגיגה ד:): מספרים לנו על בכייתו של רב הונא – רב הונא כי מטי להאי קרא – 'רַאָה', 'רַאָה' בכי אמר – עבד שרבו מצפה לו לראותו, יתרחק ממנו, דכתיב 'כי תבוא לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי'. ונראה, כי רב הונא ראה בפסוק 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכור את פני האדון ה' שממנו דרשו חז"ל 'רַאָה – רַאָה', שרבו מצפה לראותו, ויש לנסות להבין היכן ראה כן מהפסוק.

והנה בגמרא שם בימא איתא – 'עוד אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורים זה בזה הוציאו לשוק ואמרו – ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו. מיד הזילום, שנאמר (איכה א-ה) 'כל מכבדיה הזילהו כי ראו ערותה'."

ותמהו הראשונים, איך אמרו שבשעה שנכנסו להיכל מצאו הכרובים מעורים זה בזה, הרי כבר אמרו חז"ל, שבשעה שאין ישראל עושים רצונו של מקום אין פניהם איש אל אחיו, וכיצד יתכן, אם כן, שבשעת החורבן היו מעורים זה בזה, דבר שמעיד לכאורה שעושים רצונו של מקום.

ובאר הגר"א פרק ששמע מאחד מגדולי החכמים, שעכשיו בשעת החורבן, כשנפרדו בני ישראל מהמקדש ויצאו לגלות הארוכה, נתעוררה החיבה כחיבת זכר ונקבה, כענין שאמרו (ביבמות סב): 'חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך', ולכן מצאו בשעת החורבן את הכרובים מעורים זה בזה – אות הוא לחיבתו של ישראל לפני המקום!

והרי דרכו של עולם, שהחיבה הקיימת בזמן הפרידה אינה פוסקת, אלא הולכת ומתגברת, וככל שאורכת הצפיה לחידושה, כך היא מתגברת עוד ועוד. וכך ישראל בכל אורך גלותם, געגועי החיבה בצפייתם הארוכה רק גוברת מעת לעת, ועיניהם כלות ומצפות כבר, שיחזור האדון ה' אל היכלו, ואותו הסימן במראה הכרובים בזמן החורבן שהיו מעורים זה בזה – ממשיכים הם ביתר שאת לזעוק ולומר מעמקי מקום גניזתם – ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה!

ובכך יש להבין את בכייתו של רב הונא כשהגיע להאי קרא 'רַאָה', 'רַאָה', שאותה ראה כשגילו את הפרוכת מעל הכרובים וראו את חיבתם לפני המקום, שראו את הפניה שלו ית' אלינו – היא ממשכת עד כיום ורק מתגברת והולכת, ולכן כשהגיע לשם רב הונא, בכה ואמר – רבו שמצפה לראותו...

והדברים מאירים, שבאותו המקום במסכת יומא בו מלמדים אותנו חז"ל שהיו מגלים את הפרוכת לפני עולי רגלים להראות חיבתכם לפני המקום, שם מלמדת אותנו הגמרא, שבזמן החורבן היו הם מעורים זה בזה – באותו מקום גם מובאת המשנה בשקלים על גניזתו של הארון, והוא ללמדנו הנ"ל, שאותה בחינה של ראו חיבתכם לפני המקום לא נתבטלה, אלא נגנזה.

ועתה נחזור לפתיחת הדברים, כותב הב"ח – 'מצאתי בלקוטים כשאדם בא לירושלים ורואה את הקובה של ב"ה שהיא עזרה – אז חייב להשתחוות כנגדה ולקרוע את בגדיו ולבכות ולהתאונן ולהתאבל ולדאוג על חורבן בית המקדש ולבכות במרה...'."

מצד אחד **קורע** הוא את בגדיו ומבכה במרה על חורבן הבית, ומאידך – **משתחוה** הוא אל מול פני הארון הגנוז בתחתיות העזרה, שמשם מופיעה האמירה המחיה כל לב ובוקעת כל אוטם לב – ראו חיבתכם לפני המקום, כך שאם בזמן הבית היינו משתחוים כנגד הכרובים שנגלו לעינינו מעורים זה בזה להראות חיבתכם לפני המקום, כעת בחורבנה, ובפרט אחר אורך גלותנו, משתחוים אנו גם כן כנגד אותה אמירה הבוקעת בקול רעש גדול בעמקי נשמותינו – ראו חיבתכם לפני המקום!

והוא הוא הקול המעודד והמחזק, הנותן תקווה לגאולה העתידה, לגילוי הגניזה בגלוי.

אבינו מלכנו! גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה, ויראו כולם את חיבתנו לפני המקום בגילוי הפרוכת מעל פני הכרובים, בקרוב ממש.

כתב הב"ח באו"ח סי' תקס"א – 'מצאתי בלקוטים כשאדם בא לירושלים ורואה את הקובה של ב"ה שהיא עזרה, אז חייב להשתחוות כנגדה ולקרוע את בגדיו ולבכות ולהתאונן ולהתאבל ולדאוג על חורבן בית המקדש ולבכות במרה ולקונן ולומר זה המזמור – 'מזמור לאסף א-להים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך'...'

ותמהו רבים על פשר השתחויה זו, ונציע כאן ביאור נפלא, שאת עיקרי הדברים שמעתי מהגר"א פרק שליט"א.

והנה לכאורה יש להבין דבר זה, דהא בתפילת המועדים אומרים אנו 'ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו ואין אנהנו יכולים לעלות וליראות ולהשתחוות לפניך ולעשות חובתנו בבית בחירתך בבית הגדול והקדוש שנקרא שמך עליו מפני היד שנשתלחה במקדשך. אבינו מלכנו – גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה!', ומטבע התפילה מורה כי עכשיו, שאין אנו יכולים לעשות חובותינו בבית בחירתך ואין גילוי לכבוד מלכות שמים, נמנעה מאתנו ההשתחויה, ולכן מבקשים אנו – גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה.

ובקשת 'גלה כבוד מלכותך' מגיעה היא דווקא לגבי אותו הדבר שכעת הוא בגניזה ומבקשים אנו שיתגלה, ולכן הבקשה היא דווקא בלשון 'גלה', ומכיון שהארון נגנז, והארון הוא המקום שהשכין שכינתו עלינו וממנו בוקע ומאיר לעולם כולו, וכדברי האר"י, שארון אותיות נור"א, והוא מה שכתוב – 'נורא א-להים ממקדשך'.

ובכך מתחוויר נוסח התפילה יותר, שהרי כל תוכן ענינה של ההשתחויה הוא נוכח גילוי כבוד שמים וכבשעת הזכרת שם המפורש מפי כהן גדול, שהיו כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם, וכן בכל שלושת הרגלים כשהיו ישראל מגיעים לעזרה, היו משתחוים כלפי השכינה, כמבואר ברש"י באבות פ"ה מ"ה.

ועל זאת מגיעה הבקשה, שכעת, שאין גילוי השכינה מאיר בעולם ולכן גם אין אנו יכולים להשתחוות לפניך, מיד אנו מבקשים – 'גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה', שיחזור ויתגלה הדר כבוד מלכותו עלינו.

ואת הבקשה הזו אנו מבקשים דווקא בימי המועדים, וכדפרש"י, שאז היה גילוי כבוד שמים כשמתאספים ישראל במקדש לראות וליראות לפני האדון ה'.

והנה מצאנו, שבימי המועד, כשהיו מתאספים כלל ישראל ליראות לפני האדון ה', הייתה מתגלה חיבתם לפני המקום וכדברי חז"ל (יומא נד.) – 'אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולים לרגל מגליל להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן – ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה'.

ויסוד נפלא באר הגר"י הוטנר (מאמרי פ"י סוכות מ) – 'הלכה פסוקה היא שאין מספידים בניסן, והטעם משום שבניסן הוקם המשכן, ומקשים על זה ממה דקיי"ל מגילת תענית בטלה, היינו שימים ידועים היו בימי בית שני שעשאו יו"ט ואסרום בהספד ותענית, ובחורבן הבית בטלה, ואם מגילת תענית – שהוא דין מפורש בגמרא – בטלה עם חורבן הבית, איך זה שדין 'אין מספידין' מתקופת קיום המשכן עדיין נוהג, אע"פ שאינו מפורש להדיא בגמרא. ואמר על זה החידושי הר"ם דברים קדושים – המשכן מעולם לא נחרב, אלא נגנז, והאורות של המשכן מאירים מתוך גניזתם בזמן שאין בית המקדש קיים, ואילו בשעת קיום המקדש ואורות הגלויים שלו שולטים – אז טמונים הם אורות המשכן, לכן דווקא כשבטלה מגילת תענית מחמת החורבן, נוהג איסור הספד בניסן מחמת המשכן'.

ועל-פי דבריו יש להבין את דברי חז"ל (משנה שקלים פ"ו מ"א-ב) – 'שלש עשרה השתחויות היו במקדש. של בית ר"ג ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחוים בארבע עשרה, והיכן היתה יתירה? כנגד דיר העצים, שכן מסורת בידן מאבותיהן ששם הארון נגנז. מעשה בכהן אחד.. וידעו בייחוד ששם הארון נגנז'. ומכיון שהארון נגנז הוא במקום דיר העצים, מקום שהוא מחייב להשתחוות שם, כי כאמור – גניזתו אינה ביטולו, אלא מאיר הוא מתוך גניזתו.

1 ראה רש"י על בבא קמא ג. ד"ה הגלל, ממנו רואים כי לשון 'גילוי' שייכת בדבר שלעיתים הוא מכוסה ולעיתים מגולה.

2 הערת המערכת. ביאור זה מובא בשם גדולי החסידות, ראה למשל אגרא דפרקא (את"י) בשם הקדוש מהר"ב זצוק"ל שעל כן מצאו האיובים אז את הכרובים כמעט איש ולויתו (וימא נד ג). הנה אף שזה היה דווקא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום (ביב"ב צ"א), אך להיות כי חייב אדם לפקוד וכו', והבין. וראה גם אוהב ישראל לשבת חזון.

אתא בוקר וגם ליליה יחד

הרב חיים דויזוביץ'

נפילתה הסופית של בבל

לקראת סוף הנבואות על חורבן העמים שהצרו לישראל, חוזר הנביא ומתנבא שוב על בבל, נבואה שבה מפורשת קריסתה הסופית. כדרכנו, נסקור בקצרה את הנבואה, ואחר כך נמשיך בנבואות האחרות הנסובות גם על הדור האחרון.

הנבואה נקראת 'מִשָּׂא מִדְּבַר יָם' (כא א), והכוונה על בבל, שעל שם המאורע העתיד להתרגש עליה היא קרויה 'מדבר ים', כיון שהיא יושבת ממערב המדבר שבמערב מדי ופרס, וחורבנה עתיד לבוא עליה מהם כאשר צבאות מדי ופרס יפשוטו עליה 'כְּסוּפוֹת בְּנֶגֶב לַחֲלָף מִמִּדְבָּר בְּאֶמְאָרָךְ נוֹרְאָה' (א).

נבואה זו מתפרשת בדברי חז"ל (שיר השירים רבה א) והמפרשים על נפילתה הפתאומית והסופית של בבל שהיתה עם הריגת בלשצצר בלילה בו ערך את סעודתו והשתמש בה בכלי הקודש, כאשר נהרג על ידי עבדיו (שיר השירים רבה שם, יוסיפון פ"א). ובספר דניאל (ה) מתואר, כי יד אדם יצאה וכתבה על הכותל דברים סתומים, ודניאל פרש אותם כמסר משמים על כך שמלכותו עתידה להגדע באופן מידי ולהמסר למדי ופרס.

דברי הנביא כאן תואמים את מאורעות הלילה הזה שבו נהרג בלשצצר, תחילה הוא פותח ואומר 'חֲזוּת קִשְׁהָ הַגִּד לִי' (ב), והוא מתאר תחילה בכלליות את מאורעות נפילת בבל, שתתרחש תחילה על ידי אשר 'הַבּוֹגֵד בּוֹגֵד, כִּיּוֹן שֶׁעַבְדֵי בַלְשַׁצֵּר יִבְגְּדוּ בוֹ וְיִהְרֹגוּהוּ, וְאַחַר כֵּן יְהִשְׁוֹדֵד שׂוֹדֵד' שהם צבאות מדי ופרס, ועל כן הוא קורא להם 'עֲלֵי עֵלְמָם צוּרֵי מִדֵּי לַפְּשׁוּט עַל בָּבֶל וְלֹהֲכַנְיָעָה, כֹּאֲשֶׁר מַעַתָּה וְהַלֵּאָה' 'כָּל אֲנַחְתָּה' שהיתה מבבל 'הַשְּׂבִתִּי' (ב).

אחר כך מתאר ישעיהו את תחושותיו ודבריו של בלשצצר המלך כאשר מחלחלת אליו ההבנה, ולפיה חייו וחיי ממלכתו על סף סיום (עי' רב"ט), אשר 'עַל כֵּן מְלֹאָו מִתְּנֵי חֲלָלָה, צִירִים אֶחָזְנִי כְּצִירֵי יוֹלָדָה, נִעְוִיתִי מִשְׁמַעַנִּי, נִבְהַלְתִּי מִרְאוֹת. תִּעָה לְבָבִי, פְּלִצוֹת בַּעֲתָתִנִּי' (ג-ד). בדומה למה שנאמר עליו לאחר שראה את היד הנעלמת כותבת את המסר הסתום על הקיר - 'אֲדִין מִלְּפָא זִיוְהִי שְׁנוּהִי וְרַעֲנִיָּה יִבְהַלְנִיָּה וְקִטְרֵי חֲרָצָה מִשְׁתַּרְרִין וְאַרְכָּבְתָּה דָא לְדָא נִקְשֹׁן' - [אז, המלך, אור פניו השתנה, מחשבותיו הבהילוהו, וקשרי מתניו נפתחו מחלחלה, וארכובות רגליו זעו ברעדה ונקשו זו לזו] (דניאל ה). וכן נאמר - 'אֲדִין מִלְּפָא בַלְשַׁצֵּר שְׂגִיא מִתְּבַהַל וְזִיוְהִי שְׁנִין עֲלוּהִי' - [אז, המלך בלשצצר הגדול נבהל, ואור פניו השתנה עליו] (שם ט).

חרדה נוראית זו אירעה כאשר 'אֵת נֶשֶׁף חֲשָׁקִי שָׁם לִי לַחֲרָדָה' (ד), שכן הוא היה אז מדושן עונג ובטוח בקיומו כאשר מחד - 'עֲרַךְ הַשְּׁלָחָן', ובמקביל העמיד אבטחה הדוקה - 'צִפְהָ הַצְּפִית' להסתכל ולהתריע מפני כל סכנה. ומתאר שוב, מחד - 'אֶכּוֹל שְׂתָה', ובמקביל העמיד את הכוחות הלוחמים בכוננות ובכשירות מלאה למצב בו האויב יתפרץ בפתאומיות

- 'קומו השָׁרִים מִשְׁחוּ מִגֵּן' (ה) - ועם כל זאת התהפך הכל, כאשר בלשצצר נהרג, ובמהירות שיא נכבשה בבל על ידי צבאות פרס ומדי.

לאחר תאור חורבנה הסופי של בבל, מתנבא ישעיהו בשם ה' שלא יארכו הימים עד התגשמות הנבואה - 'כִּי כֹה אָמַר אֱלֹהֵי אֲדָ-נִי, לִךְ הַעֲמֵד הַמְצִפָּה [-הצופה] אֲשֶׁר יִרְאֶה יְגִיד' (ו). מן הדברים משתמע, כי הצופה מרחוק אינו יכול לדעת מה בדיוק נעשה, אלא הוא קולט את היקף המחנה הפושט על בבל. 'וְרָאָה' הצופה מחנה עצום הפושט על בבל - 'רָכַב צִמְד פְּרָשִׁים, רָכַב חֲמוֹר, רָכַב גְּמָלוֹ, וְהִקְשִׁיב קִשְׁבֵי רַב קִשְׁבֵי' (ז) כדי לקלוט את היקף המחנה הפושט על בבל, ואז מבזיקה במוחו ההבנה, ולפיה מגובר כאן במתקפה קטלנית על בבל - 'וְיִקְרָא: אַרְיָה! כְּלוֹמַר הַמְּחַנָּה הַפּוֹשֵׁט עַל בָּבֶל עוֹצְמִתִּי כְּמוֹ אַרְיָה, וְאֵין כָּל סִיכּוּי לְבָבֶל לַחֲלָף מִמֶּנּוּ. עֵתָה, 'עַל מְצִפָּה אֲדָ-נִי אֲנֹכִי עֹמֵד תְּמִיד יוֹמָם וְעַל מְשֻׁמְרֵי אֲנֹכִי נֶצֶב כָּל הַלַּיְלוֹת' (ח), להמתין ולחכות למי שיביא איתו את הידיעה מה אכן נהיה מבבל אחרי התקפה עוצמתית כזאת. והוא אכן מגיע - 'וְהִנֵּה זֶה בָּא, רָכַב אִישׁ צִמְד פְּרָשִׁים, וַיַּעַן וַיֹּאמֶר: נִפְלְאוּ! נִפְלְאוּ! וְכָל פְּסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם שִׁבְרוּ לְאַרְצָךְ!' (ט).

אחר כל זאת, פונה הנביא בנאום ה' אל ישראל המקשיבים לנבואות, והוא מכנה אותם 'מְדַשְׁתֵּי וְכוֹן רִגְנֵי', על שם כתישתם וסבלם תחת יד בבל כתבואה הנידושה בגורן. והוא אומר להם: דעו, 'אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּי מֵאֵת ה' צָבָ-אוֹת אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגִּדְתִּי לָכֶם'.

גאולה 'בעתה' שלא בתשובה ו'אחישנה' בתשובה

עתה עובר הנביא למשא קטן וסתום, מועט המחזיק את המרובה - 'מִשָּׂא דוֹמָה' (יא). הנביא מתאר, כי קול מגיע אליו משעיר - 'אֲלֵי קִרָא מִשְׁעִיר'. הקול הזה מתיחס אליו כשומר העיר, והוא שואל אותו: 'שְׁמֹר! מַה מְלִילָה? שְׁמֹר! מַה מְלִילָה? כְּלוֹמַר מַה תִּתְחַדֵּשׁ מִן הַלַּיְלָה וְעַד עֵתָה. וְהַמַּעֲנָה הוּא - 'אֲמַר שְׁמֹר: אֵתָה [-הגיע] בְּקֶר, זֶה מַה שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ מֵהַלַּיְלָה, אַחֲרָיו וְגַם לִילָה נוֹסֵף יִגִּיעַ, וְאֵם תִּבְעִיּוֹן בְּעִיּוֹ, אִם תִּבְקָשׁוּ לְשֹׂאֵל - שְׂאֵלוֹ, וְלֹשֶׁם כֵּן 'שְׁבוּ אֵתִיו' אליי ואענה לכם.

אין לך מקראות רבים כאלו הזועקים: דרשונו. תחילה, איך משא על 'דומה' קשור לקול הקורא משעיר, כי 'דומה' היא לכאורה אחד הלאומים אשר יצאו מישמעאל, כי אחד מבניו נקרא בשם 'דומה' (בראשית כה יד). וכן מה שאלה היא זו, ומה תשובה היא. ואכן, בפשוטו של מקרא התחבטו המפרשים, זה בכה וזה בכה, וקשה לקבוע בזה מסמרות נטועים, אך דברי חז"ל ברור מללו, שהכוונה לגלגולי הגליות עד הגאולה האחרונה. את 'דומה' הלזו מייחסים חז"ל בתלמוד בבלי (סנהדרין צד.) למלאך הממונה על רוחות המתים, וקריאתו מתפרצת בשאלה אל הקב"ה 'מִשְׁעִיר' - מפני גלות שעיר הקשה - 'שְׁמֹר! מַה מְלִילָה? שְׁמֹר! מַה מְלִילָה? מַתִּי יוֹצֵאִים מִן הַגְּלוּת הַדּוּמָה לַלַּיְלָה. וְאֵילוֹ בְּתִלְמוּד יְרוּשָׁלַּיִם

1 ראו לשים לב לדברי האברבנאל, שעל פי פשוטו של מקרא היא תוכחת מגולה לישראל, וזו לשונו - "משא דומה" ... כפי דעתי הכוונה הכוללת בנבואה הזאת היא, להודיע וירח אומת אדום והשתדלותו בענין המלחמה, לצאת לשדה לשלול שלל ולבוז בו כל הלילה, וספר זה כדי להוכיח עמו את ישראל שלא היו כן ... הנבואה הזאת על פי פשוטה ... שמפני מלחמת שעיר על דומה, היו יוצאים תמיד משעיר גבורים ומתפשטים על דומה לשלול שלל ולבוז בו, וזהו אומרו 'משא דומה אלי', כלומר הנבואה שבאה אלי על דומה, היה 'קורא משעיר שומר מה מלילה, כלומר, 'שומר', הגידה נא לי כמה זמן עבר מן הלילה, וכמה זמן יש עדיין לעבור ממנה, ואראה אם יש פנאי ללכת על דומה לשלול שלל ולשוב, ואז משיב השומר ואמר 'אתא בקר', רוצה לומר מעותד הבקר לבא מהרה, אבל 'וגם לילה, רוצה לומר עדיין יש שהות מה בלילה ויש לכם זמן ללכת, וצריכים אתם ללכת במהירות ולשוב מיד, והוא אומר 'אם תבעיין בעיי, רוצה לומר אם תבקשו דבר לשלול בקשו אותו מיד, ולא תתאחרו ושובו' למקומכם מהרה. ואם יהיה זה פירוש הנבואה לא ידענו ענינה וצרכה בזה המקום, כי מה לנו לדעת מה שישאלו גדודי שעיר לשומר שלהם, ומה יש עיל בתוכחתם, אלא אם היה הענין בזה שרצה הנביא לספר בשבחי גדודי שעיר ואנשיו, וטוב שכלם וחריצותם במלחמה כדרך הגבורים, ולא כדרך המסתכנים, בדרך הקדמה למה שיקונן ישראל אחר כך (בבא-א-ג) 'מה לך איפה כי עלית כולך לגגות, שהפליג לספר בחולשתם ומורך לבבם, וכמו שאמר 'חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה', לפי שלא היו אנשי זרוע ולא אנשי מלחמה כאנשי שעיר, וכמו שיתבאר".

2 הטעם שהשאלה מגיעה דוקא מן המלאך הזה פירש מהר"ל, וזו לשונו - 'מפני כי הגלות והלילה הכל ענין אחד, כי הגלות הוא נקרא לילה וחושך, והלילה הוא העדר האור, והוא דומה למיתה שהיא

בנקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה'

להגאון רבי ישכר שלמה טייטל זצוק"ל הי"ד | חלק ט"ז | ליקט: הרב בצלאל גנז

בספרו, עומד רבנו על העובדה, ולפיה במאה וחמישים השנה האחרונות [בימינו, כיום זה כבר קרוב למאתיים וחמשים שנה] עברה ארץ ישראל ממצב של שממה למצב בו היא הולכת ונבנית. לנוכח הבטחת התורה, כי בזמן גלות ישראל תהפך הארץ לשממה, לא יתכן שהשינוי הוא רק מקרי. בספרנו עמ' 121

גדולה אשר ילאה הפה לספר והעט לכתבה, וכמו שאמר רשב"ג בשבת (ג):
- אם באנו לכתוב הצרות אין אנו מספיקין. ומה שנעשה אתנו היום אין זה דבר חדש, רק המעשה הוא חוזר חלילה [כמו שאומרים בלשון אשכנז: איננו ויעדערהאלונג דער געשיכטע], ואעפ"י כן לא עלה על דעתנו בימי קדם בעת שהיה מוכרח לנו לעזוב איזה מקום חנייתנו לרכוש לנו מקום קיבוץ וישוב חדש בארצנו הקדושה, עד זה מקרוב בעשיריות השנים האחרונות שהתעוררה התנועה לקנות שדות ואדמה ונחלאות בארץ ישראל ולהפריח אותם, ולבנות בתים ופרדסאות וחלקי אדמה אשר אלפיים שנה היו פנוי וריק מכל פרי ולא היו מוצלחות לכולם, כי היו רקקי מים וטיט ונישא בם הרבה מיני חולאים, נעשה היום ראוי ליישוב להתישב שם בכל תנאי החיים. ומאז שהתחילה התנועה, למרות כל העיכובים והמניעות שהיו להמתחילים מכל צד ופינה, נעשה היום

רבינו מהר"ל בספריו הנפלאים, כשרוצה להדגיש רעיון מופלא ולעורר את האדם לשים מבטו ולבו על זה, כותב בזה הלשון: 'אין ספק שדברים גדולים אינם באים במקרה, רק באים בהשגחה מרצון העליון יתברך', כן כופל ושונה הרבה פעמים. ונודע למי שבקי בספריו הקדושים (עי' גבורות ה' פרק כב). לזאת נתתי אל לבי לתור ולחקור על דבר הנפלא במינו, כי מי שמביט על קורות ימי חייו כימי גלותנו, רואה שתמיד לא מצאנו מנוח לכף רגלנו. אף אם ישבנו במקום אחד בהשקט ובשלוה, לא ארכה לנו הזמן, כי מיד גברה השנאה והקנאה משכנינו הגויים עלינו, וגדלה כל כך עד שלקחו ממונו וכל רכושנו וכל אשר לנו והכריחו אותנו לעזוב את הארץ בעירום ובחוסר כל, וכה הלכנו מגוי אל גוי ומדחי אל דחי, ותמיד היה אתנו כן בכל משך ימי גלותנו, וכמו שנעשה באמת אתנו כן גם היום. ובזמן הזה, כמעט בכל מלוכות אירופה באמצעות אכזריות

המשך בעמוד הבא

אם תרצו להקדים את הגאולה, דבר זה אפשרי בהחלט על ידי תפילה ותשובה. ואכן כך פרשו האברבנאל³ והאלשיך, כאשר האלשיך מקביל זאת אל דברי הגמרא (סנהדרין צח.) 'זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה'.

תחילת הגאולה שלא בתשובה בבחינת 'בוקר וגם לילה'

אולם בהתאם למציאות המתקמת, ועל בסיס היסודות שנתבאר במאמרינו הקודמים, דומה כי הנביא מתאר כאן מצב, שבו נגאלים ישראל תחילה גאולה שאינה שלמה, ואחר שישבו בתשובה תושלם הגאולה בתכלית. כי הנה במאמרו 'למען ציון לא אחשה' בקונטרס 'נחמו נחמו עמי' שיצא לאור על ידי האגודה, התבאר לנו מדברי הנביא הושע, כי בגאולה שאינה באה מתוך תשובה, אין הגאולה שלמה, ואז יש מצב ביניים בין גלות לגאולה, ואחר כך, כאשר ישבו בתשובה ויבקשו מלכות שמים ובית דוד ובית המקדש ופחדו אל ה' ואל טובו - אז תושלם הגאולה בכל מרכיביה.

בכך יתפרש כמין חומר המענה המופלא - 'אמר שמו: אַתָּה בִּקְרָ וְגַם לַיְלָה, אִם תִּבְעִיּוֹן בְּעֵינֵי שְׂבוּ אֲתֵינוּ'. הגאולה מתוארת כאן כ'בוקר', לעומת הגלות שהיא 'לילה' כמתבאר מן השאלה 'שומר מה מלילה'. ובירושלמי (ברכות פ"א ה"א) מבואר, כי גאולתם של ישראל באה 'קיעמא קיעמא' כמו השחר העולה, שתחילה בוקע אור קטן, ועם הזמן מתרבה והולך האור. ויתכן, שלכך מרמז הנביא נאם ה', כי בגאולה הבאה בעתה, שלא על ידי הקדמת התשובה, 'אתה בוקר וגם לילה', כי תחילה בא הבוקר בעוד שיש 'גם לילה' שהלילה עדיין קיים והחשך מכסה את רוב הארץ. ו'אם תבעיין בעיני' - אם תבקשו להגאל בשלמות, 'שבו אתיו' - חזרו בתשובה ובואו לפני ה', בקשו פניו ואת בנין ביתו, ואז תהיה הגאולה שלימה, ויבקע האור כשחר.

(תענית פ"א סוף ה"א) אמרו, כי בספרו של רבי מאיר נמצא כתוב 'משארומי' במקום 'משא דומה', וישעיהו מספר כי ישראל קוראים אליו מפני גלות שעיר הקשה לשאול את שומר ישראל 'מה מלילה', מתי נצא מן הלילה הארוך הזה, שהוא גלות אדום הארוכה.

על כך משיב הקב"ה - 'אמר שמו: אַתָּה בִּקְרָ וְגַם לַיְלָה'. בירושלמי (שם) ותרגום יונתן פרשו, שהכוונה היא כי הגאולה תהיה בבחינת 'בוקר' לצדיקים ולישראל, ובבחינת 'לילה' לרשעים ולאומות העולם כיון שאז יעשה בהם משפט, וכן פרש רש"י בפרושו השני. אולם תחילה פרש רש"י, כי הכוונה היא שבסוף תבוא הגאולה שהיא בבחינת 'בוקר', אולם תחילה יקדם לכך 'וגם לילה' - שתהיה גלות. דומה לכך פירש מהרש"א, כי 'בוקר' הוא גאולת בית שני, 'וגם לילה' הוא הגלות האחרונה. וכעין זה כתב מהר"ל, שתהיה כאן מחזוריות של גאולות וגליות, מימי חזקיהו שבזמנו התנבא ישעיהו, עד הגאולה האחרונה.

נוסף להבטחה, ולפיה בסוף 'אתה בוקר', מוסיף הנביא בשם ה' ואומר: 'אם תבעיין בעיני, שבו אתיו'. בירושלמי (שם) פירשו, כי הקב"ה אומר בזאת לישראל, שהגאולה תגיע כשתרצו אותה, על ידי שתחזרו בתשובה ותבואו לפני ה', וכן פרשו תרגום יונתן ורש"י על המקרא. ואילו בפירוש רש"י על התלמוד (סנהדרין שם) פרש, שיש כאן שני תנאים - לבקש רחמים ולשוב בתשובה, ואז תבואו לגאולה, וכן פרשו הרמ"ה ומהרש"א.

אולם ברור, שאין הכוונה לומר, שהגאולה מותנית בתשובה, כי אם כן היה צריך לומר 'אם תבעיין בעיני שובו אתיו' - [אז] אתה בוקר וגם לילה, שכאשר תרצו, תבקשו רחמים ותשובו בתשובה - אז תגאלו. וממה שנאמר תחילה 'אתה בוקר וגם לילה', משתמע, שתחילה מדגיש הנביא שהגאולה מובטחת מכל מקום, כי יש קץ לגלות ובסוף יאיר הבוקר, גם אם חלילה לא ישבו בתשובה. אחר כך מדגיש הנביא, כי

העדר החיים, ודבר זה בארנו הרבה. ולכן הרוחות שמתנו מתקבצים ובאים אל המלאך שממונה על הרוחות שמתו, והוא שממונה גם כן על הלילה, ולכן הם אומרים 'שומר מה מלילה' הוא הגלות אשר הוא הלילה... וכל זה כי הרוחות של ישראל מצפין לגאולה של ישראל, ויש לך להבין את זה. [וראה את נבואת יחזקאל (פרק לד) על העצמות היבשות, ובפירושי רד"ק ואברבנאל שם].
3 הדבר מוכח גם מדברי הירושלמי עצמו, כי קודם לכן הביא הירושלמי את המחלוקת הנודעת בין רבי אליעזר ורבי יהושע אם הגאולה מובטחת גם בלי תשובה, שנסתיימה בכך שרבי אליעזר שתק והסתלק לו (מובא גם בסנהדרין צח.). [ראה בדברי האברבנאל שהעתיק קטע נוסף בשם הירושלמי שמוכיח כן, לפנינו אינו נמצא בירושלמי אלא בליקוט שמעוני (ישעיהו תס).]

ארץ ישראל לארץ פוריה וארץ סוחרת ולתל תלפיות אשר אלפים ורבבות מכל פינות העולם פונים אליה, ונעשה ליפה נוף משוש כל הארץ. ולמה לא חשבו לעשות כן בשנות הקודמים, ולמה לא עלה על דעת קדמונינו בכמה וכמה גירושים שהיו בימי קדם, והיו ביניהם גדולי ארץ כמו האברבנאל וכדומה - אך לא נפל בלבם ובדעתם עצה זו ולעשות כן לקנות את ארץ ישראל ולעשות ממנה ישוב חדש.

וראה זה במכתב השר דן יצחק אברבנאל אל הגאון הנשיא מפיסה [שנדפס מכת"י שהיה מונח ב'בריטיש מוזעאום' ונדפס מחדש] איך שקובל לפני על גורל עם ישראל המר, וזה לשונו: "שר וגדול, אף לזאת פקח עיניך וראה, כי למן היום חרבה עירנו ושם מקדשנו ויגל יהודה מעל אדמתו, לא שלונו ולא שקטנו ולא נחנו להתגולל עלינו תמיד כל ילכו במועצותיהם אדום וישמעאלים והגרים, ואם יום או יומיים נעמוד בשובה ונחת, קול פחדים באזנינו ושמועות יבהלנו ממזרח וממערב ומצפון ומים אשר אכלו שארית ישראל ועורם מעליהם הפשיטו", עכ"ל באמצע האיגרת שם. והוא עודנה היה עומד שם בפורטוגאל במצבו במלכות, ולמה לא טיכס עצה עם השר הגדול הזה לעשות פעלים לקנות את ארץ ישראל ולבנותה מחדש כדי שיתקבצו שמה אנשי הגולה הנדחים והנרדפים ממקום למקום, ולא דיברו כלל מכמו דוגמא זו. הכי היו חסרים להם האמצעים החומריים לזה? הלוא היו עומדים עוד ברום המעלה והעושר. וכן מזמן האברבנאל עד זמנינו לא יעץ זה שום איש, והוא באמת פליאה נשגבה. וכעת אחר זמן ארוך מימי גלותנו, נתעורר הרעיון אצל כל בני הגולה, ורוח חיים נפח בקרבם בשאיפה חדשה לבנות את הארץ מחדש ולהכינה שתהיה מוכשרת לקבל בניה בתוכה בבניית בתים ובקנין שדות ובעבודת האדמה ובגנות ואילנות להיות ראוי לישב בתוכה, הכי זה מקרה בעלמא ח"ו?

אמת, שלפני זה שלש מאות שנה התחיל השר דון יוסף הנשיא שהיה יושב בחצר המלך שולטאן, לעסוק בזה לבנות את ארץ ישראל ולעשות ממנה יישוב וקיבוץ ישראל ברשות השולטאן, ושלח פועלים וכל עושי מלאכה, וגם הוא בעצמו הלך כפעם בפעם לראות בעושי המלאכה, אבל לא עלתה בידו, כי עלה קנאת הערביים השכנים עד למעלה עד שהפריעו המלאכה ונתבטל הדבר. אבל בימינו, דפעולת בנין הארץ מתגדלת והולכת מיום ליום וכן ירבה וכן יפרוץ, למרות קנאת הערביים, וכל המניעות והעיכובים שעשו בזה לא יכלו להשביט את עושי מלאכה ממלאכתם, ובכל יום נתוסף ונתגדל הארץ בבנין בתים ובאילנות ובשדות ובכרמים ובפרדסאות, ודאי לאו דבר פשוט הוא, ודאי לאו מקרה ממקרי הטבע הוא.

אבל האיר ה' עיני ומצאתי להגאון המקובל בעל משנת חסידים בספרו הון עשיר, בסוף פ"ט דסוטה, על המשנה 'הגליל יחרב מבתי' (משנה טו), וז"ל: "וכאשר זיכני ה' לעלות לארץ ישראל פה צפת תוב"ב, עיני ראו ולא זר איך בעוונותינו הרבים כן היה, כי כולו מלא בתים חרבות. אבל ת"ל שמחתי, כי ראיתי בשני שנים שנתעכבתי שם, שמדי יום ביום בונים אותם, ואומר אני שזהו סימן טוב לביאת הגואל במהרה בימינו, שאם היה בא בהיותו חרב לא היה מקום לדור לגליות הנקבצות. וכן מצינו בביאה ראשונה, שאמרו רז"ל שעייכב הקב"ה את ישראל במדבר ארבעים שנה, כדי שבמשך אותו זמן תחזור הארץ לאיתנה מאילנות ובנינים שהרסו ועקרו האמוריים ביציאת מצרים, כי סבורים היו שיכנסו לארץ תיכף ומיד כדי שימצאו אותה חרבה (והיא במדרש רבה פרשת בשלח כ, טז, ובמכילתא שם בפתיחתא, וברש"י תהלים מ, ו), ומשחזר הארץ לאיתנה הכניסם לארץ, וכה יהיה בעזה"י בביאת משיחנו שיבוא במהרה בימינו", עכ"ד הק'. הרי לך, שקודם ביאת המשיח יצטרך שיבנה הארץ בבתיים ובאילנות, כי זולת זה יתעכב ביאת ישראל לארץ ישראל ויתעכב הגאולה ח"ו. ואם הארץ נבנה, זה סימן טוב לקרבת הגאולה. ופוק חזי מאן קאמר זאת, אחד מבעלי קבלה האחרונים, היותר גדול והיותר קדוש ונורא, אשר היה לו גילוי אליהו זכור לטוב, ואשר כל דבריו ברוח הקודש נאמרו. ופוק חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליו, ה"ה רבנו איש א-להים מצאנו בדברי חיים, כאשר הבאתי בהקדמה שניה עיי"ש, ומאן ספין בדורנו לחלוק עליו. א"כ בזה נמצא פשר לפליאה הנ"ל, דכעת דאנו עומדים בסוף הגלות כאשר הארכת לעיל וקרוב לגאולה,

העיר ה' בלבות בני אדם הישראלים ליתן לבם לבנין הארץ ולעשות אותה ליישוב, כדי להכין המקום לבני העליה שיוכלו להתקבץ שמה בשעת הגאולה. עכ"פ בניית הארץ היא סימן טוב לגאולה ואתחלתא דגאולה, לדברי רבינו בעל משנת חסידים.

וכעת נזכרתי להביא ראייה ברורה לדברי רבנו בעל משנת חסידים ז"ל דגאולתנו העתיד תלוי בבנין הארץ, ממדרש חז"ל שהביא בתשובת מהרלב"ח (בריש קונטרס הסמיכה) כי בשני מקומות נתחלפו האותיות מ"ם פתוחה עם מ"ם סתומה, כי בתיבת "למרבה המשרה" [האמור בישעיה (טו)] כתיב מ"ם סתומה באמצע התיבה, ובפסוק "חומות ירושלים אשר הם פרוצים" [האמור בנחמיה (ב א)] כתיב מ"ם פתוחה בסוף התיבה, ואמרו חז"ל שבא לרמז שכל זמן שחומות ירושלים המה פרוצים כמו מ"ם פתוחה, 'המשרה' היא סתומה וניטלה מישאל בעוונותינו, עכ"ד המדרש. הרי דשרותן של ישראל תלוי בבנין ערינו וארצנו הקדושה. וד"ל.

והלום נזכרתי, שדברי בעל מקובל הנ"ל הוא גמרא מפורשת בסנהדרין (צח), וזה לשון הש"ס שם: "זאמר רבי אבא - אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר (יחזקאל לו ח) 'זאתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא', ופירש רש"י (ד"ה מגולה מזה): 'כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה - אז יקרב הקץ, ואין לך קץ מגולה יותר' עכ"ל. והן ממש דברי רבנו הקדוש הנ"ל, שקודם הקץ יבנה הארץ והאדמה תתן פריה בעין יפה, וזה אות וסימן על קרבת הגאולה.

ונזכרתי עוד, שהוא ג"כ גמרא ערוכה במגילה (עז) - "ומה ראו לומר קיבוץ גליות לאחר ברכת השנים, דכתיב (שם) 'זאתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא', ופירש רש"י (ד"ה ופריכם): 'אלמא קיבוץ גליות בעת ברכת השנים הוא' עכ"ל. רצו לומר בזה, דעל כן תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ברכת 'תקע בשופר גדול לחרותינו ושאו נס לקבץ גליותינו' אחר ברכת השנים, שהוא 'ברך עלינו וכו' ואת כל מיני תבואתה לטובה', מפני שכך יהיה לעתיד בעת ביאת הגואל בב"א, דההרים והאילנות דהיו מונחים שם בכל משך ימי הגלות, וכשיהיה הגאולה קרוב לבוא אז יתנו פרים, וזה יהיה סימן דקרבה העת דקץ לבוא. הרי דאנשי כנסת הגדולה, שהיו מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים, שהם תקנו השמו"ע ברכות על הסדר כדאמרו שם במגילה, הסכימו לרעיון זה, דקודם קיבוץ גליות יפרו את השדות ואת הארץ כדי שיהיו ראויים לישוב ואח"כ יהיה קיבוץ גליות, ממש כדברי רבנו בעל משנת חסידים. ובימינו שנעשה באמת כן ע"י הרבה מאחינו בני ישראל שהקדימו לעלות לארץ ובנו ערים ונחלאות וכפרים וגנות ופרדסאים, וחלקים גדולים מהארץ שהיו רקקי טיט בעלמא ועלולים לכמה מיני חולאים רח"ל - עשו אותם לאדמה יבשה ולשדה פוריה ומבורכה, ממש בסכנה ובמסירת נפש עבור בנין הארץ שיהיה ראוי להתיישב בה, הכי יש אפילו צל ספק בזה שמעשה ה' כינורא הוא, ויש בזה סימן ואת על כי קרובה ישועתנו לבוא ובלתי ספק, דאתחלתא דגאולה היא, ונתקיים בנו בזה מאמר רבי שמעון בן מנסיא שהבאתי לעיל, דאין מראין סימן טוב לישראל עד שיחזרו ויבקשו את שלשתן וכו', וכאשר בארתי לעיל דבריו, שישתדלו בפועל לחזור אחריהן ולא בתפילה לחוד.

וכאשר חלק מאחינו בני ישראל חזרו ממש לארצנו בעמל גדולה ובהשתדלות גדולה למרות כל העיכובים שעמדו נגדם על אם דרכם, חפץ ה' הצליח בידם ונתן ברכה במעשה ידיהם, עד שעלה בידם להפריח ולהבריא את הארץ, מה שלא היה כן מימי החורבן עד עתה, וזהו בעצמו הסימן טוב לנו, כי קרבה ישועה לבוא, וכדברי רבינו איש א-להים בעל משנת חסידים הנ"ל. וזה אמת וברור, ולא יחלוק על זה אלא מי שהוכה בסימת עיניים ורוצה לעקב את המישור בשאט נפש.

הרב חיים מאיר אינהורן

רוב יושביה עליה במענת מרן הגרז"ן גולדברג זצוק"ל

"כאשר ראיתי שבכל פעם שאני שואל - הוא אומר לי שצריך לחשוש, אבל בכל פעם מנימוק אחר, שאלתי, - סבא, אבל מה באמת? למה לחשוש? חיך חיוך מתוק, ואמר לי, 'לא יהיה כתוב בעיתון כותרת - 'היום נהיה רוב יושביה עליה...'... מאמר זה, הנכתב לרגל יום השנה שיחול בחודש אב, יש בו דברים מתורתו הגדולה של מו"ר מרן הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זי"ע. חלק מהדברים נאמרו בשמחת ברית המילה לבני זלמן נחמי נר"ו, ובי"ה שזכינו לקרוא על שם סבא, ויהיו הדברים לע"נ הטהורה.

3. יש לדון בדיון 'ביאת כולכם', האם לספור אחד אחד, ורק אם יש חמישים אחוז ועוד יהודי אחד, נחשב הדבר ל'רוב יושביה', או שהכוונה היא שצריך לבדוק איפה עיקר הישוב היהודי בעולם, ואם זה נחשב שהיהודים גרים בארץ ישראל - הרי זו ביאת כולכם שאמרה תורה.

ויותר מכך, מצאנו בדברי הגר"ד קארלין (בשו"ת שאלת דוד בקי החידושים בעניני שביעית), שדי **בששים ריבוא** בארץ ישראל כדי להחשב ל'ביאת כולכם', ורצה לדייק כן מדברי רבנו גרשום מאור הגולה (ערכין לב). ואף אם לא נקבל את חדושו הגדול, מכל מקום ישנה סברה לומר, שלא צריך למנות בצמצום, אלא עיקר ההגדרה היא שהיהודים גרים בארץ ישראל.

4. יש לדון שלא סופרים יחידים, אלא מקומות ישוב, דהיינו סופרים רק במקומות בהם גרים יהודים, וממילא סופרים רק את הקהילות, ולא פרטים. ולנידון שלנו, נספור לדוגמא את ניו יורק, פריז ואנטוורפן, אבל לא סופרים את כל נדחי ישראל המפוזרים אחד אחד, ילקטם השי"ת בב"א.

[לפי סברה זו נוכל לפתור אי-בהירות הלכתית שאמורה להיווצר כאשר נמצאים על הקצה של המחצה, שתאורטית יכול להיות שכל חמש דקות יתחלף הגדר - נפטר מישהו בקנדה - דאורייתא, נולד באוסטרליה - דרבנן, מישהו יצא לאסוף כסף בפלורידה וכו'. אך כאשר אין הגדר מתיחס לכל אחד בפני עצמו, אלא 'איפה עם ישראל גר' - הרי זה מיושב שפיר].

חשש עשרת השבטים

נשאלתי, מה עם עשרת השבטים?

תשובה: דין 'רוב יושביה' הוא נושא הלכתי, ואינו עניין למצבים שיתחדשו לעתיד לבוא, ומכיון שלהלכה אין חוששים שהם יהודים כלל, אזי סופרים רק יהודי לפי ההלכה המסורה בידינו, כמ"ש בגמרא יבמות (טו), שגוי שקידש לא חוששים לקידושו שמה הוא מעשרת השבטים, או כי לא הולידו, או שלא זו משם עד שעשאוים גויים גמורים, וכך נפסק בשו"ע (אבה"ע סי' מד סעיף ח).

וכך מוכח בסוגיית 'בית שני', שגם לא ספרו אותם כלל. לדעת ר"ת, שבבית שני היה החיוב דאורייתא, כתבו התוס' בגיטין (לו ד"ה בזמן), ע"פ הגמרא בערכין (לב), שלמסקנה ירמיהו החזיר אותם.⁶

וגם לדעת הרמב"ם, שסובר שבבית שני היה חיוב חלה מדרבנן, אין זה מטעם עשרת השבטים, אלא רק בגלל אלו שנשארו בבבל, שהיו רוב הקהל, כמ"ש הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה (פרק כ הלכה א) - "חלה בזמן הזה ואפילו בארץ ישראל אינה של תורה, שנאמר 'בבואכם אל הארץ' - ביאת כולכם ולא

וכך התחיל הסיפור: כאשר שאלתי את מו"ר הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצוק"ל, האם לדעתו יש לחשוש להחמיר שכבר חל הדין של 'רוב יושביה עליה' לענין חלה דאורייתא, מפני שנתבאר בחז"ל שלענין מצוות הפרשת חלה, אין חובה ב'כיבוש' או שאר תנאים, אלא עצם העובדה שיש בארץ ישראל, ואפילו מרוכזים כולם במקום אחד, רוב מעם ישראל, מיד מתחייבים בחלה. כך כתוב בתוספתא (מנחות פ"ז ה"ט) ובגמ' קידושין (ז), וכע"ז בכתובות (כה) זה לשון רש"י על החומש בפסוק המדבר על חיוב חלה (במדבר טו יח) - "בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה", כתב שם רש"י: "משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה... אבל זו נאמר בה 'בבואכם' משנכנסו בה ואכלו מלחמה, נתחייבו בחלה". והרמב"ם בהלכות ביכורים (פרק ה הלכה ה) כתב: "אין חייבין בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל בלבד, ובזמן שכל ישראל שם, שנאמר 'בבואכם', **ביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם**. לפיכך חלה בזמן הזה, אפילו בימי עזרא בארץ ישראל, אינה אלא מדבריהם, כמו שבארנו בתרומה" (הלכות תרומות פרק א הלכה כו).

והנה, המציאות כעת בארצנו הקדושה היא, שב"ה בלעה"ר נראה בחוש, כי היא מלאה ביהודים מזן אל זו, עד שנהיה מצב בס"ד, שכאן הוא מרכז היהודים שבכל העולם. מפני כך שאלתי קמיה מתי הזמן שצריך להתחיל לנהוג בחומרה של דאורייתא ביחס לחלה, וכפי שמסופר בפתיחת המאמר, הוא אמר לי שלדעתו יש לחוש כבר כעת, ואמר לי נימוק אחד, אלא ששוב שאלתי, ושוב אמר לי והפעם מנימוק אחר, כך ארבע פעמים, ובכל פעם נימוק אחר. כיון שכך, ניכר היה שיש דברים בגו. כיון שחקרתי גילה לי את ה'סוד', שאם אנו נחכה להכרזה רשמית, הרי שבודאי נכשל, לכן ראוי להרחיק מן התקלה, ולהשמר בעוד מועד, כי עת לחננה כי בא מועד.⁷

כעת נראה את הסברות שאמר כל אחת בפני עצמה -

1. כיון שאנו רואים בחוש, שיש בארץ ישראל מיליוני יהודים שיכולים להיות רוב יושביה, והבדיקה בארץ היא די מוסמכת, שכל אחד נספר בשמו, וצריך להיות מאושר ע"י הרבנות, משא"כ מה שאנו יודעים על חו"ל הוא רק לפי סקרים שלא בודקים לפי ההלכה, גם הבדיקה היא השערה, וגם התוצאות, ולא ברור מי מתוכם באמת יהודים ע"פ ההלכה, ולא עוד אלא שסופרים רפורמים וגויוריהם, ושאר עשרה יוחסין וכל מיני תערובות, כך שאיננו יכולים לסמוך על מספרם [לנתונים ראה הערה⁸].

2. יש לדון האם לרוב יושביה, מצטרפים גם אלו שיצאו מכלל 'עמיתך', ומכיון שבארץ ישראל נמצאים רוב ברור של שומרי התורה והמצוות, הרי הם כבר יכולים להחשב לרוב יושביה.

1 אמנם לשון הגמ' (כתובות כה) הוא 'ביאת כולכם' אבל כבר כתב הריטב"א שם שה"ה לרוב ישראל, וכ"פ בדרך אמונה (ביכורים פ"ה ס"כ"ח).

2 ונ"מ לענין הכרעה בספיקות, כגון ב' עיסות שאין בהם כשעירור האם השולחן מצרפן שהשו"ע (ש"כ"א) פסק לקולא מפני שהוא דרבנן.

3 ובאמת זה היה אצלו דרך חיים, לא להצמד אף פעם לקצה ההלכה, תמיד להתרחק מהתקלה, והוא תקרא בלשון רבותינו 'ירא חטא'.

4 וכן כתב להדיא הגר"י אפרתי בקובץ הליכות שדה (1971 סכ"ו תשי"ז עמ' 8) שהיות והלמ"ס סופרים מתבוללים וכו' הרי שלפי חשבונם כבר בשנת תשע"ד, היינו רוב ישראל על אדמתן!

5 נביא בקצרה חלק מהנתונים: כיום ב"ה גרים בארץ ישראל יותר מ-7 מיליון ו-250 אלף יהודים כ"י המנויים בשמותם במשרד הפנים, לא כולל היהודים שאינם רשומים, שזה עוד אלפים רבים. לפי הלמ"ס לאורך מחקרי השנים האחרונות, יהודי חו"ל מונים קצת יותר מ-8 מיליון, כאשר מעל 6 מיליון ברה"ב! הגידול השנתי של היהודים בארץ הוא כ-2% כ"י. לפי פרופ' סרג'ו דלה-פרגולה, הנחשב למומחה הגדול בתחום, יש מספר הבדלים בולטים בין היהודים בארץ הקודש ליהודים בגולה - האוכלוסיה בארץ צעירה ובחול"ל זקנה, האוכלוסיה בארץ מובילה ביחס לעולם המערבי בילודה גבוהה, בחו"ל היא מובילה בילודה נמוכה בארץ נישואים עם יהודים - ובחול"ל רח"ל אחוזי התבוללות עצומים, עד 95% במזרח אירופה. מעל 60% בארה"ב, כמו כן לארץ יש עלייה הרבה יותר מיידה, ב"ה. במסמך של ד"ר א. אליהו ממרכז המחקר והמידע של הכנסת, יש מספר מסקנות.

6 הבדלים [בספירת מספר היהודים] בין ההערכות נובעים מהגדרות שונות של הזהות היהודית. [כמובן, אותו מענינת רק ההגדרה ההלכתית, כך שהחשש להסתמך על בדיקות אלו - גדול]

7 בארה"ב בין 37% ל-29% רפורמים. 13%-17% קונסרבטיבים. אורתודוקסים [שמרנים ומודרנים ביחד] - 10%-9%. השאר חילונים. מספר המזוהים ללא דת הולך וגדל ככל שהגיל יורד - 16% בגילי 65 ומעלה, לעומת 40% בגילי 29-18. ע"פ הערכות, עד שנת תש"צ, יגיעו גם לפי ספירתם לרוב יושביה בארץ.

8 ובסגרתו קי נחלקו תנאים, האם בכלל עתידין לחזור אפילו לעתיד לבוא. וכתב שם רש"י ז"ל: "זאת דמפרשי עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא היינו לימות המשיח, שלא יקבלם משיח עם שאר גליות לפי שספרו בגנות ארץ ישראל... ובדבר הזה נענשו מרגלים". ולפ"ז תובן הגמרא (כתובות כה) שהיא ששנים או שלושה מרגלים יחשב 'בבואכם', קמ"ל 'ביאת כולכם', ולכאורה לא מובן מה רצו משנים או שלושה 'מרגלים' ואפשר לומר, שלגבי עשרת המרגלים אין הוא אמינה שהם נחשבים לישוב א"י לפי שסיפרו בגנותה, ומסתפקת הגמרא האם די בשני מרגלים - יהושע וכלב, אע"פ שמעולם לא התכוונו להתחיל לכבוש, רק לרגל, או שצריך גם את המרגל השלישי. שהוא פנחס שבא עם כלב בתחילת ספר יהושע, על מנת שאם יוכלו יכבוש לבד, כדאיתא במדבר כ"א - "וישלח משה לרגל את יעזר ויכלוד בנתיה וכתב רש"י - "המרגלים לכדוה. אמרו - לא נעשה כראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו של משה לתלחם", ואכמ"ל.

ביאת מקצתכם, וכשעלו בימי עזרא לא עלו כולם". והוא מגמרא כתובות (כה) "דתניא בבואכם אל הארץ, אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים, ת"ל 'בבואכם' - בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם, וכי אסקינה עזרא לאו כלהו סלוק". ופירש רש"י "לאו כלהו סלוק - רוב נשאר בבבל, דכתיב 'כל הקהל כאחד ארבע רבוא'".

האם 'רוב יושביה עליה' יכול לחול 'בזמן הזה'?

שאלה נוספת: האם ע"י רוב יושביה א"י מתקדשת מאליה וא"צ בפעולה של קידוש?

תשובה: החזו"א (שביעית סי' כא ס"ק ה) מסביר, כי רוב יושביה במציאות וגם בדיו, יכול להיות גם 'בזמן הזה', אלא שלגבי מצוות חלה, מסתפק מרן זלה"ה, שאולי לענין זה צריך תנאי נוסף: "הא דכתב הר"מ דדין תרומה ומעשר כדין חלה לענין תנאי דביאת כולם, אין השתוותם גמורה, דבחלה קידוש הארץ מתחילה נתהוה ע"י ביאת ישראל לארץ ולכן נתחייבו בחלה ב' שכבשו, ובעליית עזרא, כיון דלא הוי ביאת כולם כדאמר כתובות כה, לא נתקדשה לענין חלה, ואף אם ישוּבו רוב ישראל קודם הגאולה העתידה לא יתחייבו מה"ת בחלה, שאין קידוש אלא ע"י מלך או נביא, ומיהו אפשר דקידוש לחלה, כיון דבביאה תלי רחמנא, א"צ מלך ונביא ... אבל תרומה ... אם ישוּבו רוב ישראל אף בזמן הגלות תחזור חיוב תרומה מה"ת" (ובעלה א"י ו"ד) מסיק החזו"א שאף לחלה א"צ קידוש, ורק יש תנאי של רוב יושביה.⁷

אולם מה שנסתפק החזו"א, פשיטא ליה לחתם סופר (נדה מו) שמספיק רק לבוא רוב ישראל ומיד מתחייבים, "דיהושע קידש את הארץ באופן שכל פעם שיצאו ממנה ישראל ויחזרו והיה ביאת כולם יתחייבו בחלה... וצ"ל דכך היה הקידוש מעיקרא, שיהיה הארץ קדוש לכשיהיו כל יושביה עליה... ויש להביא ראיה לזה מדאמר 'יכול בביאת ב' וגו' מרגלים, וקשה, וכי אפשר לומר כן, הא בעינן מלך ונביא וכה"ג ואורים ותומים לקדש? ... אלא ע"כ צ"ל דקדושת יהושע היה סגי לכשיבואו לשם יתחייבו".⁸

שאלה נוספת: האם בכלל שייך לדון בזמן הזה על מציאות של 'רוב יושביה?' כמו שראינו למעלה מרן החזו"א נקט בתוך דבריו כדבר פשוט, שרוב יושביה הוא דין שיכול להיות בזמן הזה, וכן מצאנו גם בדברי מרן הגרי"ש אלישיב שסובר, שרוב יושביה יכול להיות 'בזמן הזה', ויכולים להיות לזה אף נפק"מ הלכתיות, שהוא כותב שבא"י יטלו לולב אף בשבת! ובכך מסביר מדוע הביא הר"ף, דיני לולב בשבת, והרי הר"ף לא מביא דברים שלא שייכים 'בזמן הזה', וצ"ל בהערות למסכת סוכה (דף מא): "הטעם דתקנו לבני ארץ ישראל דאין נוטלין בה"ז ... דכיון דלבני בבל ... גזרו, ה"ל לבני ארץ ישראל, שלא יהיו אגודות אגודות... ומבואר בראשונים דבזמן הבית דעיקר ישראל היו בארץ ישראל, א"כ לא הוי אגודות אגודות, כיון דהעיקר כאן, ולא עקרו משו"ה דאורייתא, אבל האידינא שנפוצו בהרבה מקומות יש כאן אגודות, וא"כ לפי"ז האידינא אי תקבצו כל ישראל ועכ"פ רובם, נמצא שלא יהא טעם דאגודות, והדרא לקמייתא דנוטלים בשבת, וא"כ יש נ"מ ... גם לזמן הזה".

אם כן מצאנו שני נביאים בסגנון אחד, ש'רוב יושביה' אינו דין התלי בגאולה העתידה [ובודאי שלא צריך בשביל זה את עשרת השבטים].

אך זה צ"ע, כי במנחות (ל א' ה) נראה מדברי החזו"א, שרוב יושביה מפיקע מ'זמן הגלות' ו'גזירת הגלות', וצ"ל כשבא לבאר מדוע עזרא עשה למזבח 'חינוך' כשחזרו - "מ"מ כיון דהיה חרב ע"פ ה' וגם פקעה קדושת הארץ, והרבה מצות תלויות בכל יושביה עליה והרבה תלויות במזבח, כשחבר וחזר חשיב כחדש לענין חינוך [ואפשר דבזמן הגלות פקעה מצות תמידין ולא מחמת אונס אלא זו בכלל גזירת הגלות וכדכתיב 'ולא אריח בריח נוחכם']". ונראה מדבריו,

שמה שכותב בהתחלה שיש מצוות התלויות ברוב יושביה, הוא מה שכותב בסוגריים שאפשר שיש פטור של 'ולא אריח' וגו', וממילא מתברר, שפטורין הבאים מחמת הגלות - מתבטלין בזמן שיש 'רוב יושביה', אלא שהוא מסתפק אם יש בכלל פטור כזה, או שזו רק קללה, וכבר האריכו בזה.⁹

ואף הגרי"ש"א כתב כן בהערות (חולין דף א), שרוב יושביה עליה יש בו גדר מחייב של בית המקדש ומזבח וקרן פסח, ואף נתפרסם משמו, שאף שמצד הדין אפשר להקריב גם בלי רוב יושביה, ואף שיש פתרונות לכל השאלות הלכתיות, מ"מ יצליחו רק כשיהיה רוב יושביה עליה.¹⁰

וההסבר לכך שרוב יושביה מבטל את קללת 'ולא אריח' הוא, כי קללה זו היא חלק מהקללה שלא יגורו בארץ ישראל - "ונתתי את עריכם חרבה והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח נוחכם והשמתי אני את הארץ" (ויקרא כו). כאשר אין 'השימותי את הארץ' ואין 'עריכם חרבה' - אין גם 'ולא אריח' וביחזקאל (כ) כתיב - "בריח ניחח ארצה אתכם בהוציא אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות", ובתהילים (אג) - "היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלם אז תחפוץ זבתי צדק". וכן בכל מקום בתפילה, סדרו חז"ל 'שתעלנו לארצנו - ושם נעשה קרבנות חובותינו' וכו'. וכן כתב בספר עבודה תמה (פ"ה ע"ד ד"ה אח"כ).¹¹

ומצאנו לאחד מרבותינו הראשונים בעל ספר החינוך שסבר, שהמבחן היחיד שיכול לשנות הוא מבחן 'רוב יושביה' - את המילים המפורשות הוא כותב במצוות בית המקדש, (סוף מצווה צ"ה) אך לשיטתו הוא הדין גם לכל הקורבנות וכל מצוות הגאולה והציבור, שהוא כותב בהם הגדרה חדשה 'בזמן הבית' - וכוונתו בזמן הראוי לבנין בית, והוא זמן שרוב יושביה עליה, וכמו שמוכח בהקדמתו.¹²

יוצא, שההגדרה היחידה לדבריו שמחלקת בין המצבים, היא רק 'רוב יושביה עליה'. וכן נראה הגדרת הרמב"ם בגדר 'גלות', שכתב בחלה כנ"ל - "חלה בזמן הזה, אפילו בימי עזרא", ורואים שזמן כמו עלית עזרא גם נקרא 'בזמן הזה'. וראה הגדרתו בענין 'גלות' בהלכות תשובה (פרק ט הלכה א) - "מהו זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך וכל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע ורעב, ומלחמה ושלוש, ומלכות ושפלות, ושיבת הארץ וגלות... ושאר כל דברי הברית". הרי שדעתו, שההפך מ'גלות' הוא ישיבת הארץ.

אלא ע"כ י"ל בדברי החזו"א, שיש שני סוגי גזירת גלות, האחד הוא חיסרון מלכות ונבואה, ומילואה הוא 'גאולה העתידה', ונפקא מינה לדברים שצריכים קידוש חדש, והשני הוא חיסרון ישיבת ארץ ישראל, ומילואה יכול להחשב גם 'בזמן הזה', ונפקא מינה לדברים שכבר קדושים וקדושתם עומדת תמיד, אלא שהם מחוסרי מעשה של ישיבת ארץ ישראל, כמו קורבנות¹³ וחלה, וכל התרומות והמעשרות לדעת הרמב"ם, ובית המקדש לדעת החינוך.

מסקנה: זה ממש חשוב לבוא לארץ, כל אחד! ירגיש את עצמו שיכול להיות שהוא, הוא זה שעושה כאן 'רוב יושביה עליה'¹⁴! פעם ראשונה, מאז גלות עשרת השבטים, יהודי, אל תוותר על זה.¹⁵

7 וכן ביאר בחזו"א (שביעית כא ס"ק ה) את הרמב"ם.
8 וכן הסיק למסקנה לענין מעשרות ושביעית (שביעית סי' ג' אות טו): "דבאמת קידש עזרא אע"ג דלא היו כל יושביה עליה, ואם יבואו כל ישראל א"צ קידוש אחר, וכן לעתיד א"צ קידוש אחר".
9 וכדברי החת"ס, כך מתבאר גם מדברי המבי"ט בספרו קרית ספר (ריש הל' תרומות).
10 ולהלכה כתב החזו"א איש (הגר"ח סימן ב' אות ז) - "לכן בזמן הזה אי איתיהיב רשות להקריב קרבן פסח - אין לבטל", ולא הזכיר שזה תלוי בריח ניחוח [אמנם הנצי"ב בהעמק דבר (ויקרא כ' לא), חילק בין שאר הקרבנות לפסח, שכיון שלא נאמר בו ריח ניחוח, קרב אף בזמן הגלות], והכ"ס מ'בהל' בית הבחירה פרק ו', כתב, שבת המקדש קדוש גם בזמן הגלות, "שמא בזמן החורבן יותן לנו רשות להקריב" וכ"ה במנח"ח צ"ה.
11 נדפס בקונטרס ע"י ת"ח משיבת מיד, ואינו מוצאו כעת, וברוך שיישיב לי אבידת.
12 ועיני מאמרי 'אבלות על החורבן בזמן הזה' - קדושת ציון מנחם אב תש"פ.
13 ושיטת החינוך צריכה פרק נפרד א"י, ומ"מ צ"ל שהוא סובר שגדר 'רוב יושביה' הוא כאחד הפירושים המצמצמים לעיל, שהרי מצינו שבבית שני שבאו רק מ"ג אלפים כבר היתה עליהם תביעה מדוע לא בנו בהימ"ק - וראה בהע' הבאה.
14 קרבנות ומקדש לא צריכים נביא, אלא עצם החזרה לארץ מחייבת אותם, וצ"ל הר"ד"ק (תניא) - "היו אומרים עדיין לא הגיע עת הבנין... והיה להם לדעת כי לא לחנם העלה הא-ל מהגולה, ואעפ"י שלא אמר להם הנביא, עדיין היה להם להחלל מעצמם ולהתעורר על הדבר".
15 וכמוכן, גם לפרות ולרבות בא"י, חוץ משאר מצוות התלויות בה, אמא, אולי ילד זה, שאת כה מצטערת עליו, הוא הנסיך של 'רוב יושביה?' - כתמר אשת יהודה שהיתה מטפחת ואומרת 'גואלים אני מעוברת'.
16 'ביאת כולם רוב יושביה עליה' - בגימ' 'יבשו ויסגו אחור כל שנאי ציון'.

על התקופה

אתכם שבע על חטאתיכם". "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב - את המות ואת הרע". "אם תאבו ושמעתם - טוב הארץ תאכלו, ואם תמאנו ומריתם - חרב תאכלו".

אכן אין ספק, שרואים את בתורת ה', שלעם ישראל ככלל - מקום ההטבה והעמידה לפני ה' באור פניו הוא בארץ ישראל. וההפך ח"ו הוא בחו"ל.

לכן הצפייה תמיד בכל הדורות הייתה - ובצדק רב - שהשיבה לארץ ישראל תתרחש כשעמך כולם צדיקים - ובאמת כך התחילה השיבה לארץ ישראל ע"י גדולי תלמידי הגר"א והבעש"ט. אך אח"כ, הכל השתנה והגיעו לכאן פורקי עול ומחטיאי הרבים, ועם ישראל בכללות במצב גרוע מאד, ולא כמו שהיו בטוחים שיהיה, והדברים ידועים. אי אפשר להאריך כאן במקורות בנביאים ובחז"ל, ואדרבה - ישנם מקורות רבים שרואים אך שהתהליך הזה צפוי מראש, אך התפיסה הפשוטה והתמימה אינה כך, ולכן קשה לראות בטוב שכבר יש, כי אנו יודעים את האמת, שממעשי הרשעים לא יוצאים דברים טובים, רק להפך - כל החורבנות נגרמו מכך. ובקיצור - קשה לנו להאמין שאנו רצויים לפני ה', ואיך יתכן שה' רוצה להטיב לנו ולתת לנו את ארץ ישראל? זו באמת מחשבה אמיתית ונוקבת, שצריכה להעסיק כל מי שלומד חומש.

לכן בא הנביא ואומר בשם ה' - "דברו על לב ירושלים"

וקראו אליה - כי מלאה צבאה, כי נרצה עונה - קראו לירושלים, הראו וספרו לה שמלאה צבאה - את מלאה והומה אנשים. שימי לב ותתנחמי - כי נרצה עונה - ואם את שואלת הכי צד? היתכן שנרצה עונה? על כך משיב הנביא - **"כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאותיה"**. אמנם אם תסתכלי על בניך שחיים כאן עכשיו - הרבה מהם רשעים ואינם זכאים, אך עם ישראל בכללותו עקב בצרות ועונשי הגלות כל כך הרבה וכבר ריצה על כל עונותיו שהיו. מעכשיו, וכך הקב"ה - אני פותח להם חשבון חדש, וכעם חדש - עם זו צרינו לי תהלתי יספור - מעכשיו יש לעם העבודה שלו והשכר והעונש שלו.

על כך אומר ירמיה הנביא (לא כו-טו) - **"הֲיָנָה יָמִים בָּאִיִּם, נְאֻם-ה' וְיָרַעְתִּי, אֶת-בֵּית יְהוָה וְאֶת-בֵּית יְהוּדָה, יָרַע אָדָם, וְיָרַע בְּהֵמָה. [הטובים והסכלים שבהם אורעם כולם להיות זרע שלי, ותי' כבהמה שאין עונותיה נפקדים עליה - רש"י] וְהָיָה כְּאֶשֶׁר שָׁקַדְתִּי עֲלֵיהֶם, לְנַתּוֹשׁ וּלְנַתּוֹץ וּלְהָרִס׃ וְלֹא-אֶבְד׃ וְלֹא-יִרְעוּ, כִּן אֲשַׁקֵּד עֲלֵיהֶם לְבָנוֹת וּלְבָנָי, נְאֻם-ה'. בְּיָמֵים הָהֵם לֹא-יֵאמְרוּ עוֹד, אֲבוֹת אֲכָלוּ בָסֶר׃ וְלִשְׁנֵי בָנִים, תִּקְהֶינָה. כִּי אִם-אִישׁ בְּעֹנָו, יָמוּת. כָּל-הָאָדָם הָאֲכָל הַבָּסֶר, תִּקְהֶינָה שְׁנֵי׃"**

פירוש הדברים - עם ישראל בגלות אינו נושא רק את עונותיו הוא, אלא את עונותיו ועוון אבותיו - כי ה' ברחמיו אינו מעניש מיד כאשר רק דור אחד מקלל מעשיו, וכפי שאנו יודעים מכל קורות עם ישראל, ודברי התורה והנביאים מלאים בזה. ואם העם בכללותו כבר ריצה את עונשו, והקב"ה ברחמיו מעתה אינו פוקד את עונות הדורות הקודמים, כבר זכאים בני הדור להכנס לארץ ישראל כהתחלה חדשה.

ואמנם אין ספק, כי האוכל הבוסר תקהינה שניו ושלטון מפרי הברית והעם שצועד בעקבותיהם - הם מקלקלים לכל העם כולו, והחוטאים והחוטאים שגם אנו עצמנו אינו נקיים מהם - הם הסכנה הגדולה ביותר לעם ישראל כולו, הם שנותנים כח לשונאיו לחבל ולהרוג, והם ששמעכים את עיקר הגאולה שאנו עדיין מחכים לראותה במהרה בימינו - כתפלתנו:

כיוצא בזה - ארץ ישראל.

ארץ ישראל, מצד היותה מקום ההשגחה העליונה באופן המגולה והנראה ביותר, ככתוב 'ארץ אשר ה' א-להיך דורש אותה, תמיד עיני ה' א-להיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה'.

וכמו שהבחינו כבר בספח"ק, שבכל הארצות נאמר רק 'עיני ה' משוטטות' ואילו באה"ק נאמר 'עיני ה' א-להיך, בהבטה קבועה ופקוחה תמיד.

ולכן, האיש המאמין, כאשר באה לפניו שאלה היכן להיות - בארץ או בחו"ל, לעולם התשובה תהיה - בארץ. וזאת, משום שארץ ישראל היא מקום ההשגחה המגולה, וממילא היא המקום הבטוח ביותר. בטוח אין פירושו 'פוליסת ביטוח' עם 'כיסוי על כל נזק'. 'בטוח' פירושו - עמוק בתוך זרועותיו של אבא. החזק והכל-יכול.

ועל כך אמר דוד המלך - "גם כי אלך בגיא צלמות" - פירושו, מקום שצל המות מרחף עליו - "לא אירא רע, כי אתה עמדי".

לא אירא רע - לא מפני שהמקום חדל מלהיות 'גיא צלמות', אלא לא אירא רע, מכוח ההרגשה הנפלאה של 'כי אתה עמדי'. הרגשה א-להית, מעומק הנשמה. הרגשה זו בלב המאמין, גוברת על כל תחושת פחד, הנובעת מכח החושים הגשמיים והחישוביים השכליים.

פְּשָׁרָה של נחמה

שבבעא דנחמתא ותרתי דתיובתא -

"נחמו נחמו עמי יאמר א-להיכם - דברו על לב ירושלים וקראו אליה כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי לקחה מיד ה' כפלים * בכל חטאותיה" (ישעיה ב.ב)

כל מי שקורא את דברי הנחמות בשימת לב ואוזן קשבת - רואה שהנחמות אינן מיועדות רק לזמן החשכה והגלות, אלא גם בזמן שמתחילים לראות אור ושמחה צריך לקרוא ולשכנע ולהסביר לירושלים על גאולתה ונחמתה, ולשמח ולנחם אותה. הנחמות [ברבות] בשונה מהנבואות בירמיה פרקים ל-לב] אינן מדברות בלשון עתיד כהבטחה לעתיד, אלא בלשון הווה, על מצב בו כבר רואים את תהליך הגאולה, כמו כאן - 'כי מלאה צבאה', וכן 'כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם' - בעתיד.

יש להבין את פשר הדברים - אם עדיין רע, איך נאמר שכבר טוב, ואם כבר טוב - מה צריך לנחם? אכן, כמו הרבה מדברי הנביאים, לא היה אפשר להבין אותם לאשורם עד שאנו רואים את התקיימות דבר ה' בעינינו. וגם כאן השאלה כלל אינה שאלה, אלא הדברים משקפים את המצב הקיים לעינינו - הנבואות בהתגשמותן, אבל עדיין קשה לנו - בעיקר בציבור שלנו - לשמוח. והנביא בדבר ה' צריך לקרוא לנו - והוא קורא לנו לשכנע אחרים עמו - לשמוח ולהתנחם.

זה הסיבה לכך שקשה לראות בטוב ולהתנחם? זה לא לחינם, ולא מגיע מרוע לב, אלא משום שכל מי שלומד את התורה, הנביאים והכתובים, רואה דבר אחד ברור שנלמד מבראשית עד וזאת הברכה ומספר יהושע ועד מלאכי ומספר תהלים עד לדברי הימים. המסר הוא ברור וחד, ואי אפשר לטעות בזה חוץ ממי שתאזנתו סמאו את עיניו - הקב"ה רוצה מאד להטיב לנו - לפרט ולכלל, כיחידים וציבור - ולשם כך הוא נותן לנו חוקים ומשפטים צדיקים, ושתי דרכים לפנינו בתנאי כפול וללא שום בררה אחרת - 'הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ' ליחיד, ולכלל - "אם בחוקותי תלכו... ותתי גשמיכם בעתם... ואם בחוקותי תמאסו... יוספתי ליסרה

מאיפה הבטחון?

לכבוד מערכת 'קדושת ציון' השלום והברכה.

שגור בפי כל ההבטחה בשם החפץ חיים זצ"ל, כי 'בהר ציון תהיה פליטה'.

אבל רציתי לשאול, מאיפה באמת הביטחון שבהר ציון תהיה פליטה?

אני גם אשמח לחשוב ככה וגם לי נראה מסברה, שיושבי ארץ הקודש שמורים יותר.

אבל מאיפה הביטחון בזה? הרי כבר היו זמנים בהם נגזרה גזרה, ודווקא מי שיצא לבלב חו", ומי שנשאר נפל בחרב הכשדים או ברעב.

י.א.

הרב מיכאל שפירא

ידועים דברי חז"ל (תנחומא, סופטים ט): על הפסוק 'והשלישית יִתֵּר בה' (זכריה יג ח) - "שואין מתישבין [ישראל] בארצם אלא בגאולה שלישית. גאולה ראשונה - זו גאולת מצרים. גאולה שנייה - זו גאולת עזרא. השלישית אין לה הפסק". וז"ל הלכח טוב על הפסוק 'לתת להם ולזרעם אחריהם' (דברים א.ח): "רבי אומר: 'לתת להם' - אלו עולי המדבר; 'ולזרעם' - אלו עולי בבל. 'אחריהם' - אלו ימות המשיח". וכן נאמר (יהושע ב.ב): 'יחינו מיומיים, ביום השלישי יקימו ונחיה לפניו, ופרש הרד"ק שם: "זה המאמר הוא על העתיד. ו'מיומיים' - משל לשני גלויות, גלות מצרים וגלות בבל. 'ביום השלישי' - משל לגלות הזה השלישי שיקימו ממנו. 'ונחיה לפניו, שלא נגלה עוד לעולם". וז"ל מצודת דוד שם: "בעת השלישי, בגאולה העתידה, יקימו מן הנפילה ונחיה לפניו עד ועולם כי לא נבוא עוד לגולה".

כל בר-דעת מבין היטב, כי ימינו אנו הם ימים של 'ירושה שלישית', אלא שרצה ה' להנחילנו זאת בדרך של 'קמעא קמעא' וכפי שאמר חז"ל בכמה מקומות, כי כך היא גאולתן של ישראל. ויש לנו להחזיק במאמר אשת מנחם לאישה (סופטים יג ג) - 'לוֹ חֶפֶץ ה' לְהַמְיִתְנֵנוּ לֹא לְקַח מִיְדֵנוּ עֵלָהּ וּמִנְקָהּ, וְלֹא הִרְאָנוּ אֶת כָּל אֵלֶּה וְכַעַת לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ קוֹלָתָא'. לא לחינם ולא לריק הראנו ה' את כל המהלך הענק הזה, של כינוס נדחי ישראל מארבע כנפות הארץ ונסי כיבוש הארץ מעל לדרך הטבע ומעבר לכל תחזיות אנושיות. אם כך, ודאי אין מקום להשוואה על נבואות שנאמרו לגולי בבל, בהן שלטה גזרת הגלות, ושם אכן מי שלא יצא נותר בסכנה גדולה. והדברים נכוחים וישירים למוצאי דעת.

עם זאת, יתכן שישאל השואל, כי אכן ירושה שלישית אין לה הפסק ולא העלנו השי"ת לארץ כדי להוציאנו משם.

אולם עדיין, הלא יתכן ח"ו פרעות גם לאחר הקיבוץ והעליה, וכמו שראינו למשל, בשמחת תורה האחרונה.

אז מי שחלם שצריך לברוח, מה נורא בזה??

וצריך לענות כאן תשובה.

איני אדם גדול אך אנסה לכתוב את הכיוון, והוא בעצם היסוד של כל המהלך ששמו 'חובת הבטחון'.

בטחון - אין פירושו להיות בטוח שלא יארע לי כל נזק וכד'. כי מי ערב לך על זה.

בטחון פירושו לסמוך על ה' יתברך, שהוא אוהב אותך, דואג לך, וכל טובתו עליך.

וממילא בא רוגע בלב ושמחה, שאני בידיו הטובות של אבי שבשמים.

[מהלך הזה הוא המוסכם בין כל השיטות השונות ואין כאן צורך להכנס לפרטים כאילו ואחרים].

"ובכן תן כבוד ה' לעמך תהלה ליראך... וצמיחת קרן לדוד עבדך... ותמלוך אתה ה' לבדך על כל מעשיך ביה ציון משכן כבודך ובירושלים עיר קדשך". ומיחלים לנו את ההתגשמות נבואת יחזקאל במלואה:

"ולקחתי אתכם מן הגויים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם".

הבה ונטהר ונשוב אל ה' - אנו עצמנו - ונזכור גם שהעם כולו צריך ויכול לשוב אל ה' - ונקח אחריות על עם ישראל ונקבלתנו בערבות מואב להיות ערבים איש באחיו -

וכך נראה כולנו בהתקיימות כל הנבואות בשלמות - במהרה בימינו אמן.

בברכה,

ד.ו.ה. ירושלים

*** נ.ב.** בפירושו 'כפלים' - יעוין ברש"י בדרך א' שהוא כפשוטו. ונראה לבאר, שהכונה כמבואר בגמ' ברכות, שישנם יסורים של אהבה - והיינו יסורים לא רק מנקים מעונות, אלא כאשר העונות כבר התנקו, היסורים גם מרצים וגורמים להתקרב לקב"ה [ועוין בספרי ואתחנן - כשם שנכרתה ברית לארץ ישראל, כך נכרתה ברית ליסורים - ונראה שזה המכוון, שכשם שארץ ישראל מחברת בין עם ישראל לה' בזמן רצון, כך היסורים הם המחברים בין עם ישראל לה' בזמן כעס ופורענות]. וע"כ יתכן, והקב"ה חישיב את היסורים שעם ישראל קיבל והם הועילו לא רק להתנקות מהעונות, אלא גם להתרצות לפניו, וכעין קרבן עולה שבה רצות אחר החטאת. וידועים דברי המדרש (הביאו תוס' במנחות קח), שמכאיל עומד ומקריב בביהמ"ק של מעלה את נפשות הצדיקים, וביחזקאל כתיב 'בריה ניחוח ארצה אתכם בהוציא אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות' - ו"ל שאילו זכינו היה זה בקורבנות ממש, ובעונותינו זה התקיים בנפשות הצדיקים בשואה הנוראה, שבה עלו [כפשוטו (ממש)] לריח ניחוח צדיקים וחסידים רבים.

השבות אל לבבך

ידועים דברי הרמב"ם (תעניות פרק א'): "מִצְוַת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה לְעֵלֶךְ וּלְהַרְיֵעַ וְכוּ' וְדָבָר זֶה מִדְּרָכֵי הַתְּשׁוּבָה הוּא. שְׁבִימֵן שְׁתָּבֹא צָרָה וְיִעְקֹוּ עֲלֶיךָ וְיִרְיֵעוּ יְדֵעוּ הַכֹּל שְׁבִיגְלֵל מִעֲשֵׂיךָ הָרָעִים הַרְעֵה לָהֶן וְכוּ' וְזֶה הוּא שְׁיִגְרֵם לָהֶם לְהִסִּיר הַצָּרָה מֵעֲלֵיהֶם וְכוּ' בהמשך פסק הרמב"ם, שאחת מהצרות הללו היא מלחמה. אם כן, חובה עלינו להתבונן מדוע צרת המלחמה הנוכחית באה עלינו.

ואכן, מאז פרוץ המלחמה צצו לא מעט הסברים והשערות על מה ולמה באה עלינו הצרה הזאת. אך דא עקא, נראה שהרבה מהדברים הנאמרים באים או מגישה מקדימה או דגש מקדים של

האומר ומוציאים להסברים אלו רמזים במציאות הנוכחית. כלומר, אם לפני המלחמה האומר הדגיש ענין מסוים כגון צניעות, עסק התורה, שמירת שבת וכו' בעבודת ה' שלו זה בהכוננת הכלל, אזי גם עם פרוץ המלחמה הוא רואה שגם כעת, צריך להדגיש אותו ענין לתיקון התשובה בעקבות המלחמה, ושזה 'צו השעה'.

יש אחרים שהחכימו יותר ודורשים סמוכים, כלומר מתבוננים מה אירע והתרחש ברמה הציבורית בזמן הסמך למלחמה או בעצם זמן פרוץ המלחמה, ועל פי זה יקבעו את עיקר התיקון. לפי שיטה זו, רבים רואים במחלוקות וחוסר אחדות שהיו לפני המלחמה כסיבה, ואת זה צריך לתקן ע"י ריבוי אחדות ושלוש. ישנם המסתכלים על עצם זמן פרוץ המלחמה ולומדים מהעובדה שהמלחמה תקפה את כוחותינו בחוסר ידע ומוכנות בצורה פלאית, שיש בעיה ב'כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה' וחוסר אמונה ובטחון בהש"ת. עוד שיטה בדרך ההתבוננות בזמן היא לחשוב מדוע המלחמה פרצה דווקא בשמחת תורה ו/או מדוע בטנה זו.

יש אחרים שהחכימו יותר ופונים לדרכי השגה בהתנצחות רוח הקודש שיש כיום לאלו הראויים לכך, על אף שנבואה ממש עדיין פסקה מאיתנו. יש מעלה בגישה זו, שהיא לא מסתפקת בשכל אנושי, אך חסרון גם יש, שהרי דרכי ההשגה שהם לא נבואה ממש - תתכן בהם הטעיה, או בבחינת "שניבא ולא יודע מה ניבא", ועוד מבוכות נוספות.

אמנם, נראה שבעניינינו יש דרך יותר וודאית מכל הנ"ל, והיא דרך החכמה, וכמו שאמר חז"ל - 'חכם עדיף מנביא, וכבר אמרו, 'איזהו חכם הרואה את הנולד' (תמיד לב, א). הרי כל הנ"ל הם התבוננות אחר מעשה, אך דבר הנאמר מראש לפני מעשה מתוך חכמת התורה ושכל ישר - נראה שיש לו תוקף ודאי הרבה יותר. ואכן, גדולי חכמי ישראל חזו והתריעו מראש, לפני 19 שנה, על גודל האסון שעלול להתרחש בעקבות גרוש יהודי גוש קטיף וצפון השומרון מארץ קדשנו ונחלתנו, הארץ אשר הנחיל ה' יתברך לנו ולאבותינו, וכל הכופר בשייכות אפילו חלק קטן מארץ ישראל לעם ישראל ככופר בחלק מהתורה, שהרי גבולותיה מסומנים מפורשות בפרשת מסעי, ואזי הרי הוא ככופר בכל התורה. ובאמת, המעמיק בפגם הנורא של גרוש זה רואה בו כעין חטא המרגלים של דורנו, כמו שמתואר חטא זה בתהילים - 'וימאסו בארץ חמדה', ואכן, המעיין בדברי חז"ל בגמרא בערכין טו. יראה שדייקא על דיבת הארץ נענשו ולא על לשון הרע על הקב"ה או ענין אחר. וכמה חמור חטא זה, שעל ידו נקבעה בכיה לדורות וחורבנות בתי המקדש, גלויות וצרות שלא תשוערנה בשכל אנושי, שאנו סובלים מהם עד היום. ולהעמיק טיפה בגודל הפגם הנורא הזה, נראה שהפסוק אומר - 'עיני ה' א-להיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה",

כלומר ארץ ישראל היא גילוי השגחת ה' בעולם, שהרי בה גילוי השכינה הקדושה. ואזי הכופר או מואס בה ככופר בהשגחת ה', שכמובן זהו פגם אמונה שורשי. ונראה, שעל דבר זה אמר הכתוב, בתוכחתו של משה רבנו על חטא המרגלים - "ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' א-להיכם". המסקנה המתבקשת מכל הנ"ל היא שחייבים לחזור בתשובה ולתקן פגם חמור זה, שאפילו רבים מהרוקנים מדרך התורה רואים בגירוש זה שורש עיקרי לצרות שאנו חווים במלחמה הנוכחית. היות וכל ישראל ערבים זה לזה, חשוב להבין שהתיקון צריך להיעשות, לא רק על ידי מי שפגם אז, אלא על ידי כולנו, כל אחד כפי יכולתו. וכל שכן במי שפגם. כמו כן, ככל שלאדם יש יותר יכולת להשפיע, כך מוטלת עליו יותר האחריות להשפיע ולתקן, כמו שפסק הרמב"ם באחד ממעכבי התשובה (הלכות תשובה פרק ד), שמעכבים בגלל גודל החטא, שהיכול להחזיר את בנו מתרבות רעה ולא החזיר אין מספיקים לאביו [בנקלות] לחזור בתשובה, כיון שבפשטות יש לאב יותר השפעה על הבן מאדם אחר.

אם כנים דברינו, מובן גם כן מדוע יש גם צרות מלבנון, שהרי גם על חבל ארץ זה יש קטרוב, שהרי ארץ הלבנון היא חלק מארץ ישראל המפורשת בגבולותיה בפרשת מסעי, והיה בידינו לכבוש אותה כמה פעמים, ולא עשינו כן. כמו כן, מובן מדוע ראינו הנהגה נסית הרבה יותר עם איראן, למרות היותו בעל כוח צבאי ומדיני וכו' הרבה יותר מחמאס וחזבאללה, שהרי ביחס לאיראן אין הקטרוב הנ"ל של מאיסת הארץ.

פה ברצוננו להתייחס לעוד טענה ששמה כעיקר תיקונים כלליים ושורשיים כמו בקשת הגאולה, משיח, ביהמ"ק וכו'. וודאי שתיקון זה מתבקש, נצרך וחשוב מאד, אך מאידך יש חסרון מסוים בטענה זו שהיא מתעלמת מפרטי המקרה לפנינו, והרי לא כן לימדנו חז"ל שדרכו של הקב"ה להתנהג עם בריותיו מידה כנגד מידה, ובפרט בארץ הקודש, ארץ ההשגחה אשר "עיני ה' א-להיך בה".

אחרי כל הנ"ל ברצוננו להדגיש שאין ברצוננו לסתור אפילו טענה אחת לתיקון תשובה מכל אלו שנאמרו לעיל. הרי אפילו רק הדרישה לתיקון היא טובה, וכל שכן שוודאי כל מעשה טוב הנעשה בעקבות הנ"ל יש בו תועלת לנצחוננו במלחמה והבאת הגאולה. עם זאת, נראה שריבוי הדעות מבלבל את הציבור וגם מחליש את הכוחות מהתמקדות בנושא העיקרי, שהרי כוחותינו האנושיים מוגבלים, והממקד כוחו בכיוון מסוים - ממילא מחליש כוחו בכיוון אחר, אלא אם כן יש לו סייעתא דשמיא מיוחדת המובילה מכח לכת, בבחינת "ילכו מחיל לחיל" ואכן לענ"ד נראה, שאם נתמקד בתיקון העיקרי המוצג לעיל, יהיה לנו ולכלל ישראל כח לעסוק ולהצליח בכל שאר התיקונים של כל שאר הטיטות בעו"ה.

בברכה, משה מ. גודמן

על הארץ

יעקב... והארץ אזכור", דאפילו כשחלילה תמה זכות אבות, זכות ארץ ישראל תחלצם ממצר עי"ש דבריו הנפלאים בסוגלת זכות ארץ ישראל.

בצורה אחרת ראיתי מובא בספר 'תורת אהרן' של הרב אהרן בן שמעון, שהיה רבה הראשי של צפת, שמדייק מפסוק זה באופן קצת שונה, שזכות אבות מועילה רק בארץ ישראל. הוא מביא ראיה מאלימלך איש נעמי, שעוב את ארץ ישראל ומת, וכמו שאמר חז"ל בבבא בתרא (ע"א), והנה, אלימלך היה בן של נחשון בן-עמינדב! לנחשון, כיודע, עמדה זכות קריתע ים סוף, וכל זאת לא הועיל לו כשעזב את ארץ ישראל. המסקנה הפשוטה היא, כי בדורנו, כאשר אנשים מחפשים/מחדשים חידשים לבקרים כל מיני סוגלות שונות ומשונות [שלפעמים כדי להשיג צריך לרכוש כרטיס טיסה ולהפליג הרחק מעבר

ליום], טוב לפרסם את הדברים הללו, שמבוססים על פסוקים, בדרך גודל סגולת שמירת ארץ ישראל, ודעו נא כי "לא בשמים הוא, ולא מעבר לים הוא, כי קרוב אליך הדבר מאוד".

ואולי זו זכות נעמי, ששבה לארץ ישראל, למרות שספגה בשל כך בושות גדולות, שזכתה שעל ידי הקרבה זו למען ארץ ישראל, נתגלגל ובא מזה לידת דוד המלך, וכל מלכות בית דוד, עד משיח, וכמ"ש ב'אם הבנים' כמה פעמים, שבזכות ישוב הארץ תבוא הגאולה.

וזכות נעמי, תעמוד לכל דורשי ציון בטהרה, להביא לגאולת ישראל בשלמות.

בכבוד
א.ב.,
אשדוד

היכן מועילה זכות אבות

לכבוד מערכת 'קדושת ציון',

לצערו הרב לא יכלתי להגיע לוועידה, על אף שמאוד רציתי, אך ניסיתי להשתתף עם יראי ה' מרחוק. על כל פנים, אשמח לשתף את הציבור בהבנה חשובה ביותר המבוססת על דברי הגאון בעל 'אם הבנים שמחה'

כידוע, מורנו האם הבנים שמחה' בפתח דבריו ביהקדמה ראשונה' מביא את דברי רבינו בעל התניא ז"ע, שכתב במכתב לרה"ק מברדיטשוב ז"ע, שנגאל בזכות ארץ הקדושה ויושביה, וממשיך - "היא שעמדה לנו ותעזור לנו בכל עת". הוא לומד מכך, שבזמן שישראל חלילה בצרה, יוכלו להנצל בזכות הארץ ויושביה. לאחר מכן הוא מביא ראיה ליסוד זה מהפסוק בפרשה שקראנו בפרשת בחוקותי - "וזכרתי את בריתי

למה לא גרים כאן יהודים?

יש בדיחה שאומרת, שלא נופלים טילים בבני ברק, כי אין שם שטחים פתוחים...

וזה באמת נסים גלויים על כל-כך הרבה שטחים פתוחים, שבדיוק לשם מגיעים הטיילים, עד שנמאס לנו כבר לשמוע את החדשות האלה.

אך דא עקא -

חשבתי שיש חרון אף ה' על כל-כך הרבה שטחים פתוחים בארץ ישראל שאינם מיושבים ביהודים וכל שטח פתוח נשלה אליו טיל, ובת קול זועקת עליו משמיא - למה לא גרים כאן יהודים??...

ל.י. לדרמן

רבי אליעזר ברגמן ורעיון ההתיישבות בלבנון

לכבוד מערכת 'קדושת ציון',

בהקשר לכתבה 'כבוד הלבנון אליך יבוא' (גליון 76), בנותן טעם להביא את דברי רבי אליעזר ברגמן, שהגיע לצידון בשנת ה'תקצ"ה, וכתב -

"וכבר התוודע לי גם כן בינתיים מתוך ספר פכתור ופורה, שגם צידון מארץ הקודש, ושיש לה כל המעלה וחשיבות שלפנימיות ארץ הקודש לעניין הישיבה, ושלאחריה, בעניין הקבורה וכהאי גוונא, שכן ביאר וצירף שם בראיות ברורות גם על באירוט [היא בארות] [בכתיב בן-ימינו - בירות - א.פ.], לאדאקיה [לודקיא בש"ס] והרי לבנון עד טורי אמנון, שכולן מארץ הקודש, אשר נשבע ה' א-להינו וא-להי אבותינו לאברהם אבינו עליו השלום ולאבותינו לתת לנו, והם מכיבוש עולי מצרים, ואינם פחותים מכיבוש עולי בבל, המתחיל מכיבוש רק לענין הקדושה, לענין תרומות ומעשרות וכולי האי, ובאמת שכך היה בדעת, גם כן אחרי שהתבוננתי קצת בדברי הש"ס, הרמב"ם ושאר המחברים בענין, אלא שלא היה לי לסמוך על זה מסברה. אמנם, אם היה מגיע לידי הספר הזה בצידון בדרך הטבע, לא הייתי זו משם מי יודע כמה שנים על כל פנים..."

מתוך הספר 'ישאו הרים שלום - מכתבי מסע ועלייה 1836-1837'. המכתב הנ"ל מופיע בעמוד 84, ומוזכר גם במכתב בעמוד 97.

ברכה, א.פ.

חלק מהארץ המובטחת

לכבוד גליון קדושת ציון,

אני מצרף מאמר קצר שכתבתי, אולי תוכלו לפרסמו.

ארבעה טעמים* המחייבים את ישראל לספח את דרום לבנון

ישראל לא בחרה מרצונה לצאת למלחמה בחיזבאללה. כאשר החיזבאללה החליט להצטרף לחמאס אחר שמחת תורה במתקפה על ישראל בלעקדמה לכך התגרות ישראלית, הדבר יצר אתגרים רבים, אך גם כמה הזמניות יהודיות עבור ישראל, ואם נאמר זאת מפורשות - מדובר ביכולת ובהצדקה לספח את דרום לבנון.

בעוד שבמבט ראשון הרעיון עשוי להשמע מרחיק לכת, הרי שבפועל, סיפוח האזור יעניק לישראל כמה וכמה יתרונות משמעותיים, אשר ראוי מאד לשקול אותם בכובד ראש.

השגת הרתעה -

הפחתת הסיכון למערכה רב-זירתית

במצב תקין, כאשר מדינה מסוימת מאיימת על ריבונותה של מדינה אחרת ותוקפת אותה - אותה מדינה עצמה מסכנת את אובדן שטחה שלה. לדאבוננו, אויבי ישראל מרגישים כעת שבאפשרותם לירות טילים על ישראל ללא כל סיכון לריבונותן על מדינותיהם. משוואה מסוכנת וסגויה זו היא הסיבה לכך שישארל עומדת כעת בפני אפשרות של מערכה רב-זירתית.

מדינות שתוקפות את ישראל מרגישות, שאין להן כל-כך מה להפסיד. אם תימן, לבנון, עיראק, סוריה או ירדן היו מבינים שכאשר הן תוקפות את ישראל הן עלולות לאבד את אדמתן, יתכן והחשק שלהן לתקוף יפחת באופן משמעותי. אם ניצור תקדים כזה בדרום לבנון, מדינות אחרות תורתענה מלקיחת סיכונים מיותרים.

מתן בטחון לתושבי הצפון

כאשר כ-100,000 אזרחים ישראלים שוהים כעת מחוץ לעריהם ולישוביהם הסמוכים לגבול הצפוני של ישראל, מוטל על ישראל הן להבטיח בטחון והן להעניק תחושת בטחון במהירות האפשרית לתושבי הצפון על-מנת שיוכלו לשוב לבתיהם ולבנות מחדש את קהילותיהם. אם ישראל תספח את לבנון ותיישב אותה באזרחים ישראלים תוך יצירת נוכחות צבאית קבועה במקום תיצור למעשה אזור חיץ רחב אשר ינטרל את האיום של מנהרות החיזבאללה, של חדירות גבול ושל טילים לטווח קצר מלבנון, כך שתושבי מטולה וקרית שמונה יוכלו לשוב בבטחה לבתיהם.

לאחר שמחת תורה, אנשים מרגישים פחות בנח לסמוך על כוונותיהם הטובות של שכנינו. על-מנת לאפשר לאנשים לשוב לביתם ולבנות את קהילותיהם, הם זקוקים לתחושת בטחון חזקה, אשר תובטח רק על-ידי סיפוח השטח נוכחות צבאית בתוכו. הניסוי בעזה הוכיח אחת ולתמיד, כי במקום בו ישנה התיישבות יהודית - יש בטחון. כאשר אין התיישבות יהודית, צומחת חממה של טרור.

אולם עומדת בעינה השאלה, מי יכך להתישב בדרום לבנון?

פתרון לשתי בעיות חברתיות עיקריות בישראל - גיוס חרדים ומשבר הדיור

מהלך של סיפוח דרום לבנון והענקת דיור במקום בהנחות גדולות לציבור החרדי שמוכן להתישב שם עשוי להוות פתרון מקורי לסוגיה המורכבת של גיוס חרדים. במקום גיוס בכפיה, יהיה ניתן להביא למצב בו הציבור החרדי תורם תרומה אדירה לבטחון המדינה בכך שהוא מיישב את דרום לבנון. דיור בחינם או בהנחה גדולה מאד ללא ספק יקדם את המהלך משמעותית ויעניק גם פתרון למשבר הדיור.

כלפי אלו המסתפקים ביכולתם של החרדים לשמש כחלוצים, ראוי להזכיר, כי שני הישובים הגדולים ביהודה ושומרון הם הערים החרדיות מודיעין עילית וביתר עילית. אם נתמחר זאת נכון, החרדים ייפכו את דרום לבנון לבית שמש של הדור הבא.

אך כיצד תוכל ישראל לספח ארץ אחרת?

התשובה לכך פשוטה - היא לא! דרום לבנון נחשבת לכל הדעות לחלק מהארץ המובטחת לבני ישראל. חבל ארץ זה הובטח לנו בתנ"ך, ואין אף מדינה אחרת שיש לה קשר כה חזק לאדמה זו. יותר מכך, אין לישראל כל בררה מלבד סיפוח דרום לבנון, אם רצונה לאפשר לתושבי הצפון לשוב לבתיהם. כל דבר שהוא פחות מסיפוח - משמעותו המעשית היא ויתור על שטחי צפון המדינה, משום שהתושבים יחששו לחזור לשם. אם ארה"ב מתנגדת לסיפוח, היא מוזמנת להחזיר את טקסס ואת קליפורניה למקסיקו. כל עוד אינה עושה זאת, אין לה זכות להטיף לאחרים.

ככל שהרעיון נשמע מרתיע במבט ראשון, ישראל עשויה עם מעט תעוזה לבצע אותו הרבה יותר בקלות ממה שנראה הודות לעובדה שרוב מוחלט מקרב תושבי דרום לבנון הם שיעים, כך שישארל תוכל לספח את השטח ללא התנגדות משמעותית של האוכלוסיות הסוניות והנוצריות שמהוות רוב בשאר חלקי לבנון.

ישראל לא בחרה להכנס למצב הזה, אבל עם הרבה אמונה, בטחון ואומץ, ביכולתה לנצל את ההזדמנות שנקרתה בדרכה לתפוס כמה ציפורים במכה אחת. בואו נקוה, שלא תחמיץ את ההזדמנות...

ברכה,

אברהם שוסטריס

הרב מיכאל שפירא:

* כמוכן, לאחר הטעם הראשון לכל טעם - חובתנו הקדושה לקיים רצון בוראנו שציונו בתורתנו (מסעי לג) 'וירשתם אותה וישבתם בה', וכדברי הרמב"ן בספר המצוות (שכחות העשין ד) שציונו לרשת את הארץ אשר נתן הא-ל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה וכי היא מצות עשה לדורות, מתחייב כל יחיד ממנו ואפילו בזמן גלות'.

שערי הר בית ה'

[וכך] הוא בוכה ומילל, בוכה ומילל, בוכה ומילל, יומם וליילה הוא בוכה. עוד שנה ועוד שנה. והוא כותב תמיד מכתבים ומבקש, וגם שולח שלוחים, שעוד נתתו לו כמה ימידיים טובים שהולכים להשתדל לטובתו, הלא אבא אתה, מדוע אין לך רחמנות? מדוע אינך מרחם על בנך השבור? איך אתה, אבא, יכול לראות איך שהוא שוכב שם, נעבעך, בחשכות כזאת?

פתאום נתעוררו רחמי האב, והוא רואה שאם עוד ישאיר אותו שם הרבה זמן, כבר לא יחזיר אותו הביתה בחיים, הוא כבר לא יוכל לבוא הביתה, הוא רואה שכבר לא יוכל לסבול, כבר היה די, והוא מרחם עליו, והוא מחליט שכבר מותר לו, הוא יכול כבר [לבוא], הוא מרשה לו להכנס אל המדינה, שיחזור אל עיר המלוכה. ויש לו שם איזה חורבה מן הצד [במקום צדד], בסמוך לטרקלין

את דברי הרבי זצוק"ל כל שנה בתשעה באב, העביר לנו את תוכן הדברים. לתועלת הקוראים אנו מביאים כאן את הדברים, מתורגמים מיידש: "בן מלך, שחטא, זמפני חטאינו גלינו מארצנו, גרשו אותנו מחצר המלכות, הוציאו אותנו מהעיר הגדולה, מפלטרין של מלך, זרקו אותנו מעיר המלוכה, גרשו אותנו: לך החוצה! הסתלק מכאן! תצא מכאן לחלוטין! מכל המדינה גרשו אותנו, הגלו אותנו אל המדבר, גרשו אותנו לשם. הוא יושב שם, והוא נזכר, מה טוב היה לי כשהייתי בבית אבי, כאשר כל המלכים, כל השרים, יראו ממני, הייתי הולך אל אבי, ראיתי את אבי תמיד, מתי שרציתי נכנסתי, הייתי נכנס [עיייל] בלא בר (ראה סוכה מה: סנהדרין טז), ועכשיו זרקו אותי, אני מסתובב בין נחשים ועקרבאים, אני מסתובב במדבר שם שהנחשים מצויים שם. מוכה וחבול, חושך ואפלה,

למה נעמוד בחוץ? / מרן כ"ק האדמו"ר מצאנז - קלויזנבורג זצ"ל

הערת המערכת:

מתוך מכתב למערכת שהתפרסם בגליון 73 עמוד 31, על תפילה בשער הכותנה -

יש דרשה מפורסמת של הגה"ק מצאנז זצ"ל ביום א' דסליחות תשכ"ז, לקראת שנת תשכ"ח, שזה היה אחרי כיבוש ירושלים העתיקה, שבוכה בבכיות נוראיות ע"ז שהקב"ה נתן לנו לעמוד בחוץ ולא מכניס אותנו. מומלץ לכל אחד לשמוע דרשה זו.

ובכן, אחד מפעילי האגודה, שבצעירותו למד בישיבה של חסידות צאנז, שם היו משמיעים

שלו, עומדת לו שם איזו חורבה ישנה ושוממה, ושבורה, והוא עומד לו, עד שם רשאי הוא ללכת, לשם ילך, ושם ישוב, הוא מעמיד שומרים שלא יתקרב ללאה, את האב לא יראה, בבית המלכות הוא לא יכנס, אף אחד לא יכול להגיע אליו, שם ישכב לו, שם בתוך החורבה. הוא רץ ומגיע אל החורבה, [ומתחיל לצעוק]: התדע אבא, עכשיו עוד יותר גרוע לי ממה שהיה, אבא - יותר גרוע [קשה] לי! אבא, אני כבר לא יכול לסבול [להחזיק מעמד]! אני עומד בסמוך אליך, אבא, ואתה לא נותן לי להכנס, למה לי חיים, אבא, אבא עוד יותר הרעות לי, אבא יותר גרוע [וקשה] לי! וכי היכן אני, וכי יכול אני להיות בלי אבא, וכי יכול אני להיות כך טאטע זיסער? שאני אעמוד בסמוך אליך, אבל רק סמוך, ואני הרי בן מלך, טאטע זיסער, ולכולם אתה מרשה להכנס, רק לי לא.

ובאים לשם אנשים ורואים איך שהוא שוכב על הארץ, ובוכה ומכה ראשו בקיר, שואלים אותו: למה אתה בוכה? הלא הצלחת, כבר החזירו אותך הביתה, למה אינך רוקד מרוב שמחה, שאתה כבר בבית? והוא אומר: וויי, וויי, מה יש לי מבית כזה, כשאני אני יכול להכנס אל אבי, אוי לו לבן שאינו יכול לראות פני אביו, שמים וארץ תבכו בשבילי. [זה שאמר הכתוב (איכה ב טו)] "שפכי כמים לבך" ותבכה ותתייפח: "נוכח פני ה'", אני רוצה לחזור אל הבורא, אני רק רוצה להיות אצל הבורא הקדוש, אל תבטיח לי מאומה, אבי שבשמים, אני לא צריך כלום, אני לא צריך חיים, אני לא צריך כלום, אני לא רוצה ממך מאומה, באשעפער, רק שתקח אותי הביתה אליך, נוכח פני ה' א-להיך, תתפלל שאתה רוצה להיות נוכח פני השי"ת [זה שאמר (דברים לב א)] "האזינו השמים", אוי, כשאני מדבר אודות השמים, "ואדברה" אני אומר דיבור לשון קשה, אוי קשה מאוד, מר מאוד, "ותשמע הארץ" כשישמעו כאן בעולם הזה יחשבו "אמרי פי", הלא כל כך טוב, הלא זו [אמירה] לשון רכה, אצל הגויים היה דבר כזה גדולה [הצלחה] מושלמת, אצל הרשעים היה זה שמחה שלמה, הצליחו והשיגו: ידינו רמה! כבר יש להם שלחם, יש להם כבר מה שרוצים, אבל לא כן כשאני נושא עיני אל הבורא הקדוש, כשאנו מסתכלים כלפי השמים ורואים כמה אנו רחוקים מבורא הקדוש, כמה רחוקים אנחנו משער השמים, אז "ואדברה", אני אומר שזו מדת הדיון הכי גדולה שאפשר להיות, הלאן תשברנה! באשעפער זיסער.

מתקברים ובאים הימים הקדושים, וניגשים אל הקב"ה, עומדים להתפלל, לא יודעים, הלא כל כך בושים ונכלמים, כל אחד אצל עצמו חשב וסבר, כל אחד היה מצפה שנכנס, שנכנס כבר להתפלל במקום המקדש, שנכנס כבר שם להקריב הקרבנות לפני הבורא, שכבר נראה כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם, שכבר נכנס ונראה את בית המקדש, שם כבר נקיים [מצוות (במדבר כט א)] "יום תרועה", "במקדש היו תוקעין" (ירמיה כט ט), באשעפער זיסער, וכבר הובילו והביאו אותנו, אבל נעולים מבחוץ, רבש"ע, יודע אתה כבר אין לנו כח אפילו, אין לנו כח אפילו שנוכל לעמוד לפני א-ל רם ונישא. על כך "אין ישראל נגאלין אלא בזכות תנוי" (ויקרא כ ג), [שנאמר (הושע ח ז)] "גם כי יתנו", כאשר ילמדו תורה "בגויים", ואז ברי יהא לא את הבורא [אצלם] בתוך ד' אמות של הלכה (ברכות ח), ואז "עתה אקבצם".

סבו ציון והקיפיה

שלום וברכה,

כבוד אגודת קדושת ציון הנכבדה, שפועלת להחזיר בלבבות של עם ישראל את המצוה החשובה של ישוב ארץ ישראל ואת אהבת ארץ ישראל, והם הם המקריבים את האולה, כמבואר במדרשים, שעל-ידי דרישת ציון נזכה לגאולה. אשריכם ואשרי חלקכם, רציני שיהיה חלקי עמכם, ליכות ג"כ להשתדל ולקרב את הגאולה, וכשנזכה לגאולה במהרה, גם אנכי הקטן אהיה

בקבוצת פעילי וחברי קדושת ציון, שבדואי יהיה להם חלק בראש המקריבים את הגאולה.

ע"כ אני מצרף מאמר שכתבתי כעת מתוך התבוננות במנהג שהונהג בשנים האחרונות, מנהג 'סיבוב שערים'. שמעתי על מנהג זה דרך האגודה בגליון הנפלא, וכן בפרסום של המנין בשער הכותנה, שאנכי הקטן התפללתי שם כמה פעמים, והיו לי הרגשות נפלאות בתפילה שם. וכיון שאני מנסה לחקור כל דבר ולעמוד על טעמי וסיבות המנהג לפני שאני מצטרף להיות חלק ממקיימי המנהג, התבוננתי בנושא מעט, והנני מצרף לכם כאן את מה שעלה בידי בסיעתא דשמיא.

שלום,

אוהב ארץ ישראל וירושלים, ומצפה לגאולה השלימה בקרוב. אמן.

סיבוב שערים

האם יש ענין בזמן הזה - שבועונותינו בית המקדש חרב - להקיף את ירושלים ולספור מגדליה

כתוב בתהילים מח יג [אומרים פרק זה בכל שבוע, בשיר של יום שני] "סבו ציון ונקיפוה ספרי מגדליה". והכוונה בזה בפשטות, שישתובבו סביב ירושלים, יראו את יופיה ויספרו את המגדלים שבנו שם. ועיין במפרשי פסוק זה, שכל אחד באר על-פי דרכו מתי ילכו לספור - יש מפרשים שיהיה זה בעת בני המקדש, והאבן עזרא מביא שתי דעות - אם בימי דוד או לימות המשיח. כך או אחרת, הכל מסכימים, כי קיים זמן כלשהו, שביחס אליו מצוה הנביא עלינו [או על אומות העולם לפי חלק מהפירושים שם, אבל לרוב המפרשים הכוונה לישראל] להסתובב סביב ירושלים ולספור את המגדלים, לראות את יופיה וגודלה של ירושלים, ואת שאר מעלותיה.

ולכאורה נשאלת השאלה, שבזמן הזה - שירושלים חרבה, ורובה מיושבת על-ידי רודפי נפשינו הישמעאלים ימש"ו - מה לנו להסתובב סביב ירושלים ולספור מגדלים?

ואולי יש בזה ענין להתאבל על ירושלים, להזכר מה היינו רואים בזמן שהבית היה בנוי ומה אנו רואים עכשיו, אבל אם כן הוא, היה זה מתאים רק לתשעה באב ולומני אבילות, אבל לא בחול המועד ובזמני שמחה כנהוג.

חידוש שמצאתי בדברי רבנו בחיי

אמנם מצאתי בדברי רבנו בחיי, שכתב על פסוק זה, כי הכוונה לזמן הזה, וכך כתב (רבינו בחיי בסוף פרשת ויקהל - שמות לח ט), "וזה: 'ודע, כי הספור בענין המשכן וכליו, והחקירה בתכונת צורתו ומבואו ושעור ארכו ורחבו וקומתו, אף על פי שאין בהמ"ק קיים מצוה גדולה היא, עד שמים יגיע שכרה, ותורה היא וללמדו אנו צריכין, וכן הזכירו ר"ל בענין הקרבנות: כי כל המתעסק בלמוד פרשיות וישא ויתן בלבו עניניהם כאלו הקריב הקרבן עצמו, הוא שאמרו: (מנחות קי) כל העוסק בפרשת עולה כאלו הקריב עולה, בפרשת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכן כלם. הא למדת מזה על הספור בפיו בלבד שכרו אתו ופעולתו לפניו כאלו עשה המעשה והקריב קרבן על המזבח, וה"ה בספור עניני המשכן והמקדש שיש לנו זכות עצומה ועקב רב כאשר נהגה בהם ונשתדל להבין פשוטן ונגליהם, על אחת כמה וכמה אם נזכה להשיג תוכם להשכיל אחד מרמזיהם, והוא שהזכיר דוד על הענין הזה על הנסתר והנגלה: (תהלים מח יד) 'סבו ציון והקיפוה ספרי מגדליה, שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה למען תספרו לדור אחרון, ובזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכיתו לתוכו, שנאמר: (שם טו) 'כי זה א-להים א-להינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות'".

כתוב כאן באור חדש ב'סבוב ציון', שהכוונה - כדי שנחיה את המקדש ונדבר מעניני המקדש. ועוד כתוב כאן דבר נורא - "בזכות הסבוב וההקף בנגלה ובנסתר ישיב שכיתו לתוכו". רבנו בחיי מייחס חשיבות עצומה לנושא של 'הסבוב וההקף בנגלה' [גם בנסתר, כמובן למי שלא גר

בארץ ישראל, או לדברים אחרים שאי אפשר לקיים, כמו הקרבת קרבנות, אמנם מוזכרת כאן בהדיא גם הנקודה של 'הסבוב וההקף בנגלה'. וזה דבר נורא.

דרישת ציון

הנביא ירמיה אומר - "כי אעלה ארצה לך וממכותיך ארפאך נגם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה".

חז"ל מלמדים אותנו בסוכה מא. - "מנא לן דעבידנן זכר למקדש? אמר רבי יוחנן: דאמר קרא כי אעלה ארכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה, דרש אין לה - מכלל דבעיא דרישה". מדברי הגמרא משתמע, כי הטעם לעיכוב הגאולה הוא משום ש"ציון דורש אין לה", וכפי שיש מפרשים על אותה גמרא בסוכה את מילות הפסוק 'ממכותיך ארפאך' - ולא לפני שתקבלו את המכה, כי הטעם הוא שציון דורש אין לה.

רוב מפרשי המקרא אינם מפרשים פרוש שיעלה בקנה אחד עם דברי הגמרא. יוצא מן הכלל הזה הוא הרד"ק, שמפרש "קראו לך - אומות העולם ואמרו כי ציון היא עיר שאין לה דורש להשיבה לישראל". כלומר, אני ארפא אתכם רק אחר שתקבלו מכות [כנ"ל], בגלל שקראו לך הגויים, שאתם לא דורשים את ציון. פרוש זה אכן מתאים לדברי הגמרא.

אם כן מוכח מהפסוק, ע"פ ביאור הגמרא, שצריך לדרוש את ציון, שהגויים לא יוכלו לומר שאנחנו לא דורשים את ציון, שהגויים יראו שאנחנו אוהבי ציון ורוצים את ציון.

הנה, הדרך הפשוטה והסלולה לדרישת ציון - לקיים 'מכלל דבעיא דרישה' - היא כמובן כמו שציוו חז"ל, בנטילת לולב כל שבעה ימים וכדומה. אולם יש לזכור, כי זהו רק מה שחייבו חז"ל, אך ברור שבצורת הקיום השלמה של 'בעיא דרישה' - כמה שיותר עדיף, וכל המרבה הרי זה משובה.

והנה, מצאנו ש'סיבוב' הוא ביטוי של דרישה, ומצאנו כן במקומות רבים, ונביא דוגמא מפסוק. כתוב בשיר השירים ג ב - "אָקוּמָה נָא וְאֶסְבְּבָהּ בְּעִיר בְּשָׁנִים וּבְרַחֲבוֹת אֶבְרָקְשָׁה אֶת טְעֻמֶיהָ נְפִשִׁי בְּקִשְׁתִּי וְלֹא מִצְאָתִי". וכותב שם התרגום - "אמרין בני ישראל אליו לאילן נקום וניזל ונסחר למשכן זמנא דפרסיה משה מברא למשריתא ונתבע אלפן מן קדם ה' ושכינת קודשא דאסתלקת מנא וחזרו בקרוין ובפלטאי ובפתון ולא אשכחא". תוכן התרגום הוא, שבני ישראל רוצים את השכינה, ועל כן הם אומרים, שייסובבו סביב המשכן שבנה משה [וכמובן, בזמן הזה הדבר מתייחס למקדש, אשר עליו אמר ה' שלא יעזוב שכיתו משם], ויחפשו את השכינה שנסתלקה מהם וכו'. אבל רואים גם, שהתרגום פרש את הפסוק כפשוטו, שהחיפוש שמחפשים ישראל את השכינה שעזבה אותם הוא על-ידי הסיבוב סביב המקדש.

ולכל המפרשים שם, הכוונה לחיפוש ובדיקה, ואמנם כל אחד מפרש את הנמשל אחרת, אבל הכל מסכימים, כי במשל - הנושא הוא חיפוש ודרישה.

ודבר זה מובן מאוד בשכל, שכל אדם שרוצה משהו מאוד מאוד - מסתובב ומנסה מכל הצדדים. מי שאוהב משהו, מסתכל על זה מכל הצדדים, ומנסה - אולי מכאן תבוא הישועה, אולי מכאן. וברור, שתכלית ה'סיבוב' הוא ה'דרישה', ולכן אף בלא פרושו של רבנו בחיי הנ"ל, ניתן היה להבין את גודל התועלת שבסיבוב שנוהגים אוהבי ציון.

קדושת ציון איננה 'חידוש'

לכבוד אגודת 'קדושת ציון' הנכבדה,

כל פעם מחדש הנני מתפעל מגודל קנאת האמת של 'קדושת ציון', אשר מזכירה את חותמו של הקב"ה.

הדברים הכנים יוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, אף אם קשה הוא, כי האמת חודרת, אלא שלא כולם זוכים להטות אוזן לשמוע,

אין בפי מילים להעריך את אומץ רוחכם לעמוד איתנים על אף ההתנכלויות, שמן הסתם אינני אפילו מעלה בדמיני לאיזה היקף הן מגיעות.

בפרט עתה - עת מלחמה, דבריכם הינם למשיב נפש, גיליון המלחמה (גיליון 74) ובו האמת הצרופה - על מסור התורה מחד, ועל הצער מאי-היכולת שלנו כעת להיות שותפים פעילים בה, היא כמדומני הפתרון היחיד [והאמיתי..] שיש לקונפליקט שבלב כל לב מרגיש, היושב בבית המדרש בבטחה בעוד אחיו מחרפים נפשם למות למענו.

הליקוט מדבריהם של גדולי הדורות תורם מאד להכרה, ולפיה 'קדושת ציון' איננה חידוש שנוכל 'בשנות ה-2000', אלא הוא האמירה הברורה והאיתנה של תורתנו הקדושה באמצעות נושאי דגלה כבר עשרות ומאות בשנים.

הנני לברך את ראשי האגודה שיוכיח [ונטוה ביחד עמם] להמשיך להיבנות פעלים לחיזוק הכמיהה למלכות ה' ולקידומה באופן מעשי במהרה בימינו!

חזקו ואמצו, אל תיראו ואל תחתו!!

פ. מירושלים

אחים יקרים - נגד מה אתם מפגינים?

[מכתב גלוי למתנגדי 'קדושת ציון']

ככל שפעולותיה של 'קדושת ציון' מתרחבות בקהל בסייעתא דשמיא, כך יותר ויותר אני שומע על הפגנות ומאמרי נגד שיוצאים חוצץ לעומתה. לאחרונה הזדמן לי לקרוא חוברת, בה המחבר מכרכר בכל עוז לסתור את דעותינו ולאחוז בקרנות מזבחו של כבוד האדמו"ר מסאטמר זצ"ל.

ואנא אמינא, מדינת ישראל נוסדה על שני אלמנטים סותרים.

האלמנט הציוני-חילוני אמר: אנחנו צריכים להיות עם נורמלי, ככל העמים, עם שיש לו ארץ ולשון ותרבות משלו. ובהסכמת העמים הנאורים נלך לארץ ישראל שהיא מולדתנו ההיסטורית ושם בנה את העם הישראלי. להבדיל מהעם היהודי שאינו אומה אלא בתורתו, אנחנו בנה אומה שהיא אומה בגלל ארצה, לשונה ותרבותה.

אבל האלמנט שהיה בנפשם של המוני העולים, ובעיקר מארצות המזרח - לא היה כזה. הוא היה בנוי על 'תקע בשופר גדול לחרותנו' ועל 'ותחזינה עינינו בשופר לציון ברחמים'.

בשלב הראשון של המדינה, אכן התנהלו הדברים על פי האג'נדה של הרצון להיות עם נורמלי, אבל יושב בשמים ישחק והפסוק הנצחי 'הן עם לבדד ישכון' לא פג וריחו לא נמר.

אנשי 'העם הישראלי הנורמלי' עשו כל מאמץ שאפשר כדי למצוא חן בעיני בני השפחה, מה לא נתנו להם ומה לא הבטיחו להם רק כדי שיואילו בטובם להכריז על 'סוף הסכסוך'.

גם כיום, טון כדי 'מבול אל-אקא' מנסים 'הישראלים הנורמלים' למצוא חן בעיני ביידן, בעיני האיחוד האירופי ובעיני כל צרוע זב וכל ערל וטמא, ובלבד שסוף סוף יכתירו אותם כ'צבא המוסרי בעולם'. אין להם פחד גדול יותר מאשר התחושה, ולפיה שוב נותרנו לבד.

איפה 'הישראלי הנורמלי' נעשה לוחמני וקשוח? כשהוא רואה יהודי מארגן מנין כל נדרי בדינגוף!

על זה הוא מוכן לשרוף שמים וארץ. אבל מול בני השפחה הוא מרגיש אומלל וחדל אישים.

בני השפחה אינם טיפשיים. הם חשים היטב ש'הישראלי הנורמלי' חלוש-דעת מול טענת 'ליסטים אתם שגזלתם את ארצנו ב-1948', והם מנצלים זאת היטב.

עוד מציניים מתנגדינו את הענין של מדינה חילונית המתכחשת לבורא עולם, שגם זו אינה טענה כל-כך גדולה. והטעם, כי עצם החילוניות החלה באירופה הרבה לפני הצינויות. ולא מדינת ישראל אשמה בזה. לא היא יצרה את החילוניות, ואדרבה - זהו חלק מרכזי בפעולותנו, שהמדינה אכן תתנהל לפי התורה.

והנה היו כמה וכמה תלמידי חכמים באירופה, כמו הרבנים צבי קלישר ואליהו גוטמכר [תלמידי רעק"א] וגם הרב אבני נור והנודע ביהודה ועוד, שכתבו בפירוש, שיש עתה עת רצון לעלות לארץ ישראל ולחדש בה את הישוב היהודי על בסיס יהודים יראי שמים העוסקים בעבודת האדמה ולא על בסיס נדבות ו'חלוקה' מאחיהם שבגולה.

ועל כולנה רבי עקיבה יוסף שלויגר [ה'הלב העברי'] שלא רק קרא לעלות ארצה, אלא גם עלה בעצמו וכתב תכנית שלמה על מדינה יהודית כולל גדודי צבא הנקראים 'לוחמיאל' ו'שומריאל' [להרחבה גדולה בענין זה ניתן לעיין בגליון 64 - ניסן התשפ"ב - שהוקדש לדמותו ולחזונו של הגרע"ש שלזינגר - הערת המערכת].

לצערנו, לא היתה היענות מרובה לכך, והיו אפילו כמה רבנים שהתנגדו לרעיון בכל תוקף. והגרע"ש סבל מרורות מהקנאים אנשי הישוב הישן בירושלים, שאפילו שרפו את ספריו. צא וחקור!

והנה, אילו היו רבבות אלפי ישראל המאמינים בה' ובמשה עבדו, עולים ארצה בהמוניהם, ממילא היו מקימים את כל ההתישבות על בסיס תורה ומצוות, ואילו כת המסכילים, הרפורמים והמתבוללים היו נשארים באירופה תחת תרבות הגויים ואין אחרייתם עלינו. וחמושים עלו בני ישראל מאירופה.

אבל מכיון שהיתה התנגדות חזקה על זה מצד כמה רבנים דמיוני, הרי מתקבע בציבור, כי 'שב' ואל תעשה עדיף, וככה הצליח חטא המרגלים להשאיר את יהדות אירופה באירופה.

ממילא, מי עלה ארצה? החילוניים. וממילא הם הקימו את מה שקיימו לפי רוחם. ואם כן, על מי הטענה בכך שהמדינה הזו חילונית?

ועוד, והוא העיקר -

נקבע בהלכה, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה. אבל יש לי ספק גדול אם כל חסיד סאטמר באמת מאמין בזה. ואולי יחר אפכם עלי, כי הנה עינינו ראות מי מתעסק יום יום להחזיר את ישראל בתשובה? הרב עובדיה יוסף ותלמידיו, כגון הרב אלבו והרב זמיר כהן, אינם חסידי סאטמר. ארגון 'ערכים' אינו קשור לסאטמר. דוכני חב"ד ברחבי הארץ גם לא. האם יש איזה יחיד או רבים מסאטמר ואין אחרייתם? שמתהלך מן ועד באר שבע לענין זה? אני לא ראינו. האם ראינו איזה חילוני שהחל לשמור שבת או להניח תפילין כתוצאה מהרצאות של סאטמר? אני לא ראינו.

ואסיים בשאלה: תדמינו שבא אליכם מלאך מן השמים ואומר לכם "דל מהכא גאולה בדרך נס שיבוא בפתע פתאום אל היכלו. אם אתם רוצים להחזיר כל ישראל בתשובה אני נותן לכם את כל הכוחות וכל התקציבים שתוצו עד שכל המדינה וכל הממשלה יהיו שומרי מצוות במלואם" - האם אתם לוקחים את ההצעה?

כעת הולך ועולה כוכבם של אנשי אמונה, הבוטחים בבורא עולם, שהנבואה 'הן עם לבדד ישכון' אינה קללה בעיניהם אלא ברכה גדולה. גדודים שלמים צועקים 'שמע ישראל' לפני כניסתם לשדה הקרב. גילויי מסירות נפש ואהבת אחים יהודים צצו לנו מכל צד באופן לא יאמן. טליתות קטן נעשו מצרך מבוקש בכמויות חסרות תקדים. היהודים העתיקים חזורים לבמה

על חשבון הישראלים החדשים, תוך כדי שימוש בכל הכלים שהישראלים החדשים יצרו למען עצמם.

אם מתנגדי 'קדושת ציון' מפגינים נגד שותפות עם 'הישראלים', הנני אווז בשולי גלימתם. אבל 'קדושת ציון' לא נמצאת שם. היא נמצאת עם היהודים שהולכים לקבל את המדינה לבעלותם.

אלחנן רפאלי, ביתר עילית

ישראל קדושים המפארים ליוצרם

כמו רבים וטובים, שמחתי מאוד לקבל את הגליון הנפלא לחודש ניסן, גיליון מלא וגדוש בתוכן תורני איכותי כדרכה של 'קדושת ציון', אוהבי המכחים בבנין אריאל.

רציתי לשתף אתכם במחשבה שעלתה לי בשעת הקריאה בגיליון [או אולי 'הלימוד' יש לומר]. כאשר קראתי את המאמר הנפלא של הרב חיים לנדו הבנתי והפנמתי על השמחה שעלינו לחוש בעת סיבוב שערי הר בית קדשנו במועדים. אבל נשארת בשאלה, וכי מהיכן ניקח את כוחות הנפש לשימוש מול הר בית קדשנו, ובהיכלו שמיר ושיית ושעירים ירקדו שם, הגם שזהו 'עת רקוד' ולא 'עת ספוד', אבל איך לא יחשכו עינינו מול הר ציון ששם, מהיכן ניקח את כוחות הנפש לקיים זכר לשמחת מקדש כהלכתו?!

עד שראיתי את מאמרו הנפלא של הרב משה מלובצקי על גודל החסדים שרואים אנו בעינינו עיני בשר. והדברים קל וחומר, ומה רבי עקיבא שלא ראה אלא שמיר ושיית, שחק על הישועה העתידה, אנו שזכינו לראות בעינינו בשיבת ציון באותות ובמופתים ביד חזקה ובזרוע נטויה, כאילת השחר שבא אורה - איך לא נשמח בראותנו מעשה א-להינו המביאנו אל ארץ חמדה לרשת אותה למען שמו הגדול הנקרא עלינו, ולא יחליף הא-ל ולא ימיר דתו לעולמים, ובוודאי יראה כסופינו ודרישתנו למקום אשר בחר ויגלה כבודו ונבנה ביתו. ועל כן, לא העת לשבת בבתינו ספונים, אלא לקום ולהלך בעיר הקודש בשוקים וברחובות ולבקש את שאתה נפשנו, ולכסוף בתכלית הכוסף עד שנוכה לבוא ברינה לבעל הבית! ולא נהיה כרשעים הקרויים מתים [כפי שפירשו רבותינו במדרש - 'רשעים רואים חמה זורחת ואינם מברכים, שוקעת ואינם מברכים, אוכלים ושותים ומברכים, אבל הצדיקים רואים חמה זורחת ומברכים 'יוצר אור', שוקעת מברכים 'מערב ערבים', אוכלים ושותים ונהנים - ומברכים על כל דבר ודבר], אלא נהיה כ'ישראל קדושים המפארים ליוצרם, המתחדשים עטרת תפארת כלבנה למען שם כבוד מלכותו, ומקוים ומצפים להמשך התהליך המופלא המתרחש מול עינינו, וכדברי הכוזרי שהובאו במאמרו של הרב לנדו - 'ובהערת בני אדם והתעוררותם אל אהבת המקום הוא הקדוש, ינחף העניין המיוחד שכל גדול וגמול רב, כמו שנאמר 'אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדך את אבניה ואת עפרה יחוננו', רוצה לומר שירושלים אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל תכלית הכוסף עד שיחוננו אבניה ועפרה' [בוודאי איננו פטורים מהשתדלות, והדברים פשוטים]. על כן, כשרואה אני שיקוף משומם ושועלים מהלכים בבית חיינו ובתי גילולים ברחובותינו*, ומאידיך מביט אני בערים המלאות כצאן אדם כצאן קדשים בהמוני ילדים וילדות משחקים בפאות מסולסלות וציציות מתנפפות, בבתי מדרשות מלאים קול תורה, שחוק ממלא את לבי.

בתודה והערכה,

נתן דוד א.

* כפי שאמר לי אחד מפעילי האגודה בעת שנעצרו מספר יהודים שירקו בשאט נפש כשראו בתי גילולים בעיר הקודש, ש'המדינה מנסה למנוע מיהודים לירוק, ואינה מבינה שעצם קיומה היא היריקה הגדולה ביותר לאמונה הנוצרית'.

מכתב מנכד מרן המשגיח זצוק"ל

לכבוד עורכי 'קדושת ציון' ומעוררי חובת ציון ירושלים,

קיבלתי סיפורים וזכרונות על זקני זצ"ל הכ"מ שאתם עורכים לדפוס בגליונכם [הערת המערכת - מופיע כאן ◀]. תשובתי. באתי רק להוסיף ממה שנחרט ממחוז ילדותי בגולה ובנכר ביבשת עם-ריקה וחשכה, כשגדלתי על ברכי סבי וכל שיגו ושיחו על ציון חמדת צבי - רק לעלות ולראות. כל מדינת קולומבוס דמתה עליו כקליפת השום, וכל מעינו מהנעשה בארצנו הקדושה. כשפגש יהודי שהגיע מהארץ שמח לקראתו, כשקיבל פרי הארץ לגאון ולתפארת, זלגו עניו דמעות משמחה.

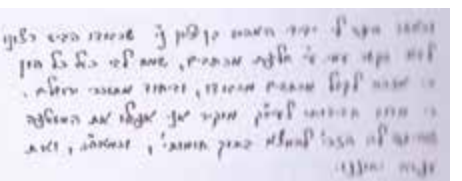
בכל תפירת של סעודת שבת, היה פריט אחד מהארץ, מאכלים שהיו נדירים לקבלם בחו"ל וקיבל רק ע"י שליחים, ולא חסר לשלם ע"י טבין ותקילין, החל מכוס יין שלא שתה כלל רק מארצנו, מהול בקצת מים ממעין השילוח. ליד הגעפילטע - דג מליח קטן תוצרת הארץ. מרק - שקדי אוסם, ליד הבשר - חמוצי קבוצת יבנה, וסיים בלפתן ממשובחי פירות הארץ, וכך היה חי ונושם בגעגועין וכיסופין לארצנו הקדושה.

אין טעם להרבות עוד, אבל כדאי לציין מכתב שנמצא בספר 'יגילו במלכם' על הרב בן ציון שנקר המנגן ממוזי"ץ, ידיד נעורים של זקני, אשר ביחד קבלו חסידות וחובת ציון מרמבם האמרי שאול ממוזי"ץ. בספר הני"ל נמצאת אגרת מזקני זצ"ל ששלח לחסיד הגאון רבי דוד פרקוביץ לירושלים בהיותו עוד בחור צעיר ומשתפך במעגה לעלות לציון, ומביע בגעגועיו, שאפילו המעטפה שמגיעה מארצנו הקדושה חביבה עליו ביותר - עיי"ש. מצורף צילום קטע מהאגרת בכתב-יד קדשו.

בסוף המאמר, אודות החילונים והציונים - איני מוצא טעם בזה, ולואי שיוציאו כל הפסקה [כנלע"ד], כי אין זה משקף את התמונה המלאה על זקני, שחופש רק בשבת הארץ ובאהבת האדמה והיושבים עליה, וכל ימיו היה דוגל למצוא לימוד זכות על הפחות מישראל בסגנון אויביציה ורבי צדוק, ואין ראייה מאמירה אחת או שתים שאמר לצורך השעה. "כולך יפה רעיתי ומום אין ברך".

ברכה,

ברוך אליעזר מאשינסקי

צוהר למחשבת המשגיח

הערת המערכת:

אחד האנשים שהושפעו רבות מהמשגיח זצ"ל הוא אחד מאלו שסייעו בהקמת אגודת "קדושת ציון" - הרב גבריאל טאובר שליטי"א, יליד ארצות הברית וכיום תושב העיר העתיקה בעיר הקודש ירושלים. במכתב לקדושת ציון, מספר הרב טאובר על המשגיח זצ"ל.

מאז שאני זוכר את עצמי, אולי כבר כילד בן 8, הייתי הולך לטטיבל שלו 'אמונת ישראל' לשמוע את הדיבורים המיוחדים שלו בסעודה שלישית. הוא היה מאריך להפליא בזמן של תוספות שבת וקיים כפשוטו 'המאחרת' לצאת מן השבת, למרות השעה המאוחרת, הרבה אחרי רבינו תם,

אנשים האזינו בשקיקה עד שכל מי שהיה שם - היה בעולם אחר. הוא הצליח להחיות את נשמת התורה כנתינתה מסיני. אני לא יכול לתאר את זה במלים, עד שהתקרבותי אליו לקבל את תורתו.

אפשר לספר עליו דברים נפלאים לאין שיעור, על התורה שלו על המסרים שלו, על החיות שהוא היה מחיה את התורה, וגם על העצות שלו שהיו מסדרים את הבן אדם, חבל על דאבדין ולא משתכחין. מעולם לא לקח צד במחלוקת. למרות שבדרך כלל היה עם כל חכמתו הגדולה מבטל את עצמו, בזה לא ביטל את עצמו, יהיה מי שיהיה (ועיין בפהמ"ש לרמב"ם באבות על המשנה (א' י') 'אל תתודע לרשות'), ולא מילתא זוטרתא היא.

המשגיח זצ"ל היה מדבר הרבה על תפילה, על אמונה, על מידות טובות [לא פעם הוא התבטא, שלא כתוב בשום מקום שבחור ישיבה נהיה גרוע או פחות למדן אם הוא מתנהג בדרך ארץ...].

ארץ ישראל היה דבר מרכזי במשנתו, שזה מה שהשפיע עלי הרבה לעלות לארץ ולסייע בכל מה שקשור לשוב הארץ. זה שנטלתי חלק במפגש בו התיסדה האגודה, וכן אם יצא שעזרתי במשהו לקדושת ציון - בפרט בתחילת ימי האגודה - זה ללא ספק נוקף שירות לכוחותיו של המשגיח.

גם ביחס לתקופתנו קיבלנו ממנו את ההסתכלות הנכונה, ותמיד הדגיש את המיוחדות של כל זמן במעגל השנה, שלכל זמן ומועד וכן לכל תקופה - יש יחודיות משלו. כמו שלכל בן אדם ישנה יחודיות, ואי אפשר לבטל את הצורך בבן אדם - מסוים בטענה שיש הרבה מוכשרים ממנו, אלא ודאי לכל אחד ישנה יחודיות שאין לאף אחד אחר - כך יש לכל זמן היחודיות שלו, וכל תקופה פועלת את התיקון שלה, ואפשר להשיג בה מה שאי אפשר להשיג בשום זמן אחר, לא לפני ולא אחר.

וכך היה מסביר אף את התקופה ומשמעותה לקראת הגאולה השלמה. בהקשר לזה, סיפר המשגיח על המשגיח דליקווד רבי נתן וואכטפויגל זצוק"ל, שהוא היה 'משיח יידי' - יהודי של משיח, והיו לו בגדים מיוחדים כדי לקבל פני משיח, כפי שמסופר גם על החפץ חיים. רבי נתן תמיד דיבר על המשגיח, והיתה שנה אחת, שבסוף הזימן הוא אמר לבחורים בליקווד, שבזימן הבא המשגיח כבר יהיה כאן. הגיע הזימן הבא, והמשגיח עוד לא הגיע. הלכו לשאול אותו מה פשר הדבר, והוא ענה להם במשל -

היה 'אלטערע בחור' בישיבה שהתקשה למצוא את זיווגו, הוא נעשה יותר ויותר מבוגר, ולא יכל למצוא שידוך, ואנשים תמיד היו מקניטים אותו, ושואלים אותו מתי כבר תתחתן. אחרי שנים רבות הגיע הזמן ב"ה, הוא מצא שידוך ונהיה חתן. כשהגיע זמן החתונה, כולם ישבו בקבלת פנים, ופתאום שמו לב שצד הכלה לא נמצאים. הכלה, השווער והשוויגער. ככל שעבר הזמן התחילו כולם לדאוג. אחרי חצי שעה, מישוה נכנס בריצה לאולם ואמר שהוא קיבל שיהיה טלפון מהשווער והשוויגער והכלה, שהודיעו שהם נתקעו בפסקי-תנועה, ולקח להם זמן עד שסוף סוף הם מצאו טלפון ציבורי [לפני עידן הפלאפונים], והתקשרו למישוה שגר קרוב לאולם, להודיע שהכל בסדר. עדיין ייקח להם קצת זמן להגיע, אבל הם בדרך, זו רק בעיה טכנית, שהם נתקעו בפסקי. כמובן, שהאווירה בקרב הציבור שישב בקבלת פנים נהיתה יותר נינוחה, ואז אחד החברים מגיע לחתן ומתחיל להקניט אותו, ואומר לו - נו, מתי כבר תתחתן? ענה לו החתן - עכשיו אתה שואל אותי מתי אני מתחתן?! אתה לא רואה מה קורה כאן?! אתה לא רואה את הפרחים, אתה לא רואה את התזמורת, אתה לא רואה מה קורה?

אמר רבי נתן וואכטפויגל לתלמידיו - אתם לא קוראים את החדשות? אתם לא רואים מה קורה בעולם? עכשיו אתם שואלים אותי איפה

המשיח? וזה המסר שרבי משה וולפסון העביר. הוא התכוון לומר, שצריך רק לפתוח את העיניים לראות מה ה' עושה. ככל שהזמן עובר, רואים יותר ויותר סימנים, וצריך להיות עיוור בכדי לא לראות ולא להבין מה קורה.

חשבתי, שהיות ואצלנו נהוג לספר סיפור מופתים, אולם המתנגדים בינינו היו יתכן שלא יהנו, אז אימא לכו מלתא דשוויא לתרוויכו (כמובא בבבא קמא ס':) - "בכל מהלך שנת תש"ס [לפני 23 שנים] המשגיח הצביע על השנה כשנת הקץ [צייטט מהסבא של בעל התכלת "ספר מי השילוח" חלק ב פרשת פנחס - 'ביום השמיני עצרת תהיה לכם. בזה הפרשה נרמז קץ האחרון', בצינו שיעצרת' בגימטריא תש"ס. ולכאורה ההסבר בזה הוא על פי מה שסיפר המשגיח על רבי נתן וואכטפויגל. ואפרט קצת כדי לטפח אור על המשמעות של ההתרחשויות בשנת תש"ס שהיו הכנה למה שקרה בשמיני עצרת תשפ"ד, מה שלא היה אפשר לראות ולהבין אז בשעת מעשה אלא עכשיו אחרי הרבה שנים. והנה ידוע [מסורה מתלמידי הגר"א ובעל התיניא על משנתם הסדורה על תהליכי הגאולה שהמשגיח לא מעט צייטט מהם], שעד תש"ן היא תקופת בניית הקומה הגשמית של הגאולה, ובשנים תשנ"א - ת"ת (1991-2040) היא תקופת בנין הקומה הרוחנית של הגאולה. ואכן, בשנת אראנו נפלאות [תשנ"א - מלחמת המפרץ הראשונה] היו נסים גלויים [זכיתי אז לשבת ביחד עם המשגיח בסעודת הודיה בשושן פורים]. המשגיח אמר, שבאותה תקופה היתה אשה [כנראה חילונית] שהתקשרה לרדיי [בארץ] והתולונה - "מתי יסתיימו הנסים", כי היא כבר רוצה ללכת לחוף הים, וכל זמן שיש כאלו נסים בגלוי, לא הרגישה בנח לעבור על התורה. וככה התחילה תקופת תשנ"א [תקופת בנין הקומה הרוחנית של הגאולה]. אולם ידוע, כי מדרכי ההשגחה העליונה היא, שבתחילה השמים נפתחים ואחרי זה נעלמים כל האורות כדי שבעל הבחיירה יוכל לעבוד ולעמול באתערותא דלתתא, כדי שהוא באמת יזכה שיהיה קנינו שלו. וכן הוה בתקופתנו - לא עברו ימים מועטים, הכל נעלם, ובמקום לראות קומה רוחנית נבנית - דווקא אז היה נראה שקומה אנטי-רוחנית נבנית כעשר שנים - "במחשכים הושבתי כמתי עולם" - הייתכן, שמשנת תשנ"א נבנית קומה רוחנית של עם ישראל?

"אולם הסוד הוא שמיני עצרת" - המשגיח עשה עסק גדול מהמיוחדות של כל זמן, ולא משנה איזה זמן שהיית אצלו, היה נשמע שהזמן הזה כל כך מיוחד עד שאין כדוגמתו ושמעתי מתלמידי הקרובים - כבר לפני עשרות שנים - ששאלו אותו, תמיד לנו את האמת, איזה יום באמת הכי גדול, מה באמת היום הכי גדול, והוא אמר שבקט, כלומר לא לגלות, כאילו בסוד - 'שמיני עצרת'. גם מיד ממש אחרי שמיני עצרת השנה [אפילו לפני שידעו והפנימו מה קרה], אמר: "שאם זה קרה בשמיני עצרת - שזה יום שהקב"ה אומר: מספיק עם העולם, עכשיו מטפלים רק בכלל ישראל, כי הקב"ה אף פעם לא יתאם מאף יהודי, אפילו את היהודי הכי נמוך הוא יתקן", אז אמר: "שעוד מעט נראה שלא יעבור הרבה זמן, נראה איך שכל מה שקרה בשמיני עצרת הוא חסד עצום איך הקב"ה בא לתקן כל יהודי, אפילו היהודי הכי נמוך".

לכן חשבתי אולי, שמה שקרה זה שבשנת תש"ס ההשגחה העליונה הכינה את שרון כדי שיעלה אחר כך לגדולה וישתגע ויזרוק את היהודים מגוש קטיף, וצפון השומרון ונתנו המת כסף לחמאס, כדי שיהיו עסוקים בלבנות מנהרות במשך ח"י שנים - הגיעו הזוועות של השיביעי לאוקטובר [שמיני עצרת תשפ"ד], וכתוצאה מזה - עם ישראל מתחבר לשורשיו, עד כדי כך שהתקשורת מתביישת מזה ומשתדלים להסתיר

מֶרֶן המשגיח הגה"צ רבי משה וולפסון זצוק"ל

קרייט: תפילין 4.0 CC BY-SA

הרבה נתקלקלו, ולכן דוקא היהודים החרדים ומדקדקים במצוות ביותר, לא רצו ללכת לארץ ישראל, והיו צודקים, וכך ראוי להם, כי היה סכנה רוחנית ללכת באותו זמן."

ואמנם, מסיים המשגיח, כי כיום כבר אין לא קיים החשש הזה, מכיון ש-די היינטיגע ציוניסטען וואלטען פארקויפט גאנץ ארץ ישראל פאר א טאפ לינזען" [-הציונים של זמננו מוכנים למכור כל ארץ ישראל בשביל נזיד עדשים]. ולכן: **"כהיום אין סכנה לחמוד ארץ ישראל, כי בין כך אצלם אין כאן חיבת הארץ כלל, וממילא אין חשש, וזהו התיקון של 'וימאסו בארץ חמדה', שזו היתה הסיבה שדור המדבר לא נכנסו לארץ, ועל זה נגזר 'ולזרותם בארצות', שבני ישראל יהיו בגלות, ונכלל בזה גם גלות ימינו. וצריכים לעורר את חמדת הארץ."**

מתבקשת השאלה, מדוע המשגיח עצמו לא עלה לגור בארץ ישראל. הוא בעצמו התייחס לאותה שאלה בהקשר לרבו רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצוק"ל. בספר על רבי שרגא פייבל (שלוחא דרחמנא, אהרן סורסקי), העיד המשגיח על רבו, שאף שבהרבה עניינים הוא מסר את נפשו למען כלל ישראל, אך מסירות הנפש היותר גדולה היא מה שהוא נשאר באמריקה, חרף געגועיו העזים לארץ ישראל. אחד מתלמידי המשגיח מסר לנו, שרק מי שהושפע ממנו יכול להבין אל-נכון את הדברים, כי המשגיח עצמו הושפע מהקשר של רבו לארץ ישראל, ומי שהכיר את המשגיח והושפע ממנו, יכול להבין שזה ההסבר גם על המשגיח בעצמו, שעבורו זו היתה ממש מסירות נפש לא לעלות לארץ ישראל. התלמיד הוסיף, שכנראה הסיבה היתה כדי להשפיע על בני חו"ל להתחבר לתורת חיים, והוא הבין שזוהי מצוה שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים. והאמת, שהוא הגדיר את עצמו כתושב ארץ ישראל, שרק יש לו גיב [עבודה] בחו"ל."

לחדש ולעורר את 'האהבה הישנה', וישתוקקו לה כבימי קדם. הלא כל גזירת הגלות היא כי בעוה"ר מאסו בארץ חמדה, וכשמעוררים אהבתה, מחישים ומקרבים גאולתנו בב"א."

מלבד ספר זה, הוציאו תלמידיו ספר שלם מתורתו של המשגיח זצ"ל בעניני ארץ הקודש בשם 'ציון ועריה'. הספר מלקט בתוכו פנינים יקרות במעלתה הכללית של ארץ ישראל ופירוותיה, ושבח הדדים בה, לצד הבחנות מיוחדות של כמה ערים מסוימות, בהן ירושלים, יריחו, טבריה, מירון ועוד. ספר זה הוא ליקוט מתוך סדרת הספרים 'אמונת עתיך' שכתב המשגיח על המועדים, ובמכתב ברכה שנדפס בראש הספר, מבטא המשגיח את גודל יקרת ארץ הקודש, והחשיבות הגדולה שראה בדיבור בשבח הארץ כתיקון לחטא המרגלים שהוא שורש הגלות: **"כל הקורא בתורה, בנביאים ובכתובים, וכל העוסק בכל חלקי תושבע"פ, עומד ומשתומם מההפלה היתרה הכפולה ומכופלת של שבח ארץ ישראל שמצינו בתורה... ואם כל החורבן והגלות נצמחו מחטא המרגלים שהוציאו דיבה בגנותה של ארץ ישראל, כל שכן וקל וחומר במידה טובה מרובה, כמה זכות וקירוב הגאולה וקיבוץ גלויות מתעוררים למעלה ע"י דיבורים של שבח ארץ ישראל."**

בשיחותיו, עמד המשגיח גם על הגורם לכך שבדורות האחרונים נתקדרה מעט התשוקה לארץ ישראל אצל שומרי המצוות (ספר ארץ ישראל, עמ' של"ד): **"בתקופה האחרונה הקרוב לזמננו, נתקדר ענין התשוקה לארץ ישראל, ואינו כל-כך אשמתנו, כי הצליח מעשה שטן והציוניסטן נעשו כבעלי בתים על ארץ ישראל, ועשו רעש גדול לעורר בני אדם לנסוע לארץ ישראל, כדי להיות חלוצים לעבוד על האדמה וכו', וגדולי הדור עיני העדה פחדו להניח לבני ישראל לנסוע, בחששם שמא ח"ו ימשכו בתר קלקולם ל"ע, ולדאבוננו בעוה"ר"**

בי"ז בסיון הסתלק לבית עולמו מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי משה וולפסון זצוק"ל, משגיח בשיבת 'תורה ודעת', רב קהילת 'אמונת ישראל', ומגדולי המשפיעים בדור האחרון. על אף מגוריו בארץ העמים, נודע רבי משה בחיבתו הלוהטת לארץ הקודש, מרבה היה לדבר עליה בשיחותיו לפני תלמידיו, ואף מרבה היה לבקר בה לפרקים. אחד מנכדיו סיפר לנו, כי סבו הקפיד שבכל אחת מסעודות השבת יהיה על השולחן לפחות מאכל אחד מארץ ישראל.

אם נרצה לקבל מושג על גודל חיבתו של המשגיח זצ"ל לארץ הקודש, שבאה לידי ביטוי גם בשיחותיו הרבות לתלמידיו על מעלות ארץ ישראל, אפשר ללמוד על כך ממעשי ידיו של תלמידו להבחל"ח הרה"ח רבי אפרים גלסמן שליט"א, מנהל רוחני בשיבת 'תורה ודעת'. הרב גלסמן הוציא לאור את 'ספר ארץ ישראל - לעורר את האהבה הישנה', ספר שלם העוסק בחיבת ארץ הקודש, ומלקט מדברי חז"ל וגדולי הדורות במעלת ארץ הקודש וגדולת עניינה. פרק שלם בספר מלקט שיחות של רבי משה וולפסון זצוק"ל בעצמו בשבח ארץ ישראל.

בהקדמה לספר, מציין המחבר כי ספר זה בא לעולם בזכות המשגיח זצ"ל: **"ספר זה כל כולו בא מההתעוררות שהשפיע לי ולבני גילי על ידי שיחותיו במשך יותר מיובל שנים, תמיד מעורר אותנו על ענין חשיבות ארץ ישראל בכל דבר קטן וגדול ששייך אליה. והדריכנו לחבבה בחיבה יתירה."**

בהסכמה שכתב המשגיח לספר זה כתב בין היתר: **"שמחתי לראות שנתת לבך לעסוק בצרכי גבוהה היא ארץ ישראל הגבוהה מכל הארצות, ולהשפיע מאהבתך העמוקה והנאמנה את ארץ הקודש גם לאחיך בני בריה, ולהכניס בלב ישראל ובפרט המבקרים ודרים בה, חיבת וקדושת הארץ אשר מאד נחוץ בדורנו"**

1 כפי שצויין בראש הספר, ניתן לקבלו כקובץ PDF ללא תשלום באימייל: eytorah@gmail.com

איזו נסיגה, כביכול. הרבה אנשים התאכזבו – הרי לפני הגרוש גוש קטיף היה ממש נראה שהגאולה מגיעה, זה נהיה כמו גן עדן, כל מה שעשו הצליח, בדיוק כמו יזרע יצחק בארץ ההיא – גם זה היה בגרר – הפלישתים לא הצליחו לגדל שם שום דבר ואז כשהיהודים הגיעו זה היה ממש 'גאולה'. "אמר ר' אבא: אין לך קץ מגולה מזה שנאמר 'אתם הרי ישראל ענפכים תתנו ופריכם תשא' ח"ו לעמי ישראל כי קרבו לבוא". ואז הגיע הגירוש

זאת. ודוקא אלו הכי רחוקים מדברים על אמונה ובטחון. האנשים שלא היית חולם שאי פעם יהיה להם תיקון, כי לא ידח ממנו נדח. נמצאנו למדים, שאכן כן התרחש תהליך מתהליכי בניית הקומה הרוחנית של הגאולה, רק אחרי הרבה שנים אפשר לראות מה קרה באמת בתש"ס. ובעצם, זו רק דוגמה לרעיון הכללי, כי מי שהיה בזמן הגירוש מגוש קטיף לא היה יכול להבין בדרך הטבע איך זה חלק מתהליך הגאולה, ולא ח"ו

ואנשים תמהו, אלא מאי, זה לא חלק מהגאולה, כנראה זה לא הזמן הנכון, והיה מאוד קשה, זה היה משבר גדול. ועד עכשיו הקושיה נשארה פתוחה. שנטה בקרוב ל'והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות וכו' כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. ויהיו הדברים לע"נ הסתהרה.

ברכה,
גבריאל טאובר

הנאומים המלאים בקו האגודה 079-607-3701

דברי ברכה לוועידה השביעית

הגאון רבי אליהו שלינגר שליט"א

היא רק הודתה על העבר אבל לא ביקשה על העתיד. ואנחנו מבקשים גם על העתיד. מבקשים מהקב"ה שישלח לנו כבר את הישועה שאנחנו מצפים לה קרוב לאלפיים שנה. אנחנו כל-כך מצפים לה, כל-כך צריכים אותה. אנחנו רוצים לראות בביאת גואל צדק, כי באמת העם כבר מתחיל להרגיש, שרק ביד השם כל המהלך הזה שאנחנו חיים בו. כל המהלך של התקופה הזאת של חיינו פה, זה הכל ביד השם, והקדוש ברוך הוא זה שמנהיג את העולם, והקדוש ברוך הוא הוא זה שמוביל אותנו יד ביד. למרות שלפעמים אנחנו לא תמיד מבינים, אבל אנחנו בטוחים שהכל ביד השם, והקדוש ברוך הוא זה שמוביל, הוא מנהיג, הוא הבורא, הוא המרפא, הוא המחזק, והוא המוביל והמקיים אותנו פה בארץ ישראל.

על כן לא נותר לנו אלא להתפלל ולבקש רחמים מה': "אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין ביים ובין ביבשה, המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרווחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאלה השתא בעגלא ובזמן קרוב ונאמר אמר". יחזרו החטופים, יחזרו החיילים לביתם חיים ושלמים ובראים בגופם ובנפשם ונוכל אנחנו כולנו לחיות פה בשקט ובשלווה וברוגע, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמר".

קהל קדוש. אנחנו חיים היום בתקופה מאתגרת מאוד. מצד אחד תקופה קשה של עקבתא דמשיחא. הימים שלפני ביאת המשיח, הם ימים קשים, כפי שכל אחד מאיתנו חש. מצד שני אנחנו בכל יום קריבים לגאולה השלמה, וגם את זה נראה לי שכל אחד מרגיש. כל אחד חש שאנחנו קרבים יותר ויותר לביאת המשיח.

הימים האלה שני פנים להם. קודם כל להודות לקדוש ברוך הוא על כל הניסים שעשה ועושה לנו בכל יום ובכל עת ובכל שעה. עצם קיומנו פה בארץ ישראל הוא קיום ניסי. אין בזה שום ספק. אנחנו רואים את זה בכל יום, אילו חס ושלום היו רוצים להרע לנו יכלו לעשות את זה כמו שראינו שעשו את זה, ואנחנו חיים וקיימים ולומדים ומתפתחים ועובדים ומקיימים תורה ומצוות, והכל זה בחסד השם, כל הקיום שלנו. "על חיינו המסורים בידך ועל נשמותינו הפקודות לך ועל ניסוך שבכל יום עמנו".

כל אחד רואה וחש שכך אנחנו חיים. אבל מצד שני אנחנו צריכים גם לבקש על העתיד, כמו שכתוב אצל לאה שהיא פסקה מלדת כי היא אמרה "הפעם אודה את ה'",

כולם נקבצו באו לך! הועידה השביעית של 'קדושת ציון'

רישומי אחד המשתתפים

כמה קדושה יש באותן דמעות שנשפכו עליה לאורך הדורות. בעת צער ובעת שמחה - את שמה נשאנו ואל לבה כספו, אל היום בו ישובו בנים לגבולם ואל היום בו ישוב האדון אל ביתו. גדלתי והייתי לאיש ולא ידעתי נפשי בשאלתי - והרי ציונונו בורא כל עולמים להזכיר נסים שעשה לאבותינו, שלא נשכח אהבתו וחסדיו.

מילדי ירושלים אנוכי, את אורה המיוחד נשמתי, ברחובותיה האהובים שיחקתי. חלום בן דורות הייתי. כמה כספו אבותי וזקני הדורות שלפני לרחובות וסמטאות אלו! בכל התלאות והרדיפות שעברו, נאחזו בדברי הנביא, שעוד יבוא היום, ואני וחברי נשחק ברחובותיה.

הועידה השביעית של 'קדושת ציון' נאום יו"ר האגודה הרב יהודה אפשטיין אנחנו משיחיים!

אמר באותם ימים - "השי"ת עשה עמנו נפלאות עד שאין הפה יכול לדבר, ואין לשער מה שנעשה עמנו, עם הכלל ועם יחידים".

אכן, קשה לאמוד במילים את חשיבות ההודיה על חסדי ה' עמנו, ההודיה היא משורשי האמונה, והכינוס הזה, בו יראי ה' מודים על הנסים האדירים שעשה עמנו ה', הוא ביטוי מובהק של אותה אמונה, של אותה יראה, של אותה התבוננות אמיתית במעשה ה'

ואכן, בימים אלו, כשאנו עומדים כאן למרגלות בית חיינו ותפארתנו, הלב מחסיר פעימה בזכרנו כיצד נודע ה' לעיני גויים רבים בימים אלו ממש לפני 57 שנים, כיצד הפר ה' את עצת אויבינו, אשר כהיום גם אז לא הסתירו את כוונתם להשלים את מלאכת בעלי בריתם הנצאים הארורים ולהשמיד את ישראל מעל פני האדמה, ותחת זאת זכינו לנסים בקנה מידה היסטורי, נסים שלא ראינו כמותם אלפי שנים, כאשר חרבם באה בלבם וזכינו לשחרר את חבלי ארצנו האהובים, ובראש ובראשונה את מקום מקדשנו.

מחובתו של כל אחד ואחד מיושבי בית המדרש, של כל אחד ואחד מיראי ה', לחזור ולשנן את דבריו הקדושים של מן המשגיח הרב יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, עמוד היראה והאמונה, אשר קבע נחרצות - "שחרית וערבית צריך לקבוע להתבונן בכך, ואל תתמה שהרי אפילו יציאת מצרים נצטוינו להזכיר שחרית וערבית כדי לנטעו בקרבנו, כל שכן מאורע חדש שעבר עלינו, וכך אפשר לזכות להכרה אמיתית". ועוד

ברשות הקהל הקדוש,

בכל שנה אני מתפעם יותר ויותר כשאני רואה את החומר האנושי המשובח שמגיע לועידות - בחורים, אברכים, תלמידי חכמים, אנשי עמל אוהבי ה' ויראיו מכל הקשת החרדית, שבכולם בוערת אהבת ה', בכולם בוערת השאיפה האמיתית לחיות לפני ה' כפי שצווה עלינו בתורתנו כעם סגולה, כבניו חביביו של מקום.

השנה עברנו טלטלה עזה, אשר חדדה בצורה מובהקת את הצורך ברעיון, בחזון, במסר שבאה אגודת 'קדושת ציון' להנחיל לציבור. ואנו אכן רואים עד כמה קהל יראי ה' צמא למסר הזה עם כל גליון שיוצא, עם כל כינוס וכל פעילות שסוחפת אליה יותר ויותר יהודים שמבינים, כי משהו מהותי חייב להשתנות בכל ההתנהלות שלנו כאן. התפיסה הנכונה לשעתה של 'תן לי יבנה וחכמיה' - אותה תפיסה שנוסדה בעת חורבן, בבחינת 'בשעת מפזרין - כנס' - תפיסה זו הולכת ומפנה את מקומה לטובת הבנה ברורה, כי העת היא עת לעשות לה', עת להנכיח אותו מעל במת ההיסטוריה, עת לקדש את שמו בעולם, וכדברי הנביא - "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'".

אם נסים ראשונים מזכירים, אזי על נסים אחרונים שראינו ואת טובתם חווים אנו אינו דין שנודה לו בכל נפש ובכל מאוד?¹ והיה מי ששאל - והרי נסים אחרונים אלו אינם כנסים שנעשו לדורות הראשונים, שנעשו על ידי נביאי ה' ועבדיו אלא על ידי עוברי רצונו ומחללי שמו? נעניתי לעומתו - וכי גדולים אנו מהתנא הקדוש רשב"י שאמר "יבא הנס על ידי שד" (מעילה יז)? וכי נכפור בחסדיו? הלא גם בעינינו נפלא אותו הנס יותר מכל הנסים (זכריה פרק ח פסוק ו - ועיין מפרשים במקום).

ואכן, כמו רבים וטובים, צעדתי ביום ה' כ"ט באייר אל ועידת 'קדושת ציון' להודות ולהלל בסוד ישרים ועדה על שיבת בנים לגבולם ולבקש ולכסוף לחזרת האדון לביתו. כמה שמחתי לשמוע, שהשנה תתקיים הוועידה בתוככי ירושלים במרכז האירועים דוידסון השוכן למרגלות הר בית קדשנו ותפארתנו [ואגב כך אציין, כי בניגוד לפרסומים שקריים שונים לקראת הוועידה, עלו כמה מפעילי האגודה

למעונו של הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א רב העיר העתיקה וקבלו את אישורו וברכתו ועודדו לקיום האירוע במקום, אחרי שבעלי המקום קיבלו את הרב נבנצל כפוסק לכל הענינים]. שמתו פעמי אל עיר הקודש. כמה נאדר היה המחזה - בחורים וזקנים נשואי פנים מכל החוגים וכל העדות באים ציון ברינה! מאות מאות של בניס אהובים רואים עין בעין בשבוע ה' ציון.

כמה מרגש היה לראות את הרה"ג הישיש רבי שלום לנדסברג, שהטריח את עצמו במיוחד ממרום גילו בכסא גלגלים מעיר מגוריו בית שמש כדי להשתתף במעמד לצד תלמידי חכמים מופלגים נוספים מכל רחבי ארץ הקודש. בלבי יכולתי לשמוע את השאלה נזעקת - **מי ילד לי אלה ואני שכולה וגלמודה!** נכנסתי למתחם ונשמתי נעתקה לנוכח התפאורה המדהימה, הכיבוד העשיר ההשקעה הניכרת מכל פינה. שלט ענק מקדם את פני הבאים מעוטר בדגלים עם סמל האגודה. מגוון דוכנים עם ספרים וקונטרסים בנושאי ארץ ישראל במחירים מיוחדים, שולחן כיבוד עשיר עם פירות ארץ ישראל, דוכן נואמים לתפארה.

1 עיין קובץ עניינים מהמשגיח רבי יחזקאל לינשטין אייר סיון עמודים לו לח הובא בגיליון קדושת ציון אייר סיון תשפד במדור דעת תורה.
2 עיין בגיליונות קדושת ציון אייר-סיון בשנת תשפ"ג במאמר 'כי ששת ימים עשה ה' מאת הרב חיים אינהרן, ובשנת תשפד במדור דעת תורה (גמרא) - עיין שם ותמצא רוב נחת.

תנ"ך יודע זאת היטב, וכן אמר המשורר האהוב לא-להיו - "ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש א-להים שופטים בארץ". איך ידע אדם שיש פרי לצדיק, שיש א-להים שופטים בארץ? כשהוא חוזה בנקמה, כשהוא זוכה לשכשך את רגליו בדמם של אויבי ה'. אגב, שמעתי שראש ממשלת גרמניה, או שר החוץ שלה - אני לא זוכר בדיוק איזה עמלקי ערל זה היה - אמר שיש לישראל זכות להגן על עצמה, אבל לא לנקום באויב הערבי. אנו מודים לך מאד, אדון עמלקי יקר, על זה שאתה מרשה לנו להגן על עצמנו. באמת התקדמתם יפה בשמונים השנים האחרונות מאז שטבתם באבותינו ועד היום, שאתם משאירים את המלאכה המלוכלכת לבני בריתכם הערבים, ואני מאד מבין את החשש שלך מנקמה יהודית, כי תהיה תחרות מאד קשה בינכם לערבים במי ננקום קודם. אבל להחליט אם יש לנו זכות לנקום או אין לנו זכות - תשאיר את זה לנו, פשוט קצת קשה לנו לסמוך על שיקול דעתך, הזכרונות מאושוויץ טריים מדי...

נושא הנקמה הוא רק אחד מרבים, רואים את איבוד המושגים היהודיים על כל צעד ושעל. במסגרת הנדסת התודעה של התשקורת, הצליחו לקבע בחשיבה של ההמון, שאחת התכונות השליליות ביותר שיכולות להיות לאדם זה להיות 'משיחי'. זה בערך כמו 'גזען' או 'חשוך'. קראת למישהו 'משיחי' - השמצת אותו כהוגן. בביטוי 'משיחי' מקופל כל מה

כאן חלל עצום, שאין מי שיאמר את האמת התורנית, שכל-כך נצרכת בימים אלו. השלטון החילוני, שמסרב בעקשנות לקבל עליו את עול מלכות ה', להבין שה' הוא שמנהל אותנו ולא בידן או כל גוי ערל אחר - השלטון הזה מונע מעם ישראל נצחון על האויב האכזר, נצחון אשר יכול היה להיות מנוף אדיר לתשובה של האומה לא-להיה, כמו שראינו בחנוכה בעקבות הנצחונות של החשמונאים. בגלל מוסר מעוות של רחמנות על האויב ובגלל פחד מביידן במקום יראה מבורא עולם, מאפשרת ישראל העברת סיוע למרצחים, והיא אף מסכנת חיים של חיילים בשל רחמנותה על תומכי המרצחים. אבל יותר מכל, יש כאן פשיטת רגל ערכית, כאשר מול אויב חדור מטרה, שיודע בדיוק מה הוא רוצה, שמזכיר את יראתו בכל הזדמנות, עומדת מדינת ישראל בחוסר אונים, בלא מטרה ברורה, בלא חזון ובלא תכלית.

הדבר הפשוט ביותר שמדינה שקוראת לעצמה 'יהודית' חייבת להכריז עליו אחר הטבח הנורא, היא מלחמת חורמה בעמלקים שקמו עלינו, כיבוש מוחלט של עזה, סילוק האויב הערבי מתוכה, כמו גם משאר חלקי ארצנו והחלת ריבונות מוחלטת של עם ישראל על ארצו. ואת זה מסרבת המדינה - גם אם מכהנת בה ממשלת 'מין' - לעשות, כי היא פוחדת מביידן ואינה יראה מבורא עולם. מדינה יהודית אמורה גם להעלות על נס את ערך הנקמה באויב הערבי. הנקמה היא ערך מקודש בתורה, כל מי שלמד קצת

הגדול, התבוננות המביאה לידי אהבת ה' ויראתו, וכפי שאמר שלמה בחכמתו - "והא-להים עשה שיראו מלפניו".

אך יותר מכך - ההודיה על העבר קשורה קשר בל-ינותק עם הפעילות המעשית בהווה ובעתיד. זהו הקשר שבין האמונה לבטחון, בין ההתבוננות למעשה. לא המדרש עיקר, אלא המעשה, וכדי להוכיח שההודיה אינה רק מהשפה ולחוץ, מחובתנו לפעול בהתאם לקרבה לה זכינו מאת ה', שאכן נהיה ראויים לחסדיו הגדולים.

לצערנו, לדאבונו, הצליחו כל מיני גורמים במשך השנים לשבש את ההסתכלות הבריאה על המציאות, עד שחלק מההתכחשות למעשה ה' הגדול והכפיות טובה ביחס לנסים הגדולים הפכו כביכול לחלק מה'חרדיות', מה'פרומקייט'. את השיבוש הזה באה אגודת 'קדושת ציון' לעקור מהשורש, וברוך ה', יש כאן ציבור אדיר - הן בכמות והן באיכות - שמודה לה' שמכיר בגודל התקופה, ושמוכן לפעול על-מנת שהאולה תושלם בתפארת ובהדר ובלא יסורים מיותרים.

וכאן אנחנו מגיעים לנקודה הקריטית, לפרשת הדרכים שעם ישראל עומד בו כעת, ולפרשת הדרכים שהציבור החרדי עומד עליה ממש בשעה זו. האסון שהתרחש עלינו בשמיני עצרת האחרון אמור היה לעורר את הלבבות, אבל חוששני, שאחר ההלם הראשוני, כולם חוזרים לתפיסות הרגילות, לתפיסות האומללות שהביאו את האסון עלינו, ונוצר

מה דואב לבי כאשר במבט למעלה, במקום לראות את בית ה' בראש כל הרים, מגלה אני שיקוף משומם. דמעות עלו בעיני, עד שפנה אליי אחד המשתתפים וניחמני - שא סביב עיניך וראה, וכי יש קיום גדול מזה לנבואתו של זכריה, ואתה מצר על נבואתו של ירמיהו! ולא זו בלבד, אלא שהובטחנו בדברי דוד מלכנו, שכאשר נרצה אבניה ונחונן עפרה, תושלם נחמתה. והנה הבט - מאות יהודים מבוגרים עם זקן שיבה, ועמם בלב אחד בני תשחורת בני תורה הרוצים בכך בכל לבם! לא נותר לנו אלא לבטוח בו יתברך בכל לבנו, שדבר אחד מדבריך אחור לא ישוב ריקם, דווקא בזכות מעמד נפלא כזה, של דרישת ציון בציבור על ידי העדית של בני התורה, תלמידי חכמים, מורי הוראה, מרביצי תורה מחברי ספרים, והמון יהודים יקרים משתוקקים, רוצים אבניה, ומחוננים עפרה.

הועידה נפתחת בתפילת מנחה נרגשת. נאמרים פרקי תהילים בהשתפכות הנפש לרגל המצב. הקהל זעק מקירות ליבו לה' א-להי ישראל, שידרוש את כבוד שמו הנקרא על עירו ועל עמו, וישענו מיד צר, ינקום לעינינו בידינו נקמת דם עבדיו השפוך ויפדה ברחמים ובכבוד את שבויינו. המנחה המוכשר הרב משה מלוביצקי הי"ו מזמין את הקהל לשבת ומזמין את הנואמים לשאת דברים. ראשון עולה

לשאת את דבריו מתוך לבו הטהור **כ"ק האדמו"ר ממונטטריץ'**, אשר דיבר במעלת אחדות ישראל כגוף אחד - "לא בכדי התחילה המלחמה הקשה בחג שעליו כותבת התורה 'עצרת'", ביאר האדמו"ר. "ה' יתברך מחכה לראות אותנו מאוחדים" קרא האדמו"ר שליט"א. **הגאון רבי מרדכי שריק ראש מכון רמח"ל** הטיב לבאר בשפה מרוממת את מעלת וחשיבות ארץ ישראל וירושלים בתורת הסוד וכיצד עיקר חיבור קודשא בריך הוא וישראל הוא על ידי ציון וירושלים באחדות ישראל. **כ"ק האדמו"ר מבוסטון** פרש בדברים מאירי עיניים את ענין זכותנו על ארץ הקודש ואת הכיסופים לראות בחזרת שכינה למקומה. והוקיר טובה בשם הציבור ל'קדושת ציון', שלקחה על עצמה משימה זו. אחריו נשא דברים חוצבי להבות אש **הגאון רבי יצחק ברנד**, שביאר את גודל מעלת נסי דורנו וחובת ההודיה לה' יתברך עליהם. "זו לא רק הודיה, זו התחייבות" זעק הרב מדם לבו. "ברגע שה' יתברך זיכנו לחזור לשטחי ארץ ישראל, מלבד חובת ההודיה שכל ברכת המזון בנויה על זה [על הודיה על ארץ חמדה], נתחייבנו שלא למסרה לנכרים, ומלבד איסור 'לא תחנם', יש איסור מסירה אפילו על פרוטה של יהודי, ולא כל שכן על שטחי ארץ הקודש, עליהם כרתנו ברית, והמוסר אין לו חלק לעולם הבא! כמה צרות באים עלינו מתוך רשעת

יצאנו לגלות של אלפיים שנה, בה סבלנו רדיפות, שמדות, פוגרומים, אינקוויזיציות ושואות, ונאחזנו בכל כוחנו בתורה הקדושה, אף כשיכולנו לקיים רק חלק קטן ממנה. ישב לו יהודי בולגנה ובורשה, בקזבלנקה ובצנעה, ולמד בעומק העיון אם 'מפגלין בחצי מתיר' או לא, איך עושים בלילה ויציקה, קמיצה והקטרה, מהי מלאכה שמותרת בשביעית ואיזו מלאכה אסורה, מה ניקח בכסף מעשר - מסכתות שלמות, סדרים שלמים, שלא לדבר על הלכות מלחמה וכיבוש - ובכל אותן שנים, שהכל היה חלום רחוק, ישבו גדולי ישראל עם תלמידיהם בכל מקום ועסקו בהלכות ובדינים, ברעיונות ובמושגים, כאילו הם דברים חיים שקורים במציאות. זוהי תופעה שאין לה אח ורע בעולם כולו, והיא יכלה להתקיים במשך דורות כה רבים אך ורק בשל האמונה שיקדה בלבנו של כל יהודי, שיום יבוא והדברים ישובו להיות חלק מהמציאות החיה של כולנו.

החרדי הוא הכח העולה הדומיננטי ביותר בציבוריות הישראלית, הריבוי הטבעי המבורך ביחד עם תנועת התשובה האדירה מביאים אותנו למקום, שבעוד שנים ספורות נוכל להיות הגורם המרכזי בכל מה שקורה כאן בישראל. זוהי סגירת מעגל היסטורית אחר שהישוב הוקם לפני מעל מאתיים שנה בידי יהודים חרדים ושלמים - תלמידי הגר"א ועליות החסידים, עד שבאו מרשיעי ברית שהשתלטו על הישוב ושינו את צביונו.

אך לא אלמן ישראל, והקב"ה סובב במסיבותיו תהליכים מופלאים שאף בן-אנוש לא יכל לתאר ולשער שיקרו, וכעת אנו עומדים בפני השבת הנהגת העם לידי יראי ה', כאשר מליוני יהודים כבר שבו לארצם, ואנו עומדים ממש על סף מצב של רוב יושביה עליה, ומדינת ישראל - אם רק תרצה - יכולה להיות מעצמה של ממש. הדבר היחיד שחסר, כאמור, היא הרוח, הרוח היהודית השורשית, הרוח שבעזרת ה' תפיח חיים בעצמות שכבר קרמו עור וגידים ותהפוך את הגוף המת לגוף חי ותוסס, למדינה יהודית אמיתית שתייצג את דבר ה' בעולם ותהיה אור לגויים. כשהעולם כולו שטוף בזימה ובתועבה של תרבות המערב מצד אחד וברצח ובביזה ובפולחן הדם של העולם המוסלמי מצד שני, מדינה יהודית המתנהלת לאור תורת ה' תהיה המגדלור הגדול, אשר יפגין בפני עולם ומלואו, כי יש מנהיג לבירה, כי הוא ברא את העולם לכבודו, וכי רק מי שילך בדרכיו - יזכה באושר הנכסף.

שהם כה חוששים מפניו, שישראל תהפוך למדינה יהודית באמת, שהתורה באמת תשלוט פה, שעם ישראל ינהג כעם נבחר ולא יתבייש בכך, שבית המקדש יעמוד על מכוננו, והאויבים יסולקו מכאן. ולכן אנו נכריז כאן בלא מורא ובלא בושה - **אנחנו משיחיים!!!** ואנחנו גאים בכך! ולא רק זאת, אלא שאותה משיחיות - היא המוצא היחיד מהסבך שממשלות ישראל לדורותיהן, שלא ידעו את ה', הובילו אותנו אליו.

הבריחה המכוונת של ראש הממשלה מסוגית 'היום שאחרי' היא העדות הברורה ביותר לחדלון ולמבוי הסתום שהגיעה אליו הצינונות המדינית, אשר בקשה להפוך אותנו לעם ככל העמים ולא השכילה להבין, כי "העולה על רוחכם היה לא תהיה", כדברי הנביא.

ומכאן, מהכינוס הזה, יצא החזון, תצא הבשורה, יצא המתווה האמיתי שיחלף את עם ישראל מהבוץ שהוכנס לתוכו על-ידי אותה השקפת עולם, שנסתה 'לנרמל', כביכול את עמו של ה' ולהפוך אותו לחלק מהעולם המערבי אשר בעט בה' ובתורתו. ומכאן גם תצא הבשורה לקהל יראי ה', אשר הסתגר עד כה בארבע אמותיו וניסה להתעלם ממה שקורה בחוץ, עד שהחץ החל לחדור לתוכנו ורוחות עזות מאיימות למוטט את כל מה שבנינו.

שעה גורלית היא זו, ותפקידנו כיהודים חרדים הוא להבין את גודל השעה, להתעלות מעל ההרגלים שנשתרשו ולברר מה ה' רוצה מאתנו כיום. הציבור החרדי אינו עוד זן בסכנת הכחדה, הציבור

התורה, החוזר וצועק אלינו מתוך מאורעות התקופה [הדברים המלאים מובאים בעמודים אלה].

מיד לאחריו עלה פעיל האגודה הרב חיים יצחק פישר לשאת את דבר הפעילים. הרב פישר הרחיב בחשיבות פעילות האגודה. "גם אם אתם לא הבנתם על מה החמאס נלחם", זעק הרב פישר ברגש, "האויב יודע - טופאן [מבול] אל-אקצה. כך הוא קורא למלחמה! על זה הוא נלחם! על ירושלים ועל מקום המקדש! זו התמונה שתמצאו בכל בית בעזה. ומול זו, התשובה האמתית - חיזוק המסרים והחיבור של כל יהודי לארץ ישראל וירושלים. תרומה לפעילות האגודה היא הדרך הטובה ביותר למענה אמיתי לאויב. הנהלת האגודה אכן מדווחת על היענות יוצאת דופן מצד הציבור [ואולי גם מצדכם קוראי הגליון].

הרב בנימין שוורץ בן מורנו הגאון רבי יואל זצ"ל תאר בכשרונו המיוחד את קשיי העולים החדשים הבאים לחון את עפר ארץ הקודש ואת הצורך להאיר להם פנים ולסייע במדת האפשר, ובעיקר להבין את הקודים השונים הנהוגים בארצות הגולה ולגלות אורך רוח ולהסביר להם בשפה ברורה ונעימה, ובכך לצאת מהכנס עם משימה מוגדרת ביד, אשר כל אחד יכול לבצע, לקבל את אחינו העולים מהגולה בסבר פנים יפות, ולתמוך בעדם ובכך להיות שותפים מלאים לגאולת ישראל. תוך כדי דבריו, אני מתרפק בזכרוני על דמותו של הגאון רבי יואל שוורץ זצ"ל ועל ועידת תשפ"ב, בה זכינו לדאותו בפעם האחרונה כאשר הגיע במסירות נפש עילאית מתוך מיטת חוליו.

עם תחילת המצגת המרתקת של המרצה הנודע הרב לוי יצחק חריטן על עולי הרגל בימי בית שני. הצטרף לכבוד את המעמד, כ"ק האדמו"ר מסטרטין שליט"א הידוע בחיבת ציון ודרישתה בטהרה.

הגויים שקבלו את אותם שטחים". בנוסף, הוקרנה ברכתו של הגאון **רבי אליהו שלזינגר** רבה של גילה, שצולמה במיוחד לכבוד הועידה. לאחר מכן, נעמד הקהל לתת שבח והודיה לבורא כל עולמים על הנסים והנפלאות. ברגש רב נאמרו מזמורי הודיה. דמעות זלגו מעיני, עת נאמרה תפילת נשמת כל חי - 'אין אנחנו מספיקים להודות לשמך מלכנו על אחת מאלף פעמים הטובות' אומר ברגש אברך חסידי, העומד מימיני. 'מלך גואל ומושיע פודה ומציל' מבטא כמונה מעות בחור ישיבה ליטאי העומד מאחורי, ואני נושא את שתי ידי אל הר בית ה' שמולי ואיני מוצא מלים להודות למשמח ציון בבניה כאילת השחר שבא אורה, כאשר לפתע נשמע קול בוקע ממקום המקדש. אני מטה את אזני בצפייה, האם זהו קול המבשר שתם התהליך? האם נזכה לראות את כבודו מתגלה לעיני כל בשר? אבל אוי! כמה נורא! מדובר בקול הבוקע מהמסגד הטמא העומד כעצם בגרונה של השכינה הקדושה, כאילו בא להזכיר לנו, שאת לבה של ירושלים טרם זכינו לגאול.

באופן ספונטני לחלוטין, מתוך קנאת ה' צב-אות נוטל יהודי בעל רגש את המיקרופון. "בואו ננסה לגבור על הרעש", הוא קורא. "בואו נקבל עלינו עול מלכות שמים". הציבור זועק מקירות לבו את פסוקי האמונה מתוך תקוה וכיסופים, שנזכה בקרוב ממש לעמוד ולקלס את המלך בביתו.

המנחה מזמין את **יו"ר האגודה הרב יהודה אפשטיין** לשאת את דבר האגודה. היו שטענו, כי רעם מחיאות הכפים שקטע שוב ושוב את הנאום נשמע עד ירחו, בעוד הרב אפשטיין מבאר את הנחיצות להחיל את חוקי התורה בארץ הקודש ובצבא המתנהל על פי מוסר

בבית חיינו - כפי שכואב לרבים על האש ש'לא הודלקה כהלכתה' במירוץ - הגאולה הייתה מזמן כבר מגיעה. צריך רק לרצות את הדבר הנכון, ולפעול בהתאם. הקב"ה כבר עשה את שלו, כעת נותר לנו לעשות את שלנו.

אני חייב להתייחס לנושא שעלה לאחרונה לכותרות ורבים שואלים מה רצון ה' מאיתנו בסוגיה זו. כוונתי לחוק הגיוס. צריך לומר זאת בצורה הברורה ביותר, ולעשות סדר בדברים. מובן לכל בר-דעת, כי התורה מעוניינת בצבא יהודי, צבא שכמו כל שאר מערכות החיים מתנהל על-פי התורה. מוכן לכל בר-דעת, כי זכות עצומה היא להלחם למען קידוש שמו הגדול, ולהדביר את אויבי ישראל. עם זאת גם מובן, כי הצבא כפי שהוא נראה כיום אינו מקום שיהודי יכול להיות חלק ממנו מבלי שיכנס לנסיגות קשים ביותר. מדובר, לדאבונו, לא בצבא שמקיים את תפקידו להגן על המדינה ותושביה ותו לא, כי אם במקום בו קיימת שטיפת מח פרוגרסיבית של זימה ותועבה, מקום הנשלט בידי הגרועים שבשונאי ה' ותורתו. הארגונים הרדיקליים ביותר השואפים בהשמדת היהדות והשמדתה של מדינת ישראל נעצו את ציפורניהם בצבא והם

שאוחזים אותנו בגרון מכל כיוון וכיוון מלכות ה' תחת מלכות הזלה. מדינת התורה פרושה סילוק האויב הערבי הרצחני מארצנו וכיבוש מוחלט של כל חלקיה תוך התישבות בכל חלק וחלק. פרושה הסרת השיקוף הארור ממקום מקדשנו והקמת בית חיינו ותפארתנו תחתיו. פרושה יותר מכל - לשוב ולחיות כמו שה' רוצה מאתנו, כאומה העומדת לפניו ומגשימה את רצונו בעולם.

מי יכול להנחיל את החזון הזה לעם אם לא יראי ה' מי מסוגל בכלל להבין, ש'עם לבדד ישכון' היא אכן ברכה אדירה, בעוד 'היחסים המיוחדים עם ארה"ב' הם קללה שעלינו להשתחרר ממנה בהקדם האפשרי! זה בידינו, וזה בכחנו, ואנחנו רק צריכים להאמין באמת, להבין שה' א-להי ישראל אינו סתם מושג פילוסופי ערטילאי, כי אם א-ל חי בקרבנו. רק כך נצח את הנוחבות, רק כך נביס את שונאינו בעולם, ובראשם בידן וחבר מרעיו, שבמתקן לשונם מנסים להשלים את מה שהחמאס התחיל.

אומר המדרש בשיר השירים על הפסוק "יפה את רעייתך כתרצה" - כשאת רוצה. כשאנחנו באמת רוצים, אנחנו יכולים. אילו היה כואב לנו על קרבן התמיד שמונעים מאתנו להקריב ממש מטרים ספורים מכאן

מימי החשמונאים, נצחונות אדירים מעל כל גדרי הטבע, ובחכמתו שנשגבה מאתנו - בחר לעשות זאת דווקא על-ידי אנשים, שלא היינו חושבים שהם הראויים לאותם נסים. האם בשל כך נתכחש למעשיו? האם אנו יכולים לקבוע עבורו כיצד יביא את גאולתנו? וכשמתבוננים בפסוקים בתורה ובנביאים - בעיקר ביחזקאל - רואים, שגאולתנו לא תבוא בהכרח בשל הזכויות שלנו, כי אם בשל קנאת ה' לשמו הגדול שחולל בהשפלת ישראל. מי אנחנו שנגיד לו, שאיננו חפצים בגאולה כזו?

זכה הציבור שיושב כאן להבין את האמת הזו, אך מלבד ההכרה וההודיה, היא מחייבת מעשה. המשבר החמור שישראל מצויה בו בעקבות הטבח הנורא הוא איתות מהבהב משמים, שה' לא יסבול עוד זמן רב את כפיות הטובה של עמו - לא של מי שאינו מבין בכלל מה יעודו של עם ה', ולא של מי שמתכחש לנסיו הגדולים. יראי ה' חייבים להיענות לאתגר, לצאת מאותה קונספציה שהיתה נכונה לשעתה של 'תן לי יבנה וחכמיה' ולהנחיל לאומה כולה את החזון האדיר של מדינת התורה.

מדינת התורה פרושה החלת חוקי התורה על כל המציאות של חיינו כאן בארץ. פרושה מלחמת חורמה בערכים המערביים

את ההרצאה פותח הרב חריטן בתאור מרגש אודות 'אריסטון מאפמיה', יהודי בימי בית שני מהעיר אפמיה שבסוריה. אריסטון צועד בדרכו לירושלים ועמו ביכורים. בלבבו חשש - האם יתקבלו ביכוריו, האם יסכימו חכמים שאפמיה נחשבת כארץ ישראל לענין ביכורים? שומע הוא על חלותיהם של אנשי אלכסנדריה, שלא התקבלו, ועל בכורות של בן אטיסט מבבל שלא קבלו. וכך צועד הקהל יחד עם כיסופיו של אריסטון במסע מרתק של גילויים ארכיאולוגיים ותיעודים היסטוריים של דרכי עולי הרגל בימי בית שני. מגיעים אנו בואכה ירושלים יחד עם אריסטון, תוך כדי שהרב לוי יצחק חושף בפנינו את שרידי בריכות המים ששימשו את עולי הרגל בירושלים [אחת היא ברכת חזקיהו, המסתתרת בין בתי הרובע הנוצרי, ואחרת תחת רחבת שער השבטים, צמוד לחומת הר הבית]. כולנו מתרגשים יחד איתו לשמוע את ההלכה שנקבעה במסכת חלה, ולפיה הקונה בסוריה כקונה בפרוור של ירושלים, ומתרגשים לשמוע, שאריסטון מחליט להשתקע בירושלים וקורא לבתו הנולדת לו - 'שלומציון'. ואז, המצגת מסתיימת, כשעל המסך נראה ארון קבורה שנחשף בחפירת גיא בן הנום, עליו מופיע השם - 'שלומציון בת אריסטון מאפמיה'. אחריו עולה לבמה בעל המגן הנוודע הרב אהרון רזאל, שמדביק את הציבור תוך דקות באווירה מרוממת של שמחה בשירות ותשבחות לפני ה' תוך שהוא משלב בכשרון רב דברי ושיירי כיסופים לראות בחזרת העבודה למקומה. כך, בשירה וריקודים, מסתיים הערב המרומם. השמחה אינה מותירה אף אחד אדיש, וגם כשר' אהרון מסיים את הופעתו, הציבור ממשיך את השירה בעצמו.

לאחר גמר הוועידה, התאספנו לעריכת 'סיבוב השערים המרכזי' כרוב שירה וזמר, תפילת ערבית נערכה בשער השבטים ומשם ברנה אל שערי הר קדשנו. הציבור התפזר איש לביתו מלא בתחושות מרוממות וציפיה לשנה הבאה בירושלים הבנויה, בנין עולם וכסא דוד עבדו מוכן בתוכה, וברגשות תודה מיוחדות לכל העוסקים במלאכת הקודש במסירות נפש כל השנה, ובפרט בוועידה, ובמיוחד ליושב ראש האגודה הרב יהודה אפשטיין ולרב חיים איינהורן ובני ביתו, הרב משה מלוביצקי והרב יואל ברמן.

ואף אני שבתי לביתי, ובחלומי שב אני אל ירושלים עומד בתוך הקהל ומביט אל הר הקודש ובמרכזו שיקוף משומם ושועלים טמאים מהלכים סביבו. עצבות גדולה נופלת בי. שולח אני את ידי לקרוע בגדי, והנה לצדי ארבעה זקנים נשואי פנים ופניהם כמלאכי א-להים באים מהר הצופים וקרע בבגדיהם. שלושה בוכים, ואחד משחק. ולפתע הבחנתי, שהמשחק הקדוש רואה בעיני רוחו **אותי** הקטן, עם הקהל ההולך כצאן אדם כצאן קדשים - והבוכים הקדושים רואים גם הם ומתנחמים...

בשחוק פרצתי גם אני הקטן,
ואקיץ - והנה חלום.

האמנם?

3 שרידי העיר נמצאים כיום בצפון סוריה. מלבד האזכור בו אנו עוסקים כרגע במסכת חלה (פסד משנה יא), העיר גם מוזכרת בתרגום יונתן כתרגום העיר 'שפם' המוזכרת בגבולות הארץ (במדבר לד יא), ולהבדיל - גם יוסיפון מתאר ישוב יהודי גדול במקום. במקום גם נמצא פסיפס של בית כנסת גדול.

ישנן תכניות שכבר מבשילות, ובכלל זה הקמת ישובים, כמו גם פעילות אחרת - סיבובי שערים בעיר העתיקה למי שמכיר, ועוד הרבה. אנבקש מכל אחד שיראה במה הוא יכול להשתתף, ולא פחות חשוב - שכל אחד יהיה שותף בעול הכספי, שהולך ונעשה גדול יותר ככל שהפעילות מתרחבת. כל אברך שקצת מבין את חשיבות הענין יכול להשתתף ב-100 ש' בחודש, ומי שחנן אותו ה' בקצת יותר, יכול להשתתף ביותר. זה לא בשמים, ומה שמונח על כף המאזניים הוא מספיק חשוב בשביל שנעשה את ההשקעה הזו.

אני רוצה להודות לכל העוסקים במלאכה הן בהכנות לוועידה והן במשך כל השנה כולה, בראש ובראשונה לרב חיים איינהורן, שקשה לתאר במילים את עשייתו, ולרב יואל ברמן, ששוקד ימים ולילות על הגליון מלבד דברים רבים נוספים, וכן לשאר האברכים היקרים, בחורי הישיבות הנפלאים וכל שאר העוסקים במלאכה.

חודש טוב, חודש מבורך, מהמעמד הזה נמשיך הלאה לחג מתן תורתנו כאיש אחד בלב אחד, כאומה על אדמתה העומדת בפני בוראה מתוך אהבה ויראה, ובשם ה' נעשה ונצלח!

הקוד האתי של הצבא, שישקף את דבר ה' כפי שנפסק בש"ס ופוסקים. אתם בטוחים שאתם רוצים אותנו בצבא? אנחנו רוצים מאד, אבל לא כפי שאתם רוצים, כיחידים אומללים שיותכו בכור ההיתוך שלכם. אנחנו נבוא כציבור ונחליף את הפיקוד הכושל שלכם, שמדשדש מול אויב פרימיטיבי ונחות מכל הבחינות, משום שאינו מבין בכלל עבור מה הוא נלחם.

ככל הנראה, זה לא מה שמתכוונים כשואמרים 'שויון בנטל', וממילא לנו אין כל כוונה להיות אסקופה נדרסת תחת מגפי הפרוגרס והחילון.

החזון שיוצא מכאן נוגע לכל אחד ואחד, וחובתנו להנחיל אותו הלאה, עד שיהפוך לנחלת הכלל. ה' פקד את עמו, וכעת הוא הזמן להפגין את בטחוננו בו, שיוליכנו לעבר הגאולה השלמה. ניתוק רוחני שיובייל לניתוק פיזי מאומות העולם, ולהקמת מלכות ה' במהרה בימינו. יש פעילות בלי סוף שצריך לעשות, בראש ובראשונה במה שקשור להנחלת הערכים בכל הדרכים העומדות לרשותנו. ישנן תכניות להקמת עיתון דיגיטלי יומי, להרחבת הגליון הנוכחי ולהפצתו בעוד ועוד מקומות, למערך שיעורים ארצי ולעוד רעיונות רבים. גם בתחום המעשה

אלו הדואגים כל העת לתערובת נוראה של גברים ונשים ולהחלשת הצבא מול האויב הערבי, שאתו הם מזדהים.

מי שרוצה גיוס של חרדים, נאמר לו ברורות - בשמחה רבה! אנו נראה זאת כזכות לשרת את עם ה' וללחום באויב. אבל בדיוק כמו שאתם עיצבתם את הצבא לפי ההשקפות הנפסדות שלכם, כך אנו נעצב את הצבא מחדש, לפי דרישות התורה הקדושה. צבא יהודי פרושו 'והיה מחניף קדוש' - אין מקום לנשים בצבא, אין מקום לפריצות שמסלקת את השכינה וגורמת לתבוסה בקרב. צבא יהודי פרושו 'תמחה את זכר עמלק', פרושו 'לא תחיה כל נשמה', פרושו 'והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם'. אין מקום בצבא יהודי למוסר הקלוקל של רחמנות על האויב. בצבא יהודי אמיתי לא יתגייסו נערי השוליים, אלא גדולי תלמידי החכמים יתגייסו, בהחלט, אבל לא כדי להיות בשר תותחים של מדיניות כושלת, ובודאי לא כדי להיות חשופים לפריקת עול מוסרית. הם יתגייסו כדי לפקד על קורס פיקוד ומטה, להנחיל ערכים יהודיים אמיתיים לחיילים האומללים שנגזלה מהם מורשתם במערכת החינוך הממלכתית, מיטב בניה של היהדות החרדית יכתבו מחדש את

ברוך שם כבוד ללכותו שכם עיר הברית עיר כתר תורה

הרב מאיר גולדמינץ / חלק ב'

ואחר כך הביאו את האבנים, ובנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר 'באר היטב'.

והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו, ושמחו, וברכו וקללו, וקיפלו את האבנים, ובאו ולנו בגלגל."

יום עמוס מאין כמוהו. אחרי נסי מעבר הירדן היה צריך להגיע למעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל. דרך ארוכה של שישים מיל [לכל כיוון!], שאותה צריכים כל עם ישראל ללכת: אנשים, נשים וטף. כמה נסים בדרך! ועוד הספיקו להעמיד אבנים, לשוד בשיד ולכתוב עליו את התורה בשבעים לשון, לבנות מזבח, להעלות עולות ושלמים בהר עיבל, לאכול, לשתות ולשמוח. אחרי כל זה - להגיע להר גריזים והר עיבל למעמד הברכה והקללה. ואחר כך לחזור לגלגל [שנמצא סמוך ליריחו בבקעת הירדן].

מבט על המזבח בהר עיבל מגלם את העוצמה האדירה של אותו יום מיוחד.

כבר במעבר הירדן אנו מכינים את הדרך להר עיבל.

"וְהָיָה בְעֵבְרְכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן מְקוֹמוֹ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם כְּהָרַע עֵיבֵל וְשָׂרֵת אֹתָם בְּשִׂיר".

דורשת הגמרא במסכת סוטה לה: - "נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו: אחד שהקים משה בארץ מואב, שנאמר 'בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה בארץ וגו', ולהלן הוא אומר 'וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת' וגו' ואתיא בארץ מואב. ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן, שנאמר 'ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן'. ואחד שהקים בגלגל, שנאמר 'ואת שתיים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו'".³ אח"כ בונים את המזבח - "וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֶלֶּה אֶלֶּה". וכעת בא ציווי יחודי: "וּבְחַתָּה שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשָׂמַחְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֶיךָ".

א-להיך. וכתבת עליהם את כל דברי התורה הזאת באר היטב. וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכתן ושמעו ישראל היום הנה נהיית לעם לה' א-להיך. ושמעת בקול ה' א-להיך ועשית את מצוותו ואת דבריו אשר אנכי מצוה היום". ומיד אחר-כך בפסוקים, מופיע הציווי על הברכה והקללה (שם יא-יד) -

"וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. אֱלֹהִים יַעֲמְדוּ לְכַרְךָ אֶת־הָעָם עַל־הַר גְּרִיזִים בְּעֵבְרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמַעוּ וְלוֹי וַיְהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכַר וַיִּוֹסֵף וּבְנֵי־מִנְחֵם. וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל־הַקְּלָלָה כְּהָרַע עֵיבֵל וְאֲשֶׁר וַיְזַבְּלוּן בְּן וְנַפְתָּלִי. וְעַנּוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם".

כבר בתחילת הפרשה, התורה מרגשת אותנו בחשיבות המעמד: "וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן".

עם ישראל נדרש להגיע להר עיבל עוד באותו יום שעברנו את הירדן, לבנות שם את המזבח, ולערוך את מעמד הברכה והקללה. האם אנו מבינים את עוצמת חשיבות המעמד?

יום מעבר הירדן, היה יום עמוס במיוחד - הנסים הגדולים שבמעבר הירדן, ובתוכם בקיעת הירדן - "עודם בירדן אמר להם יהושע" (ראו סוטה ד,ד), מעבר ארון ברית ה' ועוד. אם חשבנו שאחרי שהלב גאה מחצית מי הירדן, וכעת ראוי להגיע לגלגל

למנוחה ולעכל את האירועים, להקים את המזבח בגלגל, ולהתבונן במשמעות עוברנו את הירדן והכנסנו אל ארץ זבת חלב ודבש, התורה לא נותנת לנו "רווח בין פרשה לפרשה" להכיל את הדברים. כעת אנו מצויים מיידית לצאת למסע ארון במיוחד עד להר גריזים והר עיבל. וכך כתוב בגמרא במסכת סוטה דף לו. -

"בא וראה כמה נסים נעשו באותו היום! עברו ישראל את הירדן, ובאו להר גריזים ולהר עיבל - יתר מששים מיל. ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם. וכל העומד בפניהם, מיד נתז, שנאמר 'את אימתי אשלח לפניך והמותי את כל העם אשר תבא בהם' וגו'".

בפעם הקודמת הגענו להר כביר, צפינו על שכם, זיהינו את הדרך בה הגיע אברהם אבינו, סובבנו מעל עמק תרצה, ראינו את הר גריזים והר עיבל [שעליהם נדבר כאשר נגיע למצפה יוסף], ועצרנו תחת עץ האלון הרחב, הנמצא ליד המבנה המכונה 'שייח בילאל'.

שם צפינו לכיוון הר עיבל וניסינו לזהות את מקומו של המזבח. בליטה קטנה בכתף מצפון מזרח - זהו המקום. התיישבנו, והתחלנו לשמוע את סיפורו של המזבח בהר עיבל.

אחד האירועים המרגשים בתורה הוא מעמד הברכה והקללה בהר גריזים והר עיבל. מעמד זה מיוחד בעוצמתו לדורות עולם. מרגש הוא במיוחד, כי בספר יהושע גם מתואר קיום הדברים "כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּפִתּוּב בְּסִפְרֵ תּוֹרַת מֹשֶׁה" (יהושע ח לא). בחומש דברים מופיע הציווי, ובספר יהושע מתואר הקיום. אנו ממתנינים לביקור במצפה יוסף כדי לדבר על המעמד הנשגב, אך כאן בהר כביר אנו צופים ומתמקדים בסיפורו של המזבח שנמצא בהר עיבל!

המזבח בהר עיבל מיוחד הוא עד מאוד. הפסוקים כותבים עליו ביטויים מאוד מרוממים, כמעט יחידאים בתורה. נקרא את הפסוקים בחומש דברים פרק כז א-י -

"וַיְצַו מֹשֶׁה וְזָקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שְׂמַר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם. וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־ה' אֱלֹהֵיךְ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתָּ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשָׂרֵת אֹתָם בְּשִׂיר. וְכִתַּבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבְרִית לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־ה' אֱלֹהֵיךְ נָתַן לְךָ אָרֶץ זֹבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֱלֹהֵי־אַבְרָהָם לְךָ. וְהָיָה בְעֵבְרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן מְקוֹמוֹ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֲתֶכֶם הַיּוֹם כְּהָרַע עֵיבֵל וְשָׂרֵת אֹתָם בְּשִׂיר. וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֵיךְ וְהָיָה עֲלֵיהֶם כְּרֹדֶל. אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֵיךְ וְהָעֲלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לַה' אֱלֹהֵיךְ. וּבְחַתָּה שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשָׂמַחְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹהֵיךְ".

1 כדי לבקר במזבח עצמו נדרש תיאום עם הצבא, ליווי צבאי, וכי - מה שלוקח כמה שעות. אנו בטייל קדושת ציון העדפנו לוותר על הביקור במקום עצמו, ולצפות עליו מרחוק.
2 מן הראוי לציין את דעת ר' אלעזר בירושלמי, שכתב ששתי גבשושיות היו ליד הגלגל, וקראום בשם זה. לדעתו, לא היתה הליכה כה ארוכה ויום כה עמוס. אך דעת ר' יהודה ודעת הבבלי, כפי שכתבנו.
3 עיין בהערה 17 לקמו, שבירושלמי מובאת דעת, ולפי ארבעה מיני אבנים היו - השלושה דלעיל ואבנים נוספות בהר עיבל. יסוד מחלוקתם, האם את האבנים מהר עיבל הביאו לגלגל, או שאלו שני מיני אבנים נפרדות.

המקום היחיד מחוץ למקדש, שיש בו ציווי מיוחד לשמוח, הוא הר עיבל. "וְשִׂמְחֶתָּ לְפָנַי ה' אֱ-לֹהֶיךָ: "אם כן, הר גריזים ראוי להקרא 'הר הברכה', ואילו שמו של הר עיבל הוא 'הר השמחה'.

אך לא די בכך!

ממשיך הפסוק - "וְכִתְבֶתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיֵּטֵב". מהו 'בְּאֵר הַיֵּטֵב'? פרשה הגמרא שהבאנו לעיל - "וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר 'באר היטב'"⁴.

עם ישראל נדרש לכתוב על האבנים את התורה בשבעים לשון!

האם אנו מבינים את העבודה הנדרשת לשם כך?

כמה זמן לוקח לכתוב את כל חמישה חומשי תורה?

ועוד בשבעים לשון!

כמה עמל ויגיעה!

גם אם הצליחו בדרך נס, עדיין זה אירוע כמעט⁵ חד-פעמי בתולדות עם ישראל, שקורה כאן מולנו בהר עיבל.

זהו אירוע שנותן מקום לאומות העולם ללמוד את התורה בשפה שלהם.

מה היה סופו של אותו כתב בלשונם של אומות העולם?

כדאי להביא את הגמרא בסוטה דף לה: - "ת"ר כיצד כתבו ישראל את התורה?

רבי יהודה אומר - על גבי אבנים כתובה, שנאמר 'וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת' וגו', ואחר כך סדו אותן בסיד.

אמר לו רבי שמעון - לדבריך, היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה?⁶

אמר לו - בינה יתירה נתן בהם הקב"ה ושיגרו נוטירין שלהן וקילפו את הסידי והשיאוהו. ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמוד ולא למדו.

ר' שמעון אומר - על גבי סיד כתובה, וכתבו להן למטה 'למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל' וגו'. הא למדת, שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן."

ומעל הכל, כפנינת יקרת בראש הכתר, עומד הפסוק שאני מרגיש בו את העוצמה הגדולה ביותר:

הַיִּם הֵזָה נְהִייתָ לְעַם לְה' אֱ-לֹהֶיךָ:

זה קרה כאן בהר עיבל.

כל מילה מיותרת.

♦

במשך שנים רבות חפשו את שרידי המזבח מול הר גריזים. מדוע? כי הן

הפסוקים בתורה והן הפסוקים בספר יהושע מקשרים ביניהם.

את רצף הפסוקים בתורה הבאנו לעיל, את הפסוקים ביהושע פרק ח (ל-ז) נביא כעת:

"אִזּוּ יָבִינָה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבַּח לַה' אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבֵל. כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָדֵהוּ אֶת-כְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכַתּוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא-הֵנִיף עֲלֵיהֶן בְּרֹזֶל וַיַּעֲלֵה עָלָיו עֹלֹת לַה' וַיִּזְכְּחוּ שְׁלָמִים. וַיִּכְתֹּב-שֵׁם עַל-הָאֲבָנִים אֶת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לְפָנָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְכָל-יִשְׂרָאֵל וְזָקְנָיו וְשֹׁטְרֵיהֶם וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאָרוֹן נֹגֵד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נִשְׂאִי אָרוֹן בְּרִית-ה' כְּגַר כְּאֹרֶחַ חֲצִי אֶל-מֹול הַר-גְּרִזִים וְהֲחִצּוּ אֶל-מֹול הַר-עֵיבֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֲבָדֵהוּ לְכַרֵּךְ אֶת-הָעָם יִשְׂרָאֵל כְּרַאשֹׁנָה. וְאַחֲרֵי-כֵן קָרָא אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַכְּרֵכָה וְהִקְלָלָה כְּכָל-הַכְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה. לֹא-הָיָה דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר-צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא-קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֹגֵד כָּל-יִשְׂרָאֵל וְהַנְּשִׂיִם וְהַטָּף וְהַגֵּר הַלֵּךְ בְּקִרְבָּם."

רצף וחיבור העניינים הן בתורה והן בספר יהושע, יוצר את הרושם, ולפיו מדובר באירוע אחד עם כמה חלקים. אם כן, מיקום המזבח אמור להיות בהר עיבל מול הר גריזים. במשך שנים רבות חיפשו ארכיאולוגים את מזבח יהושע בדרום הר עיבל - מול הר גריזים, ולא מצאו.

אלא שהתפתחות מפתיעה הפכה את הקערה על פיה.

היה ארכיאולוג מרכזי בשם אדם זרטל, שעשה סקר ארכיאולוגי בהר מנשה.

לפני שנמשיך, מחובתנו לציין, שאדם זרטל לא היה יהודי שומר תורה ומצוות. הוא גר בקיבוץ עין שמר⁷ של השומר הצעיר, ונגש לנושא מתוך מחקר מדעי גרידא.

מה פירוש 'סקר' בהר מנשה?

המשמעות היא, שבשלב ראשון הוא

בתמונה: מבט מהאוויר על מזבח יהושע בהר עיבל. קרדיט: יונתן (שטובי) בלומנטל 4.0 CCBY-SA

לא חפר באתרים שמצא, אלא רק סימן אותם. אדם זרטל תר ברגליו⁸ את נחלת מנשה לאורכה ולרחבה⁹, וסימן במפה כל אתר שמצא. היכן הוא נמצא, מה רואים על פני השטח, מה שמו בפי הערבים,

מהם מקורות המים סביבו וכו'. כך עבר במשך כשלושים שנה על שטח רחב מאוד, וסימן למעלה מאלף וחמש מאות אתרים.

אחד האתרים המופיעים בסקר, היה אתר קדום בהר עיבל.

האתר היה מכוסה, היתה בו כמות אדירה של כלי חרס, וזקיר בצורת 8 הנמצא במרחק ממוצע של כמאה מטר מן האתר, המקיף את המתחם בו נמצא האתר. [לימים יהיו שיגדירו את הזקיר כצורת כף רגל, וכלשון הפסוק "כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֶּף רַגְלְכֶם בּוֹ לְכֶם נִתְתִּיב"]¹⁰.

הוא חפר במקום, ומצא בו אתר חד-שכבתי מתקופת כניסת בני ישראל לארץ - תקופת ההתנחלות.

איך יודעים זאת? על פי החרסים. אך הפעם היו תגליות שאיששו את התאריך בצורה ברורה יותר: מצאו תכשיטים מצריים, ואף שתי חרפושיות [חותמות] מצריות מזמנו של רעמסס השני מלך מצרים - הוא פרעה ששילח את בני ישראל. בנוסף, מצאו כלי בזלת מעבר הירדן, המעיד כי בוני האתר עברו קודם לכן בעבר הירדן המזרחי.

ההתרגשות היתה גדולה. למצוא אתר חד-שכבתי מהתקופה ההיא, זה אירוע נדיר. בדרך-כלל, כדי להגיע לתקופה זו, צריך לחפור עוד כמה 'קומות' של מגורים מאוחרים יותר, וכאן השאירו את המקום כבניתו הראשונית!

הוא חפר, ומצא מבנה שבעיניו היה מאוד מוזר.

היה זה מבנה ריבועי, שיכול לשמש כבית, אך אין בו לא דלת ולא חלונות. אין דרך להכנס למבנה. המבנה בנוי כעין שתי קומות, כאשר הקומה העליונה מצומצמת במטר מהקומה התחתונה, כך שגג הקומה התחתונה בולט מעט החוצה מקירות הקומה העליונה.

כאמור, אין דלתות כניסה ואף לא חלונות, לא בקומה התחתונה ולא בקומה העליונה. מה אכן יש שם?

עליה שיפועית לגג. ליתר דיוק: שלוש שיפועי אבנים: אחת לגג הקומה העליונה, ושתיים לגג הקומה התחתונה.

בנוסף, היו שם המוני עצמות בעלי חיים. חלקם שרופים.

ממצא מרתק נוסף הוא צורת האבנים. הן לא היו מסותתות. לא ישרו אותן לצורך הבניה, אלא השתמשו בהן כצורתן הטבעית בשטח.

4 כך גם בתחילת חומש דברים - "בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֵר מִזְבַּח הוֹאֵל מֹשֶׁה בְּאֵר אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר", ופרש רש"י - 'באר את התורה- בשבעים לשון פירשה להם'. וכבר הבאנו לעיל את הגמרא בסוטה, הדורשת גזרה שווה בין שני פסוקים אלו - "ואתיא באר באר".

5 גם באבנים בארץ מואב נכתבה התורה בשבעים לשון. גם זה קרה באותו יום עמוס.

6 כלומר, אם הסידי על גבי האבנים, מה עוזר כתב שתחת הסידי? הרי הסידי מסתיר את הכיתוב. איך אפשר ללמוד ממנו?

7 השם 'קיבוץ עין שמר' מעורר אמוציות חריפות מאוד אצל כל חרדי שגדל בארץ בשנים הראשונות של המדינה, ואכמ"ל.

8 חשוב לציין, שאדם זרטל נפצע קשה במלחמת יום הכיפורים, ואת הסקר הרגלי הוא עשה על שתי קביים!!!

9 נחלת מנשה כוללת חלקים נרחבים מהשימרון, וגם מצפון לו.

מתאור המבנה, נראה כי מטרת הקמתו היא שימוש בגג שעליו. וזה כמובן עורר תמיהה גדולה:

מי בונה מבנה בשביל להשתמש בגגו? בכל מבנה שגרתו, עיקר השימוש הוא בתוכו, והשימוש בגג הוא משני. בשביל להשתמש רק בגג, לא צריך לבנות מבנה, ישנם מספיק משטחי סלע שאפשר לנצל אותם.

בסיכומו של יום שנערך במדרשת שבי שומרון, סיפר אדם זרטל על התגלית, והעלה את התמיהות לפני המשתתפים. מייד נגש אחד התושבים בשם צבי קנינגסברג אל ארון הספרים, הביא משניות מסכת מידות עם פירוש קהתי - שיש שם ציורים ותרשימים - והראה לו ציור של המזבח. מזבח עם הסובב והכבש. מיד קפץ אדם זרטל ואמר: זה בדיוק מה שהיה שם.

ואז התרחש ההלם הגדול של כל עולם ה'מדע':

מצאו את מזבח יהושע! ארץ ישראל מגלה את צפונותיה ואת עברה - בבחינת 'אמת מארץ תצמח'¹⁰. ולא די בכך, גם דיני התורה מתקיימים בו!

המזבח מרובע. מלא באדמה ['מזבח אדמה תעשה לי']. מיותר לומר, שאין בסביבתו צלמים, פסלים ומסכות. יש במזבח סובב, יש כבש, אפילו שלושה. "לא תעלה במעלות על מזבחי". האבנים היו שלמות ולא מסותתות ["לא תניף עליהם ברזל"], יש עצמות בעלי חיים טהורים, אלו מהם שהם זכרים בני שנה - עצמותיהם שרופות כדין עולה. ישנם גם זכרים ונקבות שהעצמות אינן שרופות כדין שלמים [והעלית עליה עולה לה' א-להיך: וזבחת שלמים ואכלת שם]. ועוד כמה מפרטי ההלכות מתקיימות בו.

הדבר עשה רעש גדול, והאקדמיה עמדה בכל כחה בהתנגדותה לזיהוי התגלית.

אדם זרטל עצמו אמר, שגם הוא גדל באווירת זלזול בתנ"ך ובחז"ל, וגם לו היה קשה לשנות את התפיסות הכפרניות שעליהן חונך. אך המציאות חזקה מכל תיאוריה. הוא הבין, שגם מי שלא גדל על ברכי התורה והמצוות, חייב להודות כעת שהארכיאולוגיה מוכיחה כי כל המסופר במקרא אמת הוא.¹¹ בעקבות כך, התקרב ליהדות, וערך שינויים גם בחייו הפרטיים. לפני פטירתו, הוריש את ספריתו ומחקריו למדרשת שבי שומרון.

את ערימות העפר מן המזבח העבירו למשמרת, ומדי פעם מחפשים בהן תגליות. בשנת תשפ"ב נתפרסם, כי מצאו בערימות העפר לוחית עופרת עם המילים "ארור" ושם ה'¹².

עם זאת, עדיין צריך בירור, מדוע המזבח אינו נמצא מול הר גריזים?¹³

לפני שנשיב על שאלה זו, ננסה ללמוד את הסוגיה ממקורותיה - פסוקי התורה, פסוקי ספר יהושע, עם הסוגיה בבבלי ובירושלמי. הלימוד ינהיר את הדברים באור מיוחד.

בפסוקים שהבאנו לעיל ישנם שלושה דברים, בהם נצטוונו:

1. להביא אבנים גדולות מן הירדן, להקים אותם בהר עיבל, לכתוב עליהן את התורה 'באר היטב', ולשוד אותם בשיד.
2. לבנות מזבח בהר עיבל.
3. מעמד הברכה והקללה בהר עיבל.

נשאלת השאלה: האם את המזבח בנו מהאבנים שהביאו מן הירדן, או מאבנים אחרות?

אפשר, שמדיוק הפסוקים נראה שאין אלו אותן אבנים!

הנה, ענין שנים עשר האבנים ואבני המזבח מתוארים בשני פסוקים שונים.

בפסוק העוסק בשנים עשר האבנים נכתב - 'והיה בעתבך את הירדן תקימו את

האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום ביהר עיבל ושרת אותם בשיד'.

ובפסוק שאחריו נכתב תאור מאלו אבנים בונים את המזבח - 'ובנית שם מזבח לה' א-להיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל. אבנים שלמות תבנה את המזבח ה' א-להיך'

אילו היו בונים את המזבח מהאבנים שהביאו מן הירדן, לשם מה צריך לצוות את דיני האבנים שמהם נבנה את המזבח? אפשר ששמע מכאן, שאין אלו אותן אבנים. ישנן האבנים שנלקחו מהירדן, וישנן האבנים של המזבח.

כן משמע בירושלמי על משנה זו במסכת סוטה, וזה לשונו - 'תני - על אבני המלון נכתבו, דברי רבי יודה. רבי יוסי אומר - על אבני המזבח נכתבו'.¹⁴

ופרשו המפרשים, ששני התנאים מסכימים שישנן שתי קבוצות אבנים שונות: ישנן אבני המלון, שהן שנים עשר האבנים, וישנן אבני המזבח. ואבני המלון אינם אבני המזבח.¹⁵

וממילא, את האבנים שלקחו מן הירדן, פרקו והעבירו לגלגל. ואילו המזבח שהקים יהושע - יציב וקיים עד היום!

השתא דאתית להכי, נשאל שאלה נוספת: פתחנו בפסוק - 'והיה ביום אשר תעברו את הירדן'. מה עושים ביום מעבר הירדן? הפסוק עצמו כותב בהמשכו 'והקמתם לה אבנים גדולות ושרת אתם בשיד. וכתבתם עליהן את כל דברי התורה הזאת'. כלומר, את שנים עשר האבנים מביאים להר עיבל באותו יום, וכותבים עליהם את התורה על הסיד.

אך האם גם המשך הפרשה - המזבח בהר עיבל ומעמד הברכה והקללה - היו באותו יום?

הבאנו קודם את דברי הגמרא בסוטה לו. שאכן היו באותו יום.¹⁶

10 מספרים ראשוני המתיישבים, שגם בנקודה זו חלק מאנשי השמאל שינו את טעמם בנוגע ליהודה ושומרון. הם תששו, שמא החיבור לארץ ובמיוחד ליהודה ושומרון, והממצאים שימצאו שם יאלצו אותם להודות בפה מלא, כי משה אמת ותורתו אמת.

11 למותר לציין, כי אנו איננו זקוקים ל'הוכחות ארכיאולוגיות' שתורתנו תורת אמת היא. אלא שלטעונת הנואלת היתה זו 'הוכחה' לאמיתות התנ"ך. ואדרבה, צאו וראו מה בין תורת הא-להים הנצחית, לבין המחקר המשתנה בכל יום. התורה אינה זקוקה להוכחות 'מחקריות', ואינה נבהלת מתגליות ארכיאולוגיות! נותן התורה היה הוה ויהיה, והוא אינו זקוק ל'אישור' מיצירי כפיו שהם בני חלוף. גם כאשר הם לא מצאו את המזבח, לא התרגשו מכך, ובהתאם לכך איננו נסמכים על כך שמצאו. ודווקא ההבדל המחקרי מראה על הפער בין תורת אמת לבין המחקר המשתנה. הרי כל ארכיאולוג מתחיל יודע, שממצאים מתגלים חדשים לבקרים, והמסקנות משתנות מדי יום. אם ה' לא פקח את עיניו של פלוגי, אולי מחר יזכה חברו שה' יפקח עיניו למצוא 'ממצאים' נוספים.

12 וגם על זה, כפופי, האקדמיה הכפרנית חולקת וטוענת, כי הקיים הקיימים בלוח העופרת, אינם מעידים על הכיתוב המדובר.

13 אדם זרטל עצמו העלה סברה, ולפיה אולי הר גריזים המקראי הוא הר כביר.

14 פשט הדברים, ש'אבני המזבח' מתפרש כפשוטו. אמנם יש המסבירים את דברי רבי יוסי במלים 'אבני מזבח', כי הכוונה לאבנים שליד המזבח - ולא המזבח עצמו.

15 ופליגי האם הביאו את האבנים מהר עיבל אל המלון בגלגל, או שאלו אבנים אחרות. וכן נחלקו התנאים בהמשך הירושלמי, האם היו שלושה מיני אבנים, או ארבעה מיני אבנים. כלומר, האם את האבנים מהר עיבל הביאו לגלגל [ולשיטה זו היו שלושה מיני אבנים: בארץ מואב, בירדן, ובהר עיבל שהגיעו אח"כ לגלגל], או שהם שני מיני אבנים נפרדים [ולשיטה זו היו ארבעה מיני אבנים: בארץ מואב, בירדן, בהר עיבל ובגלגל].

16 אמנם יש לציין, כי דעת רש"י היא שאבני המזבח הן שנים עשר האבנים שהביאו מן הירדן, ולשיטת רש"י אכן פרקו אותן [רש"י כותב זאת בסוטה לב על המשנה וביחושע ח.ב].

בבבלי גרס רש"י [וכן הגרסה בגמרות שלנו] - "ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון", ואילו בירושלמי נכתב - "ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון".

כלומר, לפי הבבלי מדובר על המזבח, ולפי הירושלמי מדובר על האבנים. ולפי גרסת הירושלמי במשנה, אף היא עצמה מחלקת בין האבנים לבין המזבח. נמצא, שלדעת רש"י, מזבח זה אינו מזבח יהושע, אלא מזבח אחר שנבנה באותה תקופה. והוא נבנה ודווקא שם, מהסיבות שיתוארו להלן. אם אכן כך, המזבח היה מזבח 'רגיל' בשעת היתר הבמות, ששמש עד הקמת המשכן בבליה - תקופה קצרה של לכל היותר 14 שנים.

16 "באורא כמה נסים נעשו באותו היום! עברו ישראל את הירדן, ובאו להר גריזים ולהר עיבל - יתר מששים מיל. ואין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם. וכל העומד בפניהם, מיד נתר... ואחר כך הביאו את האבנים,

אך בירושלמי יש דעה נוספת (מביאים אותה התוס' בדף לג).

כותב הירושלמי: "רבי ישמעאל אומר, כל ביאות שנאמרו בתורה לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו. ודכותה, לא נאמרו ברכות וקללות אלא לאחר ארבע עשרה שנה".

מקשה הירושלמי, הרי בפסוק עצמו כותב אחרת! "התיב ר' חנניה קומי ר' מנא, והכתיב 'והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה!'"

משיב הירושלמי - "אמר ליה, **אבנים הקימו מיד, ברכות וקללות לאחר ארבע עשרה שנה נאמרו**".

אם כן, לדעת הירושלמי, הקמת האבנים והברכות והקללות לא היו באותו יום. מעניין לציין, שגם בספר יהושע, המקרא מחלק בין האבנים לברכות וקללות. בפרק ד מסופר על שנים עשר האבנים שנלקחו מן הירדן ושמם אותן בגלגל. ובפרק ח כתובים הפסוקים לעיל, על בנין המזבח בהר עיבל ומעמד הברכות והקללות.

כעת יש לדון, לדעת הירושלמי הסובר שאת שנים עשר האבנים העמידו ביום שעברו את הירדן, אך מעמד הברכה והקללה היה רק כעבור ארבע עשרה שנים, האם המזבח נבנה ביחד עם האבנים או עם מעמד הברכות והקללות? כאמור לעיל, בפסוקי התורה ובספר יהושע, בנין המזבח צמוד למעמד הברכה והקללה. אם כן, נראה שבנין המזבח והקמת האבנים לדעת הירושלמי לא היו באותו יום. ארבע עשרה שנה הבדילו ביניהם.

היוצא מן הדברים, שאת האבנים מן הירדן הביאו ביום שנכנסו לארץ. אמנם נחלקו הבבלי והירושלמי האם הברכה והקללה גם היו ביום שנכנסו לארץ או כעבור ארבע עשרה שנים. עם זאת, כותב הירושלמי בבירור, **שאת האבנים פרקו וי"א שהביאום לגלגל. המזבח, שלדעת הירושלמי נבנה ארבע עשרה שנים אח"כ, עומד על מקומו עד היום הזה**.¹⁷

כעת חוזרת ונעורה הקושיה הראשונה: מדוע בנו אותו דווקא שם, ולא מול הר גריזים?

בפרט אם נפרש ששני הדברים קרו באותו יום - מה שודאי דעת הבבלי, ואפשר שגם דעת הירושלמי. וכך נראה מן הפסוקים בדברים וביהושע].

כדי להשיב על כך, צריכים אנו לחזור

לתחילת סיורנו, וללמוד דרכו עוד כמה פסוקים בתורה.

נשאל שאלה, למ"ד שמעמד הברכה והקללה היו ביום שעברו את הירדן, מה היתה הדרך שאותה עשו בני ישראל ממעבר הירדן שהיה נגד יריחו אל הר גריזים והר עיבל?

התבוננות בשטח מראה דרך מאוד ברורה: מאזור יריחו פונים צפונה דרך בקעת הירדן.

כאשר מגיעים לאזור המקביל לשכם, פונים מערבה דרך עמק תרצה.

דרך עמק תרצה סובבים את מרגלות הר

בתמונה: מבט עילי על מזבח יהושע בהר עיבל. קרדיט: יונתן (שטובי) בלומנטל 4.0 CC BY-SA
כביר מצפון, עד שמגיעים אל הר עיבל והר גריזים.

דרך פשוטה וברורה, אפשר לומר שכולה מישורית עם עליה מתונה מאוד, ללא הרים וגבעות. בדיוק לשם כך הדגשנו את חיבורו של עמק תרצה אל בקעת הירדן.

נתבונן בפסוק בפרשת ראה (דברים יא כט-ל)
- **"וַהֲיִהְיֶה כִּי יִבְיָאֵךְ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנִתְּנָה אֶת הַבְּרִכָּה עַל הַר גְּרִזִים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבֵל. הֲלֹא הִמָּה כְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרֵי הַדָּרַךְ מִכּוּאָה הַשֶּׁמֶשׁ בְּאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּעֵרְבָה מִלִּלְהַגֵּל אֶצֶל אֱלוֹנֵי מֵרָה"**.

התורה מתארת לנו כיצד להגיע.

מהי דרך מבוא השמש? איזו דרך עוברת בערבה? [בלשון המקרא ערבה היא מישור]. הנה הדרך שלפנינו - מעברות יריחו, דרך בקעת הירדן, עמק תרצה, ומגיעים לשכם ש'אצל אלונים מורה'.¹⁸

וזה לשון הירושלמי בסוטה:

תני, רבי אליעזר בן יעקב אומר, לא בא הכתוב אלא להשוות להן את הדרך ולומר, בדרך ילכו, ולא בשדות. בישוב ילכו, ולא במדבר. בערבה ילכו, ולא בהרים".

אין מקום יותר מתאים מעמק תרצה להגדרת הירושלמי. יש שם דרך, המקום מיושב - יש שם פירות עסיסיים ומים בשפע, וזה מישור ולא הררי.

[זו גם הזדמנות שוב לצפות מהר כביר אל

עמק תרצה, לדמיין את שישים ריבוא בני ישראל הולכים בעמק. זו גם ההזדמנות לחוות מחדש את פוריות העמק, את מימיו הרבים והצלולים, את הפירות העסיסיים הגדלים בו. מקום ישוב פורח בסביבה מדברית. כעת לקרוא שוב את דברי הירושלמי - "בדרך ילכו, ולא בשדות. בישוב ילכו, ולא במדבר. בערבה ילכו, ולא בהרים", ולראות איך הדברים מתאימים לעמק תרצה.]

אם כן, המזבח בהר עיבל עומד בצפון מזרח ההר. מעל הבאים מעמק תרצה, ומקבל את פניהם.

כמובן שתעלה השאלה, מה היה קודם - מעמד הברכה והקללה או הקמת המזבח? האם המזבח הוקם קודם על ידי 'חיל חלוץ' שהכין את המזבח לקראת הבאים, שיראו את המזבח בראש ההר? או שמא הוקם אחרי המעמד?

בפסוקים בדברים וביהושע, מוזכר קודם בנין המזבח, ואחר-כך מעמד הברכה והקללה.

במשנה בסוטה נכתבו הברכות והקללות, "ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח".

אם כן, על פי המשנה, המזבח ילווה את השבים אל הלינה בגלגל, יביט עליהם מלמעלה מהר עיבל אל עמק תרצה, ויעורר עליהם רחמים משמים.

לפי הירושלמי, שאפשר שהמזבח נבנה ארבע עשרה שנה אחרי כניסת בני ישראל לארץ, תפקידו לא רק למעמד הנוכחי, אלא הוא מופנה אל כל מי שבא לארץ בדרך המרכזית של אותם ימים. כל מי שחוצה את הירדן במעבר יבוק, וממשיך דרך עמק תרצה אל לב הארץ, מפנה את עיניו אל המזבח המכוסה המתנשא בראש ההר, וזוכר כי א-ל חי שוכן בתוכנו.

זהו מזבח שנועד להשיב לב בני ישראל לאביהם שבשמים. לחבר כל יהודי השב לארץ אל עמו ואל א-להיו, ולהזכיר לעם ישראל את היום בו נאמר הפסוק המרומם ביותר: **"הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם לַה' אֱלֹהֶיךָ"**.

טיולים בשומרון ובמקומות מרתקים נוספים

ניתן להזמין טיולים לקבוצות או ליחידים אצל המדריך הנודע שלנו הרב מאיר גולדמינץ.

לפרטים ניתן לפנות לדוא"ל: MEIR9506@GMAIL.COM

או להשאיר הודעה עם פרטיכם בקו האגודה 079-607-3701 שלוחה 9.

¹⁷ ובנו את המזבח, וסדוהו בסיד, וכתבו עליהם את כל דברי התורה בשבעים לשון, שנאמר 'באר היטב', והעלו עולות ושלמים, ואכלו ושתו, ושמוחו, וברכו וקללו, וקיפלו את האבנים, ובאו ולנו בגלגל".

¹⁸ על פי זה, לשיטת הירושלמי בנו את המזבח ערב הקמת המשכן בשילה והחלת איסור הבמות.

כלומר, מיד אחרי קיום המצוות היחודיות לו, נאסרה ההקרבה בו.

אם כן, אולי על פי הירושלמי כיסו אותו, כדי שלא יקריבו עליו כעת באיסור.

¹⁸ מה פרוש 'מול הגלגל'? זאת מקשה הירושלמי, ומביא שתי דעות חלוקות, שהזכרונם בהערה 2. ובפשטות, הפסוק כותב, שהדרך להר גריזים והר עיבל תעבור ליד הגלגל - מה שאכן קיים בדרך שתארנו.

